Centrum voor Maatschappelijke Documentatie en Coördinatie

CDCS CMDC

Belgique - België
P.P. - P.B.
1050 Bruxelles 5
BC 8190

BRUSSEL ONDER DE LOEP

WELZIJNSTIJDSCHRIFT VOOR ALLE BRUSSELAARS

Juni 2004, nr. 2

Semestrieel

Hulpverlening aan jongeren in Brussel

Inhoud

Historiek en institutionele evolutie 3

De bijzondere jeugdbijstand volgens de Vlaamse Gemeenschap:
Structuur en werking van de bijzondere jeugdbijstand 9
Brusselse realiteit 40
Integrale jeugdhulp 49
Afkortingen 52
Interessante adressen 53

Hulpverlening aan de jeugd volgens de Franse Gemeenschap:
Sociaal-politieke context 55
Brusselse realiteit 71
Wetgeving 79
Afkortingen 83
Interessante adressen 84

Ordonnantie inzake hulpverlening aan jongeren van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie 85

Beste lezeressen,
Beste lezers,

Na het eerste nummer van december 2003 dat aan kinderopvang gewijd was, presenteert Brussel onder de loep vandaag 'Hulpverlening aan jongeren in Brussel'. Het thema is gevoelig en complex, maar ook brandend actueel, zowel op federaal niveau met de herziening van de wet op de jeugdbescherming en een modernisering van het luik over de bescherming van het jeugdrecht (dit wordt in dit dossier niet besproken aangezien er over de herziening nog volop wordt gediscussieerd) als op regionaal Brussels niveau met op 29 april 2004 de goedkeuring – na 15 jaar wachten – van de ordonnantie inzake hulpverlening aan jongeren door de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

Het doel van dit nieuwe magazine, is de kennis over de twee grote gemeenschappen die in Brussel vertegenwoordigd zijn verder uit te bouwen. Op die manier kunnen zij elkaar beter leren kennen, elkaar waarderen, een aantal clichés en misverstanden uit de wereld helpen en hun beleid coördineren.

Inzake hulpverlening aan jongeren is de kennismaking tussen beide gemeenschappen erg nuttig, aangezien het Brussels Gewest heel bijzondere kenmerken vertoont en wordt geconfronteerd met uitdagingen die een globaal Brussels beleid vergen waarbij alle krachten worden gebundeld.

We schetsen eerst het institutionele plaatje. Ten gevolge van de opeenvolgende staatshervormingen tussen 1980 en 1988 werden de bevoegdheden inzake jeugdbescherming overgeheveld naar de gemeenschappen met inbegrip van de sociale en juridische bescherming, maar met uitzondering van de volgende vijf materies, die nog steeds federaal zijn: de burgerrechtelijke regels inzake het statuut van de minderjarigen en van zijn familie, de strafrechtelijke regels waarbij gedragingen die inbreuk plegen op de jeugdbescher-

OM DE FRANSTALIGE VERSIE VAN « BRUSSEL ONDER DE LOEP » TE KRIJGEN:
E-MAIL: INFO.CDCS@CDCS.IRISNET.BE

ming als misdrijf worden omschreven, de organisatie van de jeugdgerechten, de ontzetting uit de ouderlijke macht en het toezicht op de gezinsbijslag en tot slot de opgave van de maatregelen die kunnen worden genomen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd.
De gemeenschappen hebben vrij snel een nieuw decretaal kader uitgewerkt met name de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990 voor wat de Vlaamse Gemeenschap betreft en het decreet inzake hulpverlening aan de jeugd van 4 maart 1991 voor wat de Franse Gemeenschap betreft. Deze decreten komen uitgebreid aan bod in dit dossier.
De twee nieuwe wettelijke kaders worden gekenmerkt door een nieuwe basisfilosofie en nieuwe functioneringsprincipes, die ruime en evidente overeenkomsten hebben. Zo wordt onder meer afgestapt van de term "bescherming" ten voordele van de term "bijstand" en dit met het oog op een grotere emancipatie van de jongeren; verder wordt de jeugdbijstand geïntegreerd in een algemeen preventiebeleid; er is ook de wil om in de mate van het mogelijke te vermijden dat er een breuk komt tussen de jongere en zijn familiale omgeving; ook worden alle vormen van bijstand uit de gerechtelijke sfeer gehaald in de gevallen waar er een akkoord of een samenwerking tot stand kan worden gebracht tussen de jongeren en zijn familie; tot slot wordt er ook rekening gehouden met de fundamentele kinderrechten die opgenomen zijn in internationale verdragen zoals het "Verdrag inzake de Rechten van het Kind" dat op 20 november 1989 in New York werd goedgekeurd.

Ook al is de basisfilosofie gemeenschappelijk, toch kunnen we in de concrete organisatie en de praktische toepassing van de principes een aantal verschillen en specifieke kenmerken vaststellen. Een voorbeeld: wanneer hulpverlening noodzakelijk is, maar niet op vrijwillige basis kan worden verleend, kan het "Comité voor bijzondere jeugdzorg (CBJ)", een beroep doen op de bemiddelingscommissie, die na bemiddeling autonoom beslist hoe het verder moet met het dossier, terwijl in eenzelfde situatie de "Service d'aide à la jeunesse (SAJ)" rechtstreeks de Procureur des Konings kan informeren, die dan beslist over het dossier.

Tot voor kort werden de twee decreten in Brussel slechts toegepast in het kader van de vrijwillige bijstand. Wanneer het ging om gedwongen hulp of maatregelen, waren ze niet van toepassing. In het regeerakkoord van het Verenigd College van 15 juli 1999 kwam uitdrukkelijk de wil naar voor om in het dossier van de hulpverlening aan jongeren tot een oplossing te komen, rekening houdend met de adviezen van de Raad van State van 23 mei 1996 die bepaalden dat de normatieve rol van de bicommunautaire sector slechts kon worden erkend indien er vooraf gaandelijk een samenwerkingsakkoord was tussen de beide gemeenschappen. Dat akkoord werd bekrachtigd door de ministers Tomas en Vanhengel, op bicommunautair vlak bevoegd voor de Hulp aan Personen. Na bijna vijftien jaar wachten en na tal van vruchteloze pogingen, is de gerechtelijke jeugdbescherming van de Brusselse jongeren in moeilijkheden eindelijk geregeld. De bicommunautaire ordonnantie inzake hulpverlening aan jongeren van 29 april 2004, gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad op 1 juni 2004, en het samenwerkingsakkoord tussen de Franse Gemeenschap, de Vlaamse Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie maken het mogelijk een einde te maken aan de ongelijkheid in behandeling van de Brusselse jongeren in moeilijkheden, die bij ontstentenis tot dan toe onder de wet van 8 april 1965 vielen. De wet van 1965 hanteert het subsidiariteitsprincipe niet bij gedwongen gerechtelijke tussenkomst in tegenstelling tot de vrijwillige bijstand, terwijl in Wallonië en Vlaanderen al jaren de mogelijkheid bestaat tot het vermijden van systematische juridische behandeling van de dossiers ten voordele van aangepaste maatregelen. De GGC beschikt voortaan over haar eigen wetgeving waarmee er een einde komt aan de rechteloze situatie van een aantal Brusselse jongeren. Het recht van de jongeren om hun dossier uit de juridische sfeer te houden, is inderdaad een belangrijk gegeven. Hoewel de GGC nu haar eigen wettelijk kader heeft, zijn het, de door de beide gemeenschappen erkende en gesubsidieerde structuren die de Brusselse jongeren in moeilijkheden blijven opvangen.
Toch één punt van kritiek: het is jammer dat de oprichting van één bicommunautaire sociale dienst is mislukt. Een dergelijke dienst zou meer garanties kunnen bieden voor een doeltreffende toepassing van de ordonnantie. Indien de eerste evaluatie van het nieuwe wettelijke kader op bepaalde punten negatief zou zijn, kan het interessant zijn de mogelijkheid van een dergelijke bicommunautaire dienst opnieuw te bekijken.
Een goede samenwerking tussen de verschillende diensten, structuren en organisaties is een conditio sine qua non, indien men het welzijn en de levenskwaliteit van de Brusselse jongeren wenst te verbeteren.
Bicommunautaire middelen betekenen meer slagkracht ten dienste van iedereen. De Brusselaars moeten al hun krachten bundelen om deze taak tot een goed einde te brengen. Een taak die erin bestaat om van kinderen en jongeren die in Brussel wonen - ongeacht de problemen die ze onderweg tegenkomen - bewuste mensen te maken die vertrouwen hebben in hun kunnen en voor zichzelf durven op te komen.

Solveig Pahud
Directrice CMDC

De Beste lezeressen,
Beste lezers,

De tekst van het 2de nummer van **Brussel onder de loep** 'Hulpverlening aan jongeren in Brussel' werd afgerond begin mei 2004. Door de verkiezingen van 13 juni 2004 zijn onze verwijzingen naar de bevoegde ministers niet meer correct. Hieronder volgen de coördinaten van de nieuwe bevoegde ministers.

Vlaamse Gemeenschap:

Inge Vervotte
Vlaams minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen
Koolstraat 35
1000 Brussel
☏ : 02/552.64.00
🖷 : 02/552.64.01
kabinet.vervotte@vlaanderen.be
www.ingevervotte.be

Franse Gemeenschap :

Catherine Fonck
Ministre de la Santé, de l'Enfance et de l'Aide à la Jeunesse
Belliardstraat 9, bus 13
1040 Brussel
☏ : 02/213.35.11
🖷 : 02/213.35.12
www.catherinedoyenfonck.be
fonck@lecdh.be

Tweetalig gebied Brussel-Hoofdstad:

Pascal Smet
Nederlandstalig Collegelid bevoegd voor Bijstand aan personen voor de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
Botanic Building 14de verdieping
St-Lazaruslaan 10
1210 Brussel
☏ : 02/517.12.59
🖷 : 02/511.54.64
info@smet.irisnet.be
www.pascalsmet.be

Evelyne Huytebroeck
Ministre francophone membre du Collège de la Commission communautaire commune chargé de l'aide aux personnes
Broekstraat 49-53
1000 Brussel
☏ : 02/517.12.11
🖷 : 02/517.14.90
ministre@huytebroeck.irisnet.be

Brigitte Grouwels
Collegelid bevoegd voor Welzijn, Gezondheid en Ambtenarenzaken voor de Vlaamse Gemeenschapscommissie
Botanic Building 13de verdieping
St-Lazaruslaan 10
1210 Brussel
☏ : 02/517.13.33
🖷 : 02/511.50.83
info@grouwels.irinset.be
www.brigittegrouwels.com

HISTORIEK EN INSTITUTIONELE EVOLUTIE

Historiek[1]

De plaats van het kind in de samenleving en de rechten en plichten van het gezin en van de ouders met betrekking tot hun kind(eren) veranderen voortdurend. De mentaliteitsverandering, van het kind als object waarop de vader alle rechten heeft (zelfs om te doden) tot het kind als individueel wezen, wordt in de wetteksten weerspiegeld. Tot het eind van de 18de eeuw wordt het kind beschouwd als een volwassene in miniformaat voor wie het gezin verantwoordelijk is. Delinquente jongeren worden bestraft zoals volwassenen.

In het begin van de 19de eeuw mengt de Staat zich voor het eerst in het gezinsleven om het in goede banen te leiden. Dat gebeurt via het burgerlijk wetboek van 1804 en het strafwetboek van 1810. De leeftijd van het kind bepaalt voortaan het vastleggen van zijn verantwoordelijkheid bij laakbare daden. De strafrechtelijke meerderjarigheid wordt vastgesteld op 16 jaar. Vanaf die leeftijd krijgen jongeren dezelfde straffen opgelegd als volwassenen. De jongere die nog geen 16 is en een misdaad heeft begaan met onderscheidingsvermogen, wordt ook gestraft. Jongeren onder de 18 kunnen niet worden veroordeeld tot de doodstraf. Het gezinshoofd heeft het recht lichaamsstraffen toe te passen op zijn kind(eren) bij wangedrag of gebrek aan discipline. Als hij van dit recht misbruik maakt, wordt hij gestraft voor slagen en verwondingen. De Staat erkent voortaan de eigenheid van het kind.

De industrialisering en de opkomst van de kapitalistische maatschappij vereisen, in het begin van de 20ste eeuw, de organisatie van de samenleving gestoeld op heropvoeding en sociale controle. Talrijke instellingen voor (delinquente, zwervende, bedelende, verlaten, abnormale) minderjarigen worden opgericht door religieuze ordes. De wet Carton de Wiart van 15 mei 1912 op de kinderbescherming is in dit opzicht progressief want ze is de eerste algemene wet die van toepassing is op minderjarigen. De wet leunt aan bij de nieuwe denkrichting die stelt dat opvoeding primeert op repressie en dat de samenleving de delinquentie van de minderjarigen moet bestrijden door rekening te houden met hun behoeften en de oorzaak van de delinquentie aan te pakken. De wet stelt een jeugdrechter aan voor kinderen en jonge delinquenten en haalt de problematiek uit het klassieke strafrecht. Repressieve maatregelen worden vervangen door maatregelen van hoede en bescherming. Kinderen worden niet langer gestraft maar onderworpen aan opvoedings-, bewarings- en behandelings-

(1) A. DE TERWAGNE, Questions spéciales de droit (jeunesse), ISFSC, Année académique 2003-2004;
J-Fr. PILAYS, Une méthode de travail dans un centre d'orientation educative dans le cadre de l'aide sous contrainte, Travail de fin d'études, ISFSC, Année académique 1996-1997.

maatregelen. Men beschouwt het kind niet meer als verdorven of misdadig maar als gestoord en gekwetst door zijn milieu. Het kind wordt als individu door een team van deskundigen geobserveerd, bestudeerd en geclassificeerd[1]. De problematiek blijft echter ressorteren onder de gerechtelijke bevoegdheid. De strafrechtelijke meerderjarigheid blijft vastgesteld op 16 jaar. Het begrip 'onderscheidingsvermogen' wordt afgeschaft. Jongeren onder de 16 kunnen niet worden gestraft.
De wet van 1912 erkent voor de eerste maal de noodzaak om jongeren te beschermen met het doel de sociale orde te bewaren en de samenleving te beschermen. De wet legt de almacht van de vader aan banden. Ouders die ernstig tekortschieten worden ontzet uit de ouderlijke macht.
Voor de bestrijding van de jeugddelinquentie worden niet alleen maatregelen getroffen voor minderjarigen die als 'misdrijf omschreven feiten' hebben begaan maar ook voor minderjarige landlopers en 'tuchteloze' minderjarigen van wie de ouders de opvoeding niet meer aankunnen. De wet voert de gelijkstelling in van jonge delinquenten en jonge tuchtelozen van wie het gedrag kan leiden tot delinquentie. De wet bekrachtigt de educatieve rol van de Staat die verantwoordelijk is voor zijn burgers. De Staat voert de nodige sociale controle uit om de orde te bewaren in de industriële samenleving in volle ontwikkeling. Er worden specifieke instellingen voor minderjarigen opgericht om landloperij en delinquentie aan banden te leggen. Kinderen worden verplicht naar de lagere school te gaan. Deze wet is progressief omdat ze de eigenheid van de jongeren erkent voor wie ze specifieke straffen vastlegt. Ze is echter niet bedoeld om het welzijn van de kinderen te bevorderen, maar heeft de bescherming van de belangen van de samenleving en sociale controle op het oog. De toepassing van de wet vergt nieuwe middelen inzake maatschappelijk werkers. Sociale diensten worden ter beschikking gesteld van de parketten. De wet voorziet slechts in tussenkomsten bij minderjarige delinquenten of minderjarigen die door hun gedrag de sociale orde verstoren. Ze voorziet niet in de tenlasteneming van minderjarigen in gevaar die geen wangedrag vertonen. Sommige rechters interpreteren de wet in dat geval zeer ruim op basis van 'zogeheten misdrijven' om opvoedkundige en preventieve maatregelen te treffen.

Van 1912 tot 1965 vinden nieuwe ideeën inzake de problematiek van de jeugddelinquentie ingang. Jeugddelinquentie is het signaal dat de jongere niet aangepast is aan de sociaal-economische, culturele en familiale leefomstandigheden. Er wordt nagedacht over andere middelen dan de ontzetting van het ouderlijk gezag (en dus de onvoorwaardelijke plaatsing van de kinderen) en een andere aanpak om de jeugddelinquentie te bestrijden.

De wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming legt de nadruk op het belang van het kind (en niet meer op dat van de samenleving) en beroept zich daarbij op het principe van de minderjarige in gevaar die beschermd moet worden. De notie 'kind in gevaar' zoals door de wet bepaald, betreft niet alleen de minderjarige van wie de gezondheid, de vei-

(1) Jan LENSSENS, Gemeenschapsminister van Welzijn en Jeugd. Jeugd uit de marge. Bijzondere jeugdbijstand in Vlaanderen, oktober 1990, p. 114.

ligheid, de moraliteit of de opvoeding gevaar loopt maar ook de minderjarige die vervolgd wordt wegens een als 'misdrijf omschreven feit'. De wet maakt een onderscheid tussen de jongere die zichzelf in gevaar brengt door zijn gedrag en voor wie de jeugdrechter maatregelen kan nemen, de jongere die gevaar loopt wegens het misbruik van gezag van een van de ouders en de jongere die gevaar loopt vanwege het gezin of het milieu waarin hij vertoeft en die bescherming en hulp nodig heeft. Het belang van het kind primeert op dat van ouders, leerkrachten, opvoeders, het gezin enz. De wet gaat uit van de volgende principes: het gezin is essentieel voor de ontwikkeling van het kind en moet geholpen worden in het belang van het kind. De jeugdbescherming moet zich eerder richten op preventie dan op gerechtelijke interventie. De preventieve maatregelen dienen zowel de tekortkomingen van het gezin als de jeugddelinquentie aan te pakken. Ze worden uitgevoerd door de jeugdbeschermingscomités en zijn niet-afdwingbaar. Indien het jeugdbeschermingscomité de situatie als ernstig beschouwd, wordt de procureur des Konings verwittigd. De gerechtelijke bescherming, die afdwingbaar is, komt tussenbeide in ernstige gevallen. De jeugdrechter is bevoegd om maatregelen te treffen inzake minderjarigen en ouders en om op te treden in geschillen tussen het kind en de ouder(s) of tussen de ouders met betrekking tot de ouderlijke macht. De gerechtelijke maatregelen hebben een sociaal en preventief karakter. De strafrechtelijke meerderjarigheid wordt opgetrokken van 16 naar 18 jaar. De wet houdt rekening met de oorzaken van de problemen en legt daarbij de nadruk op preventie. Nieuw is eveneens de medewerking van de ouders: de ontzetting uit de ouderlijke macht kan worden vervangen door een aanvaarde opvoedkundige ondersteuning. Zo niet is de jeugdrechtbank bevoegd om dwingende maatregelen op te leggen. In de loop van de jaren 70 komt de wet onder vuur te liggen wegens gerechtelijke en institutionele uitschuivers. De sociale bescherming die de jeugdbeschermingscomités beoogden, blijkt de wachtkamer te zijn voor gerechtelijke bescherming. Er wordt een te sterke bemoeienis vastgesteld van het gerecht met het leven van de minderjarige in moeilijkheden en de gezinsleden en dit ten koste van mogelijke tussenkomsten van het jeugdbeschermingscomité. In plaats van ultieme maatregel wordt plaatsing de belangrijkste oplossing voor een maatschappelijk probleem. Dat gebeurt ten koste van het behoud van de jongere in zijn milieu. Heel snel wordt duidelijk dat de beschermingscomités bij gebrek aan middelen, hun opdracht niet kunnen vervullen. De preventie bedoeld om risicogroepen te herkennen en te begeleiden, veroorzaakt stigmatisering en sociale controle. Een aantal maatregelen ten aanzien van minderjarigen en hun gezin worden getroffen zonder inspraak en zonder de aanwezigheid van een advocaat. Onder druk van deze kritiek wordt besloten de wet te wijzigen.

Door de institutionele wijzigingen worden de gemeenschappen bevoegd voor de aangelegenheden betreffende de hulpverlening voor jongeren. Alle aangelegenheden betreffende maatschappelijke hulpverlening in het kader van de hulpverlening voor jongeren worden overgeheveld naar de gemeenschappen. Repressieve maatregelen bedoeld om de openbare orde te bewaren, blijven behoren tot de bevoegdheden van de Federale staat. Met de bijzondere wet van 8 augustus 1988 tot hervorming van de instellingen wordt de tussenkomst in het belang van het 'kind in gevaar' gecom-

munautariseerd. De jeugdrechtbank blijft bevoegd om maatregelen te treffen voor minderjarige delinquenten. De oprichting en de financiering van de voorzieningen die de maatregelen uitvoeren, behoren tot de bevoegdheid van de gemeenschappen. De jeugdrechtbanken ressorteren onder het ministerie van Justitie.
De gemeenschappen nemen in deze aangelegenheid hun eigen wetgeving aan. De Vlaamse regelgeving steunt op het decreet van 27 juni 1985 inzake bijzondere jeugdbijstand en het aanvullende decreet van 28 maart 1990. De decreten zijn pas van kracht nadat ze worden gecoördineerd in het decreet van 4 april 1990. De Franse Gemeenschap neemt op 4 maart 1991 het decreet inzake hulpverlening aan de jeugd aan. Beide decreten geven de jeugdrechtbank de bevoegdheid om gedwongen hulpverlening op te leggen aan niet-delinquente minderjarigen.

Bevoegdheden van de federale overheid

Sommige bepalingen van de wet van 1965, behorende tot de bevoegdheid van de federale overheid, zijn nog altijd van toepassing op het hele Belgische grondgebied. Deze bepalingen betreffen doorgaans de organisatie van de rechtbanken en de jeugdkamers van de hoven van beroep, het toezicht op de kinderbijslag en de uitzetting uit de ouderlijke macht, de maatregelen ten overstaan van minderjarige delinquenten, de territoriale bevoegdheid en de procedures die van toepassing zijn op de jeugdrechtbanken en de strafrechtelijke bepalingen.
De maatregelen ten aanzien van minderjarigen in gevaar worden opgelegd door de regelgeving voorzien door elke gemeenschap (behalve op het grondgebied van het Brussels Gewest). De wet van 1965 werd gewijzigd door de wet van 2 februari 1994. De wijziging legt onder andere de rechtsplegingregels vast van toepassing op de jeugdrechtbanken als ze optreden in het kader van gemeenschapsdecreten. Een aantal bepalingen van het Europees verdrag voor het vrijwaren van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden en van het internationaal verdrag inzake de rechten van het kind worden op elkaar afgestemd. Op 1 januari 2002 wordt artikel 53 van de wet van 8 april 1965 dat de opsluiting van minderjarige delinquenten in arresthuizen mogelijk maakt, opgeheven. De federale overheid richt door de wet van 1 maart 2002 een gesloten centrum op in Everberg. Het centrum kan 24 Franstalige, 24 Nederlandstalige en 2 Duitstalige minderjarige delinquenten (deze plaatsen kunnen worden toegekend aan Franstaligen indien ze niet worden gebruikt voor Duitstaligen) opvangen. Er worden enkel jongens toegelaten. Zij moeten ouder zijn dan 14 en er moeten ernstige aanwijzingen bestaan van schuld. De rechter kan een jongere in Everberg plaatsen indien: het als misdrijf omschreven feit waarvoor de jongere vervolgd wordt kan, mocht hij meerderjarig zijn, een straf tot gevolg hebben van opsluiting van 5 jaar tot 10 jaar of een gevangenisstraf van minstens een jaar indien het recidive betreft. Er moeten dringende, ernstige en uitzonderlijke omstandigheden bestaan inzake de bescherming van de openbare veiligheid. De opname in Everberg gebeurt pas indien er geen plaats is in de gesloten opvoedingsafdeling van de gemeenschapsinstellingen. De plaatsing mag niet langer duren dan 2 maanden en 5 dagen. Het centrum wordt beheerd door de twee gemeenschappen en de federale overheid.

In het centrum worden de jongeren begeleid door opvoeders betaald door de Franse en de Vlaamse Gemeenschap. De Franse Gemeenschap beschikt over 40 personeelsleden (opvoeders, maatschappelijk assistenten, psychiaters, instructeurs), de Vlaamse Gemeenschap over 27. Voor elke activiteit georganiseerd door de gemeenschappen is er een federaal penitentiair ambtenaar aanwezig. In 2002 werden 120 Franstalige jongeren opgevangen in Everberg tegenover 267 in 2003. Meer dan 52% van deze jongeren komen uit het gerechtelijk arrondissement Brussel. Hoewel Everberg als laatste schakel in de ketting bedoeld is, blijkt dat sommige rechters er jongeren plaatsen wegens plaatsgebrek in andere meer passende instellingen of om de jongeren en hun gezinsleden 'een lesje te leren'.

Verschillende pogingen om een hervorming van de wet van 1965 door te drukken, liepen met een sisser af. Momenteel werkt het kabinet van de huidige minister van Justitie aan een wet voorstel betreffende de hervorming van de beschermingswet[1]. Het ontwerp werd de eerste maal voorgesteld in februari en wordt nog voor juli 2004 voorgelegd aan het parlement. Het regeerakkoord van 9 juli 2003 voorziet uitdrukkelijk in de modernisering van de wet op de jeugdbescherming 'met het oog op een betere bescherming van en het geven van meer kansen en hulp aan jongeren om zich in te passen in onze veeleisende samenleving. Daarnaast zal dit nieuwe jeugdrecht voorzien in een sanctionering van delinquente jongeren tegen wie dit het enige middel is om onze maatschappij tegen hun criminele activiteiten te beveiligen'.
Om deze doelstellingen te bereiken werden de volgende voorstellen ingediend: uitbreiding van de middelen waarover de procureurs des Konings en de jeugdrechters[2] beschikken om de minderjarige de schade te laten herstellen, de opvoeding van de minderjarige in het gezin te bevoorrechten en zodoende het aantal plaatsingen en opsluitingen te verminderen; objectivering en motivering van de gerechtelijke beslissingen aan de hand van vastgestelde criteria waarbij rekening gehouden wordt met de persoonlijkheid van de minderjarige, zijn maturiteit, persoonlijke situatie, de reeds getroffen maatregelen en hun resultaat; meer juridische zekerheid bij plaatsing door de rechter te verplichten de maximale duur van de plaatsing vast te leggen; de ouders voorlichten, betrekken bij het dossier en meer verantwoordelijkheid geven; de procedure van uithandengeving

(1) Voorontwerp van wet tot wijziging van de wetgeving betreffende de jeugdbescherming en het ten laste nemen van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, goedgekeurd door de Ministerraad van 30-31 maart 2004. Deze versie is in herwerking, rekening houdend met de suggesties van de gemeenschappen.
(2) Bekrachtiging van de maatregelen getroffen door de jeugdmagistraten namelijk de opvoedkundige maatregelen en maatregelen voor het algemeen belang, in samenwerking met de civiele bescherming of in het kader van humanitaire operaties van de landsverdediging, herstelrechtelijke maatregelen zoals herstelbemiddeling en herstelgericht groepsoverleg, ambulante behandeling of andere vormen van plaatsing aangepast aan de persoonlijkheid van de minderjarige (psychiatrie en drugsverslaving)...

versnellen (bij ernstige feiten kan de minderjarige ouder dan 16 jaar naar de strafrechter worden verwezen); grotere ondersteuning van de jeugdmagistraten (bijscholing en bijscholingspremie, aanstellen van een bijkomende criminoloog in de jeugdparketten, creatie van de functie van verbindingsmagistraat die als tussenpersoon optreedt tussen de gemeenschapsoverheden en de jeugdrechtbanken bij de uitvoering van beslissingen inzake plaatsing).

Cel Beleidsvoorbereiding van de minister
van Justitie Laurette Onkelinx
Handelsstraat 78/80
1040 Brussel
Tel: 02/233.51.11
Fax: 02/230.10.67
info@laurette-onkelinx.be

DE BIJZONDERE JEUGDBIJSTAND VOLGENS DE VLAAMSE GEMEENSCHAP

Nicole Mondelaers [1]

Structuur en werking van de bijzondere jeugdbijstand

A. Socio-politieke context

De rode draad in de geschiedenis van de jeugdbescherming en later de bijzondere jeugdbijstand is de zoektocht naar de optimale relatie tussen vrijwillige (buitengerechtelijke) en gerechtelijke tussenkomsten en tussen hulpverlening en sanctie als reactie op het plegen van misdrijven door minderjarigen.

In 1985, het 'Internationaal Jaar van de Jeugd' [2] en precies twintig jaar na de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming wordt in het Vlaams Parlement de laatste hand gelegd aan het eerste Vlaamse decreet inzake bijzondere jeugdbijstand. De memorie van toelichting van het ontwerp van decreet legt de doelstelling bloot: "Minderjarigen hebben het recht om op te groeien naar zelfstandigheid, in omstandigheden waarin hun fysieke, affectieve, morele, intellectuele en sociale ontplooiingskansen gevrijwaard worden" [3].

"Minderjarigen hebben het recht om op te groeien naar zelfstandigheid, in omstandigheden waarin hun fysieke, affectieve, morele, intellectuele en sociale ontplooiingskansen gevrijwaard worden"

Het begrip 'jeugdbescherming' wordt vervangen door 'bijzondere jeugdbijstand' waarbij 'jeugdbijstand' verwijst naar het bevoegdheidskader van de Vlaamse Gemeenschap nl. 'bijstand aan personen'. Jongeren zijn meer dan een object van bescherming en moeten worden benaderd als volwaardige leden van de gemeenschap met eigen verantwoordelijkheid en zeggingsrecht. De 'beschermingscomités' worden 'comités voor bijzondere jeugdzorg' (CBJ) en de notie 'kind in gevaar' wordt uitgebreid tot 'problematische opvoedingssituatie'. De term 'bijzondere' maakt duidelijk dat het niet de totale jeugdzorg betreft maar enkel de problematische opvoedingssituaties die de ontplooiingskansen van minderjarigen beknotten. Het hervormingsdebat kan worden samengevat in 3 slagzinnen: meer autonomie voor de vrijwillige hulpverlening ten opzichte van gerechtelijke tussenkomsten [4], een grotere nadruk op de algemene preventie en meer participatie van de jongeren zelf [5].

---

(1) Verbonden aan de dienst publicaties-studies, e-mail: nmondelaers@cmdc.irisnet.be
(2) Uitgeroepen door de Algemene Vergadering van de Verenigde Naties.
(3) Stuk 309 (1984-1985) – nr. 1.
(4) Uit ervaringen met de wet van 8 april 1965 bleek immers de behoefte om de identiteit, met eigen werkingsbeginselen van de vrijwillige hulpverlening te verduidelijken. De jeugdbeschermingscomités werden door jongeren, ouders en voorzieningen te veel als uitvoerders van beslissingen van de jeugdrechtbank gezien.
(5) Ludo Serriën, De bijzondere jeugdbijstand voorbij, Alert, jaargang 24, 1998, nr. 5, p. 14.

Het decreet van 27 juni 1985 inzake bijzondere jeugdbijstand (B.S. van 5 juli 1986) bepaalt de krachtlijnen. In het aanvullend decreet van 28 maart 1990 wordt de gerechtelijke bescherming evenals het principe van de gezinsgerichte werking bepaald (B.S. van 7 april 1990). Beide decreten inzake bijzondere jeugdbijstand worden gecoördineerd op 4 april 1990 (B.S. van 8 mei 1990). Het nieuwe profiel van de comités bijzondere jeugdzorg - en daarmee ook de hele bijzondere jeugdbijstand - wordt begin jaren 90 aan het grote publiek bekendgemaakt via een groots opgezette campagne onder de titel 'We laten je niet barsten'.

Tussen 1990 en 1995 verdriedubbelt het aantal meldingen maar slechts de helft van die aanmeldingen resulteert in een 'dossier' bijzondere jeugdbijstand. Door de vrijwillige jeugdbijstand te promoten, onttrekt de sector bijzondere jeugdbijstand immers hulpvragen en bepaalde functies aan andere sectoren actief in de jeugdzorg zoals de crisishulp, het algemeen welzijnswerk en Kind & Gezin. Door het principe van vrijwilligheid in de 'bijzondere' jeugdbijstand te benadrukken wordt het onderscheid met de 'algemene' private en openbare hulpverlening aan kinderen, jongeren en gezinnen steeds vager [1].

In 1998 wordt er door de sector opnieuw aan de alarmbel getrokken. De sectorale versnippering van het aanbod van voorzieningen door de beleidsverkaveling tussen de verschillende welzijnssectoren en het Vlaamse en het federale niveau vormt een structureel probleem. Bovendien wordt door hulpverleners gewezen op de precaire maatschappelijke positie van kwetsbare kinderen en jongeren. Er is een onrustwekkende toename van psychische en andere problemen bij jongeren, misbruik en verwaarlozing in gezinnen, jeugdcriminaliteit en allerlei veel voorkomende mengvormen. De probleemsituaties zijn 'zwaarder' geworden. Het 'stabiele' kerngezin heeft plaatsgeruimd voor meer gevarieerde, maar ook onzekere gezinscontexten. De opvoedingsonzekerheid neemt toe. Kwetsbare gezinnen en kwetsbare jongeren zijn de eersten die moeite ondervinden om zich in deze context te handhaven [2].

Midden 1998 richt het Vlaams Parlement een commissie ad hoc op met de opdracht een maatschappelijke beleidsnota op te stellen omtrent de bijzondere jeugdbijstand om beleidsaanbevelingen op lange termijn te formuleren. De actoren uit de bijzondere jeugdbijstand en de belendende sectoren worden schriftelijk bevraagd en uitgenodigd op rondetafelgesprekken. De Maatschappelijke Beleidsnota Bijzondere Jeugdzorg wordt op 10 maart 1999 in de plenaire vergadering van het Vlaams Parlement besproken [3].

---

(1) Ludo Serriën, De bijzondere jeugdbijstand voorbij, Alert, jaargang 24, 1998, nr. 5, p. 17-20.
(2) Ludo Serriën, De bijzondere jeugdbijstand voorbij, Alert, jaargang 24, 1998, nr. 5, p. 12.
(3) Stuk 1354 (1998-1999), nr. 1-4.

Naast een omstandige probleemanalyse bevat de maatschappelijke beleidsnota meer dan veertig concrete aanbevelingen. Ze beogen de optimalisering van de verwijzingspraktijk en van de toegang tot de gedwongen jeugdhulp, de uitbouw van de algemene jeugdzorg, de versterking van de rechtspositie van de minderjarige cliënt en de verdere, vraaggerichte differentiatie van het aanbod. De aanbevelingen krijgen vorm in het concept 'integrale jeugdhulp'.

Integrale jeugdhulp staat voor een intersectorale samenwerking tussen de bijzondere jeugdbijstand, het algemeen welzijnswerk, Kind & Gezin, de Centra voor Leerlingenbegeleiding voor de sector onderwijs, de geestelijke gezondheidszorg en het Vlaams Fonds voor Sociale Integratie van Personen met een Handicap, althans voor hun werking met kinderen en jongeren. Het doel van de integrale jeugdhulp is minderjarigen of minderjarigen en hun leefomgeving een continuüm van hulp te bieden gaande van informatieverstrekking en adviesverlening tot en met residentiële hulp. De 3 pilootregio's sluiten in juni 2004 hun experimenteerfase af. In het voorjaar van 2004 wordt het parlementaire debat gevoerd over het ontwerp van kaderdecreet betreffende de integrale jeugdhulp. Op 5 mei 2004 werden de decreten betreffende integrale jeugdhulp en betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp in de plenaire vergadering aangenomen (zie Integrale hulpverlening).

De gerechtelijke jeugdbijstand (gedwongen jeugdbijstand) valt slechts gedeeltelijk onder de bevoegdheid van de Gemeenschappen. Het optreden van de gerechtelijke overheden - openbaar ministerie en jeugdrechtbanken - behoort tot de federale bevoegdheid en wordt bepaald door de jeugdbeschermingswet van 8 april 1965 (vooral gewijzigd door de wet van 2 februari 1994). Deze wet staat al zeer lang ter discussie. Zowel vanuit de hulpverlening, als vanuit de juridische en de academische wereld worden de beschermingsmaatregelen bij delinquent gedrag van minderjarigen in vraag gesteld en wordt gepleit voor een nieuw jeugd(sanctie)recht. De 'Werkgroep Jeugdsanctierecht' is ervan overtuigd dat het responsabiliseren van de jongeren en het herstellen van het leed, zoveel mogelijk in overleg met het slachtoffer, centraal moet staan [1]. Verschillende pogingen tot hervorming van de jeugdbeschermingswet zoals de commissie Cornelis (eindrapport januari 1996), de conclusies van het Octopusrapport in mei 1998 en het voorontwerp van wet houdende antwoorden op delinquent gedrag door minderjarigen, ingediend door toenmalig minister van Justitie Marc Verwilgen (project Maes, 21 juli 2001) liepen op niets uit. Recentelijk lanceerde huidig minister van Justitie, Laurette Onkelinx een kadernota inzake de hervorming van de wet van 8 april 1965.

In afwachting van een wetswijziging zijn de voorbije jaren in de praktijk een aantal initiatieven gegroeid die alternatieven voor plaatsing bieden en die uitgaan van de herstelgedachte en responsabilisering van de jongere zoals gemeenschapsdienst, leerprojecten, werkprojecten en herstelbemid-

(1) In de platformtekst van de 'Werkgroep Jeugdsanctierecht' worden de principes van het jeugdsanctierecht toegelicht: de verantwoordelijkheid van de jongere, rechtswaarborgen voor jongeren, constructief sanctioneren, scheiding van hulpverlening en gerechtelijk optreden en dwanguitoefening als overheidsexclusieve.

deling. Jeugdrechters kunnen een dergelijke maatregel opleggen op basis van art 37, 2° B van de wet van 1965 dat bepaalt dat minderjarigen in hun milieu kunnen blijven op voorwaarde dat zij 'een prestatie van opvoedkundige of filantropische aard leveren in verhouding tot hun leeftijd en middelen'. Een wettelijk kader dat duidelijkheid biedt omtrent de rechtszekerheid en rechtvaardigheid voor minderjarigen en slachtoffers is echter een absolute noodzaak.

De verdeling van de bevoegdheden inzake jeugdbescherming tussen de gemeenschappen en de federale overheid creëert een bijzondere situatie in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. De gemeenschappen zijn bevoegd inzake persoonsgebonden aangelegenheden waaronder jeugdbescherming ressorteert. Voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad wordt de persoonsgebonden bevoegdheid van de gemeenschappen beperkt tot de instellingen die tot de respectieve gemeenschap behoren. De Vlaamse Gemeenschap en de Franse Gemeenschap zijn er niet bevoegd voor maatregelen die rechtstreeks op personen van toepassing zijn. De Brusselse instellingen richten zich in beginsel tot één bepaalde gemeenschap maar staan in feite open voor allen. Het is de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie die voor het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad bevoegd is voor maatregelen die zich rechtstreeks richten tot personen en tot instellingen die niet tot één gemeenschap behoren. Binnen het Hoofdstedelijk Gewest is dus enkel de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie bevoegd om de gerechtelijke bescherming van jongeren in moeilijkheden te regelen [1].

Concreet betekent dit dat de Vlaamse decreten inzake bijzondere jeugdbijstand niet van kracht zijn in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest. In afwachting van een Brusselse ordonnantie bleef de beschermingswet van 8 april 1965 in voege. Zowel wat de vrijwillige als de gedwongen jeugdbijstand betreft wordt echter in grote mate de 'geest' van de Vlaamse decreten inzake bijzondere jeugdbijstand gevolgd. De toepassing van de decreten wijkt af van de Vlaamse situatie door het niet-afdwingbaar zijn van de decretale bepalingen. Belangrijke voorbeelden in dat kader zijn de bemiddelingscommissie en maatregelen bij hoogdringendheid (zie Brusselse realiteit).

De bijzondere jeugdbijstand is aangekomen op een scharniermoment. Na jarenlange (hervormings)debatten zijn heel wat nieuwe wetgevingen goedgekeurd. Op Vlaams niveau werden op 5 mei 2004 het kaderdecreet betreffende integrale jeugdhulp, het decreet betreffende de rechtspositie van de minderjarige in de integrale jeugdhulp en het decreet houdende wijziging van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 juli 1990, wat betreft de gerechtelijke jeugdbijstand ter bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing in urgente gevallen aangenomen door de plenaire vergadering[2]. De Brusselse ordonnantie inzake hulpverlening

(1) Memorie van toelichting, ontwerp van ordonnantie inzake Hulpverlening aan jongeren, Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. Stuk B-133/1 - 2003/2004.
(2) Stuk 2056 (2003-2004) - nr. 8, Stuk 2063 (2003-2004) – nr. 5, Stuk 755 (2000-2001) - nr. 6.

aan jongeren werd op 29 april 2004 door de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie gestemd[1]. De uitvoering van de ordonnantie is enkel mogelijk met een samenwerkingsakkoord tussen de drie betrokken gemeenschappen: de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. Alle betrokken partijen ondertekende het akkoord.

De nieuwe decreten en ordonnantie zijn nog niet of slechts zeer recent in werking getreden. De nieuwe regelgeving heeft voorlopig nog geen impact op het terrein. In de volgende tekst wordt de huidige situatie[2] beschreven. De aandacht gaat vooral uit naar de principes van de Vlaamse gecoördineerde decreten die 'de geest' van de bijzondere jeugdbijstand, in het Brussels Gewest, bepalen. In het hoofdstuk 'Brusselse realiteit' wordt toegelicht hoe die regelingen zich in Brussel verhouden en hoe de praktijk daarop inspeelt.

B. Vlaamse decreten

De regelgeving omtrent de bijzondere jeugdbijstand is zeer omvattend en kan worden ingedeeld in de regelgeving voor verwijzende instanties, de regelgeving betreffende de private voorzieningen en de regelgeving betreffende de gemeenschapsinstellingen[3].

1. Regelgeving verwijzende instanties

De opgave van maatregelen voor 'delinquente jongeren' is vervat in de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming, voornamelijk gewijzigd bij de wet van 2 februari 1994[4]. De vrijwillige jeugdhulpverlening, het gerechtelijk optreden bij een problematische opvoedingssituatie (POS) en de uitvoering van afdwingbare pedagogische maatregelen ten aanzien van jongeren die een als misdrijf omschreven feit (MOF) hebben gepleegd, worden geregeld door de decreten bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990.

(1) Belgisch Staatsblad van 1 juni 2004, p. 41949 – 41953.
(2) Begin juni 2004.
(3) De regelgeving betreffende de private voorzieningen en de gemeenschapsinstellingen is een uitwerking van de art. 31 tot 38 van de gecoördineerde decreten.
(4) Bijzondere jeugdbijstand in Vlaanderen, p.15-17

Schema 1: bevoegdheidsverdeling

De organisatie en werking van de comités bijzondere jeugdzorg (CBJ), de bemiddelingscommissie, de sociale diensten van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbanken (SDJR), het fonds bijzondere jeugdbijstand wordt vastgelegd in aparte besluiten [1]. (zie Structuur van de bijzondere jeugdbijstand)

1. Voortzetting van de hulpverlening bij meerderjarigheid op 18 jaar

De voortgezette hulpverlening na achttien jaar vormt een apart onderdeel van het decreet van 1990. Zowel de bijstand en hulp georganiseerd door het CBJ als de door de jeugdrechtbank genomen maatregelen, eindigen in principe bij de meerderjarigheid. Op deze wetgeving zijn er naast de uitzonderingen in de wet van 8 april 1965 ook afwijkingen voor jongvolwassenen die nog niet voldoende in staat zijn om zelfstandig te leven. Achttienjarigen die tijdens hun minderjarigheid hulp en bijstand kregen, mogen verder gebruik maken van de georganiseerde hulp- en bijstandsmogelijkheden, indien ze er zelf uitdrukkelijk om verzoeken.

---

(1) Besluit van de Vlaamse regering van 8 december 1998 betreffende de organisatie en de werking van de comités voor bijzondere jeugdzorg (B.S. van 27 maart 1999, gewijzigd door het besluit van 13 december 2002 (B.S. 11 februari 2003), Besluit van de Vlaamse regering van 23 juli 1998 betreffende het beheer en de werking van het fonds bijzondere jeugdbijstand (B.S. van 5 september 1998), Besluit van de Vlaamse regering van 20 juli houdende oprichting en werkwijze van de bemiddelingscommissie voor bijzondere jeugdbijstand en van het administratief secretariaat (B.S. van 19 november 1988).
Het ontwerp van decreet tot omvorming van het 'Fonds Bijzondere Jeugdbijstand' tot intern verzelfstandigd agentschap met rechtspersoonlijkheid 'Fonds Jongerenwelzijn' en tot wijziging van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990 werd aangenomen in commissie op 30 maart in 2004.

Onder bepaalde voorwaarden kunnen de comités voor bijzondere jeugdzorg nog hulp verlenen aan jongeren tot de leeftijd van 20 of 21 jaar. Deze hulp kan zijn: de jongere tot 20 jaar onder toezicht op kamer laten wonen, in een gezin of een geschikte voorziening laten verblijven of de jongere tot 21 jaar onder begeleiding zelfstandig laten wonen. De kosten die hieraan verbonden zijn, worden normaliter gedragen door de Vlaamse Gemeenschap.

2. Veranderingsprocessen

Om de meest dringende problemen in de werking van de afdeling Bijzondere Jeugdbijstand op te lossen, worden binnen de administratie[1] – zonder een wijziging van de gecoördineerde decreten af te wachten of deze te hypothekeren – een aantal acties ondernomen die op korte termijn moeten leiden tot een effectievere en efficiëntere preventie, hulpverlening en bemiddeling. De werking van de buitendiensten van de bijzondere jeugdbijstand nl. het comité voor de bijzondere jeugdzorg en de sociale dienst bij de jeugdrechtbank wordt herzien. De veranderingen hebben plaats op drie niveaus:

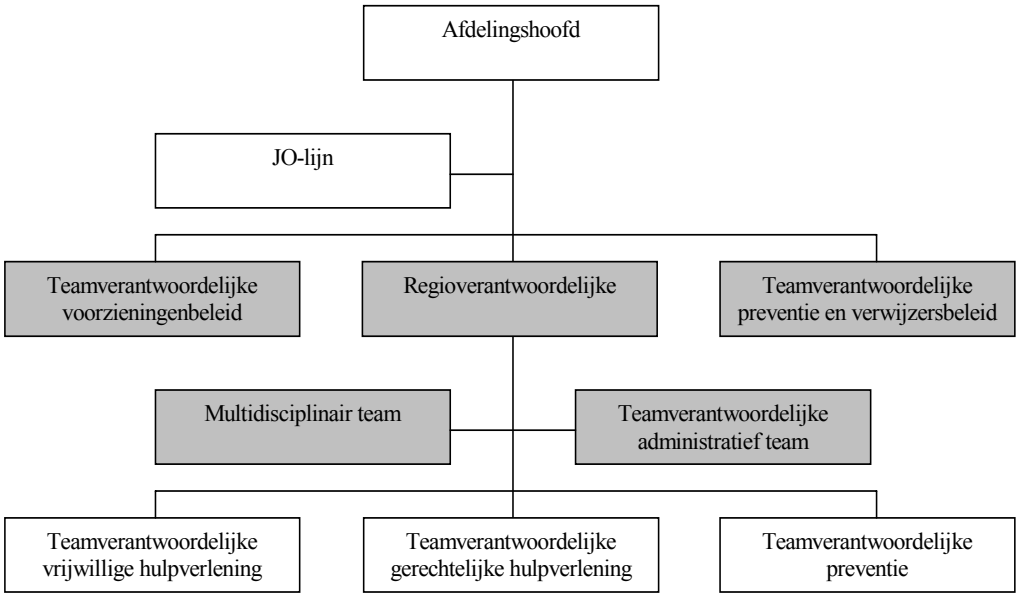
- het procesimplementatieplan met een hertekening van de hulpverlenings-, preventie en bemiddelingsprocessen (PIP);
- het personeelsplan met een nieuwe organisatiestructuur en functiebeschrijvingen en een personeelskader (PEP);
- elektronisch dossier minderjarigen (DOMINO).

De nieuwe structuur werd in januari 2003 ingevoerd. Vlaanderen is opgedeeld in 5 regio's waarbij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest één regio vormt met Vlaams-Brabant. Tussen de buitendiensten en de administratie wordt een administratief niveau toegevoegd. Elke regio beschikt over een multidisciplinair team en een preventieteam[2].

(1) Administratie gezin en maatschappelijk welzijn van de Vlaamse Gemeenschap, afdeling bijzondere jeugdbijstand, buitendiensten.

(2) Besluit van de Vlaamse regering van 13 december 2002 houdende financiële bepalingen inzake uitgaven voor werkingskosten van de comités voor bijzondere jeugdzorg, de bemiddelingscommissies voor bijzondere jeugdbijstand, de sociale diensten van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbanken en de regionale diensten van de afdeling Bijzondere Jeugdbijstand en inzake uitgaven voor de preventiewerking voor bijzondere jeugdzorg en de regionale preventiewerking van de afdeling Bijzondere Jeugdbijstand. (B.S. van 11 februari 2003).

Schema 2: Structuur bijzondere jeugdzorg vanaf 2003 (1)

Doelstellingen van het nieuwe organisatiemodel zijn het creëren van meer transparantie door meer eenvormigheid in de werkwijze van de verschillende diensten, toenemende professionalisering door multidisciplinaire ondersteuning, voldoende en beheersbare schaalgrootte, pooling van versnipperde (preventie en administratieve) taken, delegatie van bevoegdheden tot op het meest functionele niveau en een goede invulling van leidinggevende functies op verscheidende niveaus.

Voor de invoering van DOMINO is een wijziging van de regelgeving noodzakelijk. Op 13 februari 2004 hecht de Vlaamse regering haar principiële goedkeuring aan het voorontwerp dat de problematiek behandelt van de verwerking van persoonsgegevens en de verenigbaarheid met de Wet Verwerking Persoonsgegevens. In de context van de invoering van een elektronisch dossier per minderjarige bepaalt het voorstel onder meer welke gegevens door welke instantie mogen worden verwerkt, bewaard, doorgegeven en geraadpleegd. Het voorontwerp van decreet wordt voor advies voorgelegd aan de Commissie voor de Bescherming van de Persoonlijke Levenssfeer, de Raad van State en het Kinderrechtencommissariaat.

2. Private voorzieningen

De private voorzieningen binnen de bijzondere jeugdbijstand (art. 31 tot 38 van de gecoördineerde decreten) worden gereglementeerd door het besluit van de Vlaamse regering van 13 juli 1994 inzake de erkennings-

(1) JO-lijn (jongerenlijn) is een informatie- en luisterlijn voor jongeren, ouders en iedereen met vragen over de hulpverlening in de bijzondere Jeugdbijstand.
Het grijze gedeelte is het toegevoegde administratieve niveau.

voorwaarden en de subsidienormen voor de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand (B.S. van 10 december 1994) [1].

Het eerste Vlaamse besluit [2] met betrekking tot de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand voorzag erin dat de plaatsings- en begeleidingsduur beperkt wordt en dat een handelingsplan als leidraad voor het pedagogisch handelen van de voorziening wordt opgesteld. Een evaluatie van de uitvoering van het handelingsplan wordt (zesmaandelijks) bezorgd aan de betrokken sociale diensten. Nazorg moet integraal deel uitmaken van de pedagogische werking van de residentiële diensten.

Belangrijke nieuwigheden van het decreet van 1994 zijn:
- het verminderen van het aantal categorieën van voorzieningen en het vermeerderen van de combinatiemogelijkheden waarbij voorzieningen onder één inrichtende macht kunnen ressorteren [3];
- een gezinsgerichte en emancipatorische hulp- en bijstandsverlening;
- meer autonomie voor de voorzieningen door een vernieuwde organisatiestructuur en een forfaitaire subsidiëring;
- aanpassing van de personeelsformaties per werkvorm;
- de erkenning van voorzieningen (of een afdeling ervan) voor de opvang van moeilijk opvoedbare minderjarigen vanaf 12 jaar.

Het decreet bepaalt de minimale kwaliteitseisen, de minimum- en maximumcapaciteit, de leeftijdsgrens van de minderjarigen en de opnameplicht voor de erkende voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand. De voorzieningen moeten eveneens voldoen aan de eisen van het decreet van 17 oktober 2003 betreffende de kwaliteit van de gezondheids- en welzijnsvoorzieningen (B.S. van 10 november 2003).

De erkende voorzieningen binnen de bijzondere jeugdbijstand worden ingedeeld in 7 categorieën: de begeleidingstehuizen, gezinstehuizen, opvang-, oriëntatie- en observatiecentra (OOOC), de dagcentra, de thuisbegeleidingsdiensten, diensten voor begeleid zelfstandig wonen en diensten voor pleegzorg. Deze voorzieningen mogen enkel minderjarigen opnemen op verwijzing van een comité voor bijzondere jeugdzorg of de sociale dienst van een jeugdrechtbank [4]. Voor de onthaal-, oriëntatie en observatiecentra geldt deze vereiste niet voor opnamen via de politionele overheden of parketten (zie Voorzieningen binnen de bijzondere jeugdbijstand).

---

(1) Gewijzigd door de besluiten van de Vlaamse regering van 19 november 1996 (B.S. van 24 december 1996), van 8 december 1998 (B.S. van 7 april van 1999), van 7 april 2000 (B.S. van 23 december 2000), van 8 december 2000 (B.S. van 13 maart 2001), van 30 maart 2001 (B.S. van 9 juni 2001), van 10 juli 2001 (B.S. van 19 september 2001) en het besluit van 10 juli 2001 (B.S. van 26 september 2001).
(2) Besluit van de Vlaamse Executieve van 22 mei 1991 inzake erkenningsvoorwaarden en subsidienormen van de voorzieningen in de bijzondere jeugdbijstand (B.S. van 16 juli 1991).
(3) Voorzieningen die vallen onder categorie 3 (opvang-, oriëntatie- en observatiecentra) en categorie 7 (diensten voor pleegzorg) kunnen niet bijkomend erkend worden voor andere categorieën.
(4) Voor de gezinstehuizen wordt een uitzondering gemaakt voor de kinderen van de verantwoordelijke.

Volgende voorzieningen worden gelijkgesteld met erkende voorzieningen:
- voorzieningen van het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van Personen met een Handicap met name internaten en semi-internaten (MPI) en centra voor observatie, oriëntering en medische, psychologische en pedagogische behandeling (OBC);
- voorzieningen van Kind & Gezin met name centra voor kinderzorg en gezinsondersteuning (CKG) en vertrouwenscentra kindermishandeling;
- voorzieningen die buiten het Nederlandstalig taalgebied zijn gelegen en waarvoor een overeenkomst werd gesloten met de Vlaamse Gemeenschap;
- schoolinternaten, voor zover zij niet meer dan 7 minderjarigen opnemen.

Deze residentiële diensten krijgen forfaitaire subsidies, per dag dat de minderjarige in de voorziening verblijft. Uitgezonderd psychiatrische ziekenhuizen, worden geen subsidies toegekend indien er reeds door andere instanties wordt gesubsidieerd of overheidskredieten ter beschikking worden gesteld voor het onderhoud van de minderjarigen.

Projecten moeten voldoen aan dezelfde kwaliteitseisen, die aan de voorzieningen worden opgelegd en kunnen in aanmerking komen voor subsidies indien:
- ze een gunstig effect hebben op de instroom en de uitstroom van minderjarigen in de erkende en de door de Vlaamse Gemeenschap georganiseerde voorzieningen;
- de eigen zorg en/of de zorg in het eigen milieu versterken;
- op een structurele wijze een maximale participatie van de minderjarige en het gezin waartoe hij behoort waarborgen.

Het ministerieel besluit van 31 juli 2000 bepaalt per categorie de programmatie van de voorzieningen bijzondere jeugdbijstand (B.S. van 25 oktober 2000).

3. Gemeenschapsinstellingen

Door het besluit van de Vlaamse regering van 18 oktober 1989 (B.S. van 6 februari 1990) werden de vroegere rijksopvoedingsgestichten omgedoopt tot gemeenschapsinstellingen (art. 31 tot 38 van de gecoördineerde decreten). De gemeenschapsinstellingen fusioneerden krachtens het decreet van 12 december 1990 betreffende het bestuurlijk beleid (B.S. van 21 december 1990, err. 15 februari 1991) tot 2 diensten met een eigen financieel beheer. Het zijn:

- De Zande, met een afdeling voor jongens in Ruislede (54 open en 26 gesloten plaatsen) en een afdeling voor meisjes in Beernem (40 gesloten plaatsen);
- De Kempen met een afdeling voor jongens in Mol-Hutten (40 gesloten plaatsen) en een afdeling voor jongens in Mol-Markt (62 open plaatsen).

Deze voorzieningen hebben de decretale opdracht om de functies van gesloten opvoeding, open opvoeding, opvang en observatie in te vullen. De gemeenschapsinstellingen worden opgevat als een aanvulling op private initiatieven voor jongerenopvang. Ze nemen echter een specifieke plaats in wegens de opnameplicht tegenover de aan hen toevertrouwde minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd of ernstig vluchtgedrag vertonen. Naast de voorbereiding op resocialisatie is er in een gemeenschapsinstelling ook speciale aandacht voor de bescherming van de maatschappij.

Enkel de jeugdrechter of de jeugdrechtbank kunnen maatregelen van plaatsing in een gesloten instelling opleggen. Theoretisch heeft de maatregel van plaatsing in een gesloten afdeling voor jongens en voor meisjes een opvoedkundige en geen sanctionerende finaliteit. Het is een beschermingsmaatregel voor de minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit (MOF) hebben gepleegd of een pedagogisch afdwingbare maatregel voor minderjarigen die in een problematische opvoedbare situatie (POS) verkeren. Het feit dat de maatregel wordt uitgevoerd in instellingen die de Vlaamse Gemeenschap organiseert, impliceert dat het essentieel om hulp- en dienstverlening gaat. Plaatsing in een gesloten afdeling van een gemeenschapsinstelling is voor een POS'er de meest ingrijpende maatregel en is derhalve slecht mogelijk vanaf 14 jaar en voor maximaal tweemaal 3 maanden. Voor een MOF'er is plaatsing mogelijk indien de minderjarige tenminste 12 jaar is. Bij voorlopige maatregel duurt de plaatsing maximaal tweemaal 3 maanden en bij een definitieve maatregel bepaalt de jeugdrechter de duur [1].

Theoretisch heeft de maatregel van plaatsing in een gesloten afdeling voor jongens en voor meisjes een opvoedkundige en geen sanctionerende finaliteit.

In overeenstemming met de internationale normen die plaatsing van minderjarigen in een strafinrichting voor volwassenen verbieden, heeft België in januari 2002 de mogelijkheid afgeschaft voor jeugdrechters om een minderjarige naar een arresthuis te sturen. In het vooruitzicht van de opheffing van art. 53 van de wet van 1965, heeft de Vlaamse Gemeenschap het aantal beschikbare plaatsen in de gemeenschapsinstellingen verhoogd[2]. Binnen de grens van de maximumcapaciteit van de gemeenschapsinstellingen wordt een buffercapaciteit voorbehouden voor het plaatsen van personen tot de leeftijd van maximum 20 jaar die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd [3].

De wet van 1 maart 2002 maakt het mogelijk jongens ouder dan 14 die één of meerdere ernstige overtredingen begingen, bij voorlopige maatre-

(1) Marleen Lemmens en Ingrid van Welzenis, Plaatsing van jongeren in gesloten voorzieningen in Van kattenkwaad en erger. Peter Goris en Lode Walgrave (red.). 2002. Leuven. p. 215-232.
(2) Besluit van de Vlaamse regering van 12 oktober 2001 tot vaststelling van de capaciteit van de gemeenschapsinstellingen voor Bijzondere Jeugdbijstand (B.S. van 12 december 2001).
(3) Ministerieel besluit van 3 maart 2003 tot regeling van het gebruik van de buffercapaciteit in de gemeenschapsinstellingen voor Bijzondere Jeugdbijstand 'De Kempen' en De Zande' (B.S. van 27 maart 2003).

gel toe te vertrouwen aan een gesloten 'centrum voor voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd' in Everberg-Kortenberg [1]. Het samenwerkingsakkoord tussen de Federale staat en de drie gemeenschappen [2] bepaalt dat de Staat instaat voor het luik 'openbare veiligheid'. De gemeenschappen zorgen voor een aangepaste pedagogische omkadering die gericht is op een doorstroming van de minderjarigen naar de private voorzieningen en de gemeenschapsinstellingen en de maatschappelijke reïntegratie van de betrokken jongeren. Alvorens een jongere naar het gesloten centrum van Everberg te sturen moet de jeugdrechter nagaan of er plaats beschikbaar is in een gesloten afdeling van een gemeenschapsinstelling. Plaatsing is beperkt tot een periode van maximum 2 maanden en 5 dagen.

Het besluit van 7 november 2003 bepaalt de oprichting van een nieuwe opvoedingsafdeling (20 open plaatsen) van gemeenschapsinstelling 'De Kempen' in Antwerpen. Deze gemeenschapsinstelling staat in voor jongeren die lichtere delicten plegen en jongeren met een ernstige, problematische opvoedingssituatie voor wie de jeugdrechters een sterk gestructureerd begeleidingsaanbod met belangrijke vrijheidsbeperkingen noodzakelijk achten. De bevoegde minister beslist welke capaciteit er voor meisjes en/of jongens wordt voorbehouden.

4. Specifieke regelgeving met betrekking tot Brussel-Hoofdstad

De Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC) ondersteunt de Brusselse bijzondere jeugdbijstand en kent start- en aanvullende subsidies toe volgens de bepalingen zoals vastgelegd in de verordening nr. 94/09 van 19 januari 1995 (B.S. van 30 januari 1996) van erkennings- en subsidiëringsvoorwaarden voor initiatieven in de bijzondere jeugdzorg en het collegebesluit nr. 95/28 ter uitvoering ervan (B.S. van 22 februari 1996).

De VGC maakt een onderscheid tussen initiatieven met een algemene werking met een permanent karakter en projecten met een bijzondere werking gericht op een specifiek thema of een welomschreven doelgroep. Startende initiatieven kunnen wanneer ze aan bepaalde voorwaarden voldoen een startsubsidie krijgen in afwachting van een erkenning en subsidiëring door de Vlaamse Gemeenschap. Een aanvullende subsidie boven op deze van andere overheden is mogelijk wanneer het initiatief in de werking specifiek Brusselse klemtonen legt of specifiek Brusselse problemen aanpakt. Een initiatief dat als project in de bijzondere jeugdzorg wordt erkend, ontvangt een projectsubsidie.

---

(1) Wet van 1 maart 2002 betreffende de voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd (B.S. van 1 maart 2002, Ed. 3) en het KB van 1 maart 2002 tot oprichting van een Centrum voor voorlopige plaatsing van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd (B.S. van 1 maart 2002, Ed. 3).
(2) Doc 50 1865/001, Belgische Kamers van Volksvertegenwoordigers.

In 1997 werd tussen het provinciebestuur van Vlaams-Brabant en de VGC een samenwerkingsovereenkomst gesloten voor een provinciaal vereffeningsfonds. Dit project is een onderdeel van de werking inzake begeleiding van prestaties van opvoedkundige en filantropische aard (alternatieve straffen) waarbij aan minderjarige delinquenten de kans wordt geboden om zelf verantwoordelijkheid op te nemen in het schadeherstel.

Het Ondersteuningsteam Allochtone Jongeren (OTA) is het resultaat van het samenwerkingsakkoord dat in 1999 tussen de Vlaamse Gemeenschap – Afdeling Bijzondere Jeugdbijstand, de provincie Vlaams-Brabant en de VGC wordt gesloten. Deze organisatie ondersteunt de werking van de diensten en voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand in hun reguliere werking met allochtone jongeren en hun gezinnen [1]. Het uitgangspunt daarbij is dat cultuurverschillen de hulpverlening niet mogen in de weg staan. Het OTA-team werkt op verzoek van de sociale diensten van het CBJ en de jeugdrechtbank.

C. Principes van de bijzondere jeugdbijstand

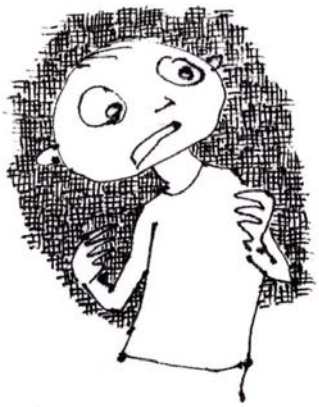
Vrijwillige hulpverlening[2] (sociale jeugdbijstand)

Het comité voor bijzondere jeugdzorg (CBJ) onderzoekt de bij hen aangemelde problematische opvoedingssituatie (POS). Bij een problematische opvoedingssituatie of opvoedingsnood is er sprake van complexe problemen die al over een langere periode bestaan. POS zijn situaties waarin de fysieke integriteit, de affectieve, morele, intellectuele of sociale ontplooiingskansen van minderjarigen (0 tot 18 jaar) in het gedrang komen door bijzondere gebeurtenissen, relationele conflicten of door omstandigheden waarin ze leven (art. 2, a van de GD). Er wordt een beroep gedaan op het CBJ wanneer het hulpaanbod van de diverse welzijnssectoren geen nieuwe perspectieven kan bieden en een tussenkomst van de bijzondere jeugdbijstand een meerwaarde heeft. De bijzondere jeugdbijstand moet erover waken dat haar kwalitatief en intensief hulpaanbod ten goede komt aan jongeren die zich in de meest precaire situaties bevinden, de maatschappelijk kwetsbare jongeren. Armoede op zich is echter geen synoniem van POS. Zodoende kan armoede alleen nooit aanleiding zijn tot een tussenkomst van de bijzondere jeugdbijstand.

Armoede op zich is geen synoniem van POS. Zodoende kan armoede alleen nooit aanleiding zijn tot een tussenkomst van de bijzondere jeugdbijstand.

Gezien het vrijwillig karakter van het hulpaanbod is het essentieel dat de jongere of zijn ouders ertoe worden aangespoord zelf contact op te nemen met het CBJ en de hulpvraag te stellen. Ook politiediensten en magistraten kunnen wanneer ze een POS vermoeden, de betrokkenen adviseren en aansporen het CBJ te contacteren.

(1) Stuk 216 (2000-2001) – Nr. 1, 14 juni 2001, Beleidsbrief betreffende Welzijn ingediend door de heer Jos Chabert, collegelid bevoegd voor Welzijn en Gezondheid, Vlaamse Gemeenschapscommissie, De Raad.
(2) Omzendbrief Wel 99/01 van 20 januari 1999 betreffende de profilering van de comités voor bijzondere jeugdzorg (B.S. van 29 april 1999).

Wanneer de hulpverlening vastloopt worden ouders en jongeren bij de bemiddeling betrokken om de vrijwillige hulpverlening nog een kans te geven.

De bijzondere jeugdbijstand is geen eiland maar functioneert binnen het geheel van welzijnsvoorzieningen. Het CBJ vervult als verwijzende instantie de rol van toegangspoort naar de voorzieningen van de bijzondere jeugdbijstand. Met betrekking tot deze rol hebben de CBJ's, samen met de jeugdrechtbanken, een monopoliepositie. Als hulpverlening noodzakelijk is maar niet op vrijwillige basis kan worden georganiseerd kan het CBJ een beroep doen op de bemiddelingscommissie. De bemiddelingscommissie beslist, na bemiddeling, autonoom of de POS uit handen wordt gegeven, aan het parket wordt gemeld of terug naar het CBJ gaat om de vrijwillige hulpverlening verder te zetten.

1. Beleidsprincipes van de individuele hulpverlening

Respect voor kinderrechten

De individuele hulpverlening gaat er vanuit dat kinderen mensen-in-de-groei zijn en dat hun rechten ernstig worden genomen. Voor het CBJ is het verdrag inzake de Rechten van het Kind essentieel.

Cliëntgerichtheid

Zowel de kinderen als hun ouders zijn cliënten en worden als volwaardige partners in de hulpverlening beschouwd. In de gecoördineerde decreten inzake bijzondere jeugdzorg wordt principieel het recht erkend van minderjarigen om te participeren aan de oplossingen voor de problemen die hen rechtstreeks raken. Ze worden niet als onmondig beschouwd, maar als personen die in de mate van het mogelijke mee verantwoordelijkheid dragen. (art. 9, § 2, 4°). De minderjarige wordt steeds gehoord als het voorstel gevolgen heeft voor zijn of haar persoonlijke vrijheid, zoals bij een plaatsing in een instelling. Als de jongere ouder is dan 14 jaar, moet hij of zij de toestemming geven. Indien hij jonger dan 14 is, moet hij gehoord worden. Maar ook de ouders hebben rechten. Hun instemming met de hulpverleningsaanvraag en het -aanbod is noodzakelijk voor het nemen van verdere stappen (art. 9, §2, 3°). Het hulpaanbod moet zoveel

mogelijk aansluiten bij de hulpvraag van de cliënt m.a.w. vraaggestuurd zijn. Cliëntgericht werken, houdt eveneens in dat de cliënt wordt geïnformeerd over het engagement dat hij aangaat wanneer hij zijn instemming betuigt met de hulpverlening. De hulpverlening is immers niet vrijblijvend. Wanneer de hulpverlening vastloopt worden ouders en jongeren bij de bemiddeling betrokken om de vrijwillige hulpverlening nog een kans te geven.

Subsidiariteit

Volgens het beginsel van subsidiariteit moet de voorkeur worden gegeven aan een tussenkomst die het minst ingrijpt in de persoonlijke levenssfeer van de betrokkenen, tenminste voor zover het effect gelijk is. Het subsidiariteitsprincipe houdt in dat er voorrang wordt verleend aan de vrijwillig onderhandelde en aanvaarde hulpverlening boven gedwongen maatregelen. Verder betekent het dat ambulante begeleiding in het milieu van de jongere te verkiezen is boven residentiële hulpverlening. Het subsidiariteitsprincipe wijst op het aanvullende karakter van de bijzondere jeugdbijstand ten opzichte van de eerstelijnsdiensten die een gepast hulpaanbod kunnen bieden.

Gezinsgerichtheid

De bijstand en hulp die de CBJ's organiseren zijn niet uitsluitend gericht op de individuele jongere maar op de hele context waarbinnen hij leeft. Het gezin, als natuurlijk leefmilieu van de jongere, neemt hier een belangrijke plaats in. De ouders blijven altijd belangrijke partners in het opvoedingsproces. Ook de ruimere maatschappelijke context, de familie, buurt, kinderopvang, de school, het verenigingsleven en de algemene welzijnsdiensten worden betrokken. De tussenkomst van het CBJ is gericht op het behoud van de jongere in zijn natuurlijk leefmilieu of op de terugkeer naar dat milieu.

Het gezin, als natuurlijk leefmilieu van de jongere, neemt hier een belangrijke plaats in.

2. Algemene preventie (1)

Het kader waarin de algemene preventie van de bijzondere jeugdbijstand zich verder ontwikkelt, is de koepelvisie van de Intersectorale Werkgroep Algemene Preventie. Preventie wordt er omschreven als het denkkader en de attitude waarbinnen een algemeen kwaliteitsvol beleid dat optimale ontplooiingskansen biedt, vanzelfsprekend is. Er is dus uitdrukkelijk sprake van een welzijnsgerichte preventiebenadering. Zo'n kwaliteitsvol beleid beperkt het uit de boot vallen van kinderen en jongeren maximaal. Preventie biedt het beleid hierbij de mogelijkheid om de noodzaak aan curatie terug te dringen.

Voor een offensieve en welzijnsgerichte preventiebenadering sluit de bijzondere jeugdbijstand (BJB) aan bij het Verdrag voor de Rechten van het

(1) Handboek bijzondere Jeugdbijstand, versie 15/09/2003

Kind. Een offensieve preventie is kansenscheppend en biedt alternatieven. Het kinderrechtenverdrag vormt een belangrijke inspiratiebron voor de invulling van een preventie gericht op de participatie en de emancipatie van jonge mensen. Ook de theorie van de maatschappelijke kwetsbaarheid vormt een referentiekader voor de preventie binnen de BJB. De kans op problemen is immers groter bij jongeren met een kwetsingsverleden. Hun interacties met maatschappelijke instellingen verlopen negatief en kwetsend, waardoor ze riskeren in een negatieve spiraal van maatschappelijke kwetsbaarheid te komen.

Een algemeen preventief initiatief wordt binnen de BJB omschreven als:
- een bijdrage aan de levenskwaliteit van kinderen en jongeren vanuit een risico- en kansenanalyse en het systematisch bevorderen van hun ontplooiing. Kinderen en jongeren met verhoogd kwetsingrisico worden daarbij maximaal bereikt;
- het systematisch voorkomen, bestrijden en neutraliseren van factoren die daarbij hinderen;
- het terugdringen van de noodzaak aan curatie van problematische opvoedingssituaties en van als misdrijf omschreven feiten.

Om de structurele positie van jonge mensen in de samenleving te verbeteren gaat de voorkeur van de preventie BJB veeleer uit naar maatschappijverandering dan gedragsverandering bij kinderen en jongeren.

Met preventie-initiatieven worden de signaalfunctie, preventieve acties, activiteiten en projecten alsook netwerking bedoeld. De signaalfunctie staat voor een permanente dispatching van signalen naar het juiste beleidsniveau en een bijdrage in de communicatieprocessen tussen verschillende overheidsniveau's. De positie van de bijzondere jeugdbijstand als sluitstuk van de jeugdhulpverlening levert voor het ontwikkelen van preventie-initiatieven specifieke informatie over de noden en de uitsluitingsmechanismen waarmee jongeren worden geconfronteerd. De vastgestelde uitsluitingsmechanismen maar evenzeer de kansenbevorderende maatregelen of initiatieven ten aanzien van minderjarigen worden aan de beleidsverantwoordelijken gesignaleerd. De preventie BJB wil teruggaan naar de oorsprong van problematieken door systematische initiatieven die steeds eerder pogen te anticiperen op risico's, nefaste omstandigheden, processen en mechanismen.

Om de structurele positie van jonge mensen in de samenleving te verbeteren gaat de voorkeur van de preventie BJB veeleer uit naar maatschappijverandering dan gedragsverandering bij kinderen en jongeren. Daarom willen de initiatieven vooral intermediairen en beleidsverantwoordelijken bereiken en beïnvloeden. Dat mag geenszins betekenen dat ze voorbijgaan aan de beleving van kinderen en jongeren.

De preventieve acties, activiteiten en projecten ontwikkelen zich in de bijzondere jeugdzorg op grond van de regionale beleidsplannen. Deze worden gelegitimeerd door een omgevingsanalyse. De verkenning van de omgeving verloopt volgens 4 sporen: een algemene schets van de omgeving, gegevens m.b.t. preventieactoren t.a.v. kinderen en jongeren, gegevens over de hulpverlening BJB, gegevens over de mening en beleving van de minderjarigen.

De risico- en kansenanalyse resulteert in doelstellingen, als antwoord op de vastgestelde noden en behoeften van de doelgroep of ter versterking van positieve tendensen. De preventieve acties, activiteiten en projecten worden in samenwerkingsverband over sectoren heen opgezet en moeten bijdragen tot de realisatie van de vooropgestelde regionale doelstellingen. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vormt samen met de provincie Vlaams-Brabant één regio.

Met de invoering van de nieuwe organisatiestructuur van de bijzondere jeugdbijstand in januari 2003, is de preventiewerking ingrijpend gewijzigd. De consulent-preventiewerkers van de 3 comités bijzondere jeugdzorg (Brussel, Halle-Vilvoorde en Leuven) zijn gepoold in een regionaal preventieteam dat belast is met de opmaak van de vermelde omgevingsanalyse die aan de basis ligt van een effectief regionaal preventiebeleid.

Voor de inbreng van lokale en dus ook specifiek Brusselse gegevens wordt samengewerkt met de hulpverleningsteams, het multidisciplinair team, de bemiddelingscommissies, de erkende voorzieningen BJB, het OTA en de preventiecellen van de CBJ's. De samenwerking van het preventieteam met de preventiecel vormt de brug met de decretale bepalingen voor de CBJ's. De preventieve werking van de CBJ's heeft als algemene doelstelling problematische opvoedingssituaties te voorkomen. Uitsluitingsprocessen waarmee jonge mensen en hun gezinnen worden geconfronteerd moeten worden omgebogen om hun welzijn te verhogen. De decretale opdracht (art 4, 3° en 4° van de GD) is dubbel: signaalfunctie naar de overheid en ondersteuning, bevordering en coördinatie van preventie-initiatieven. De vrijwilligers van de preventiecel van het CBJ zorgen als vertegenwoordiger van jeugdorganisaties en de jeugdhulpverlening meteen ook voor een 'integrale' dynamiek.

Hulpverlening en preventie verlopen in de bijzondere jeugdbijstand complementair en circulair. De kennis en ervaring in POS en MOF voedt de preventiewerking. Op termijn beoogt de preventie niet alleen de instroom in de hulpverlening BJB te beïnvloeden maar tevens bij te dragen tot een beleid dat vlugger inspeelt op evoluties en tendensen op lokaal, regionaal en Vlaams niveau.

Gedwongen hulpverlening (gerechtelijke jeugdbijstand)

De jeugdrechtbank vormt het gerechtelijke luik van de bijzondere jeugdbijstand. De procureur of het Parket beslist of een zaak naar de jeugdrechtbank gaat of niet. De procureur wordt op de hoogte gebracht indien een jongere strafbare feiten pleegt en indien kinderen of jongeren zich in een moeilijke of onveilige situatie bevinden. Het actiegebied van de jeugdrechtbank omvat drie domeinen nl. maatregelen bij problematische opvoedingssituaties waarbij vrijwillige hulpverlening onmogelijk is, maatregelen ten aanzien van de ouders en maatregelen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit (MOF) hebben gepleegd.

1. Actiegebied van de jeugdrechtbank

Maatregelen bij problematische opvoedingssituaties

De jeugdrechtbank kan maatregelen bevelen nadat de zaak door de bemiddelingscommissie werd doorverwezen naar het openbaar ministerie, dat een vordering heeft ingesteld voor de jeugdrechtbank. Naargelang de aard van de concrete problematische opvoedingssituatie worden maatregelen opgelegd gaande van het verstrekken van een pedagogische richtlijn tot het onder begeleiding stellen van de minderjarige van een opvang-, orientatie- en observatiecentrum. Alvorens tot een plaatsing over te gaan moeten alle andere vormen van hulpverlening uitgeput of overwogen zijn. De verwijdering uit het natuurlijke milieu moet zo kort mogelijk zijn en de affectieve binding met het gezin moet worden bevorderd. De maximumtermijnen met betrekking tot de duur van de maatregelen zijn in de gecoördineerde decreten vastgelegd.

Het openbaar ministerie kan een problematische opvoedingssituatie voor de jeugdrechtbank brengen als het vindt dat een afdwingbare pedagogische maatregel dringend noodzakelijk is (bij hoogdringendheid) en als het bovendien aantoont dat onmiddellijke hulpverlening op vrijwillige basis niet mogelijk is en de integriteit van de persoon van de minderjarige gevaar loopt. Deze uitzondering op de algemene regel is ingegeven door de bezorgdheid om in acute en ernstige situaties, die een bedreiging vormen voor de minderjarige (kindermishandeling, incest, ...) dwingend te kunnen optreden waar vrijwillige hulpverlening niet onmiddellijk mogelijk is.

In dat geval kan de jeugdrechtbank enkel voorlopige maatregelen nemen. Deze maatregelen zijn in tijd beperkt (45 dagen) om de vrijwillige hulpverlening mogelijk te maken en eventueel de bemiddelingscommissie in te schakelen. De voorlopige maatregelen bij hoogdringendheid eindigen na 45 dagen wanneer voor het verstrijken van die termijn vrijwillige bijstand en hulp door het comité werden georganiseerd, wanneer door de bemiddelingscommissie een minnelijke schikking werd bereikt of wanneer de bemiddelingscommissie de zaak uit handen heeft gegeven. Indien dit niet het geval is, kan het openbaar ministerie de zaak verder behandelen alsof het een problematische opvoedingssituatie betreft die door de bemiddelingscommissie werd doorverwezen.

Maatregelen ten aanzien van de ouders

De jeugdrechtbank kan een derde persoon aanwijzen om de sociale uitkeringen te innen en voor het kind te gebruiken wanneer blijkt dat het kind grootgebracht wordt in nefaste omstandigheden op het gebied van voeding, huisvesting en hygiëne, en wanneer is vastgesteld dat het bedrag van de uitkering niet wordt aangewend in het belang van het kind.
Een meer ingrijpende maatregel bestaat erin de ouders geheel of gedeeltelijk uit het ouderlijk gezag te ontzetten wanneer de gezondheid, de veiligheid en de zedelijkheid van het kind in gevaar zijn.

Maatregelen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit (MOF) hebben gepleegd

Men spreekt van minderjarigen die een 'als misdrijf omschreven feit' hebben gepleegd. De jeugdrechtbank kan aan de minderjarige maatregelen van bewaring, behoeding en opvoeding opleggen. De opgave van deze maatregelen behoort tot de bevoegdheid van de federale overheid. De uitvoering ervan is een gemeenschapsbevoegdheid.

2. Respect voor kinderrechten

Het Internationaal verdrag van de rechten van het kind geeft aan jongeren tot 18 jaar een aantal fundamentele rechten, in te delen in basisrechten, beschermingsrechten en inspraakrechten. Al die rechten zijn gefundeerd op respect voor het welzijn en de mening van kinderen en jongeren. Het kinderrechtencommissariaat dringt bovendien aan op het respecteren van het Europees verdrag voor de rechten van de mens en de richtlijnen van de Verenigde Naties [(1)].

Binnen de gerechtelijke jeugdbijstand staan volgende rechten van de jongere centraal [(2)]:

- het recht op informatie;
- het recht op hulpverlening op maat;
- het recht op bijstand van een advocaat telkens de jongere voor de jeugdrechter komt, nog voor deze een maatregel neemt. De advocaat verdedigt de belangen van de jongere, niet deze van de ouders.
- het recht om gehoord te worden voor de jeugdrechter een beslissing neemt. Vanaf 12 jaar moet de jongere op de zitting aanwezig zijn. De jeugdrechter heeft de plicht de jongere te horen voor hij een beslissing neemt. Kinderen (onder de 12 jaar) hebben het recht gehoord te worden.
- de mogelijkheid om in beroep te gaan als de jongere niet akkoord gaat met de beslissing van de jeugdrechter. Beroep is mogelijk tegen elke beslissing: tegen een voorlopige beslissing, een vonnis, een ver-

(1) United Nations Standard minimum rules for the administration of juvenile delinquency (Beijing-rules), United Nation Guidelines for the prevention of juvenile delinquency (Riyadh-guidelines), United Nations Rules for the protection of juveniles deprives of their liberty.
(2) Jij en de jeugdrechtbank. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap. 1999.

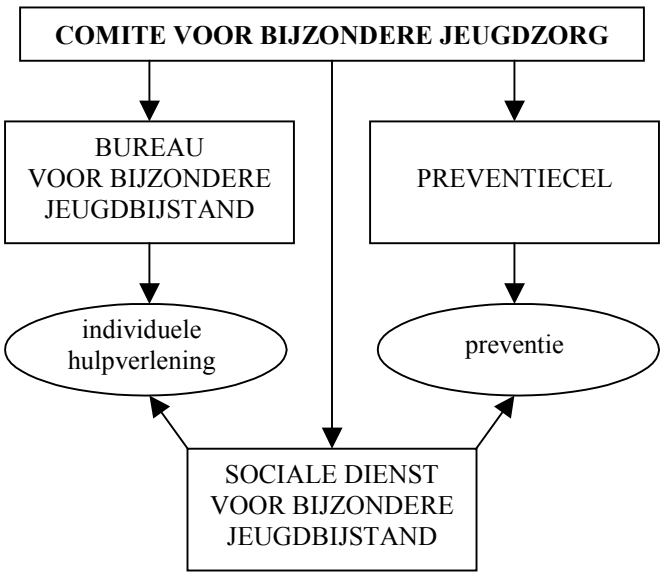
bod om bv. bij de ouders op bezoek te gaan. De termijn is meestal 15 dagen, uitgezonderd bij plaatsing in een gesloten gemeenschapsinstelling (48 uur).
- het recht op briefgeheim;
- het recht op zakgeld.

Ook de andere beleidsprincipes van de individuele hulpverlening met name subsidiariteit en cliënt- en gezinsgerichtheid zijn geldig binnen het gerechtelijke luik van de jeugdbijstand.

D. Structuur van de bijzondere jeugdbijstand

De bijzondere jeugdbijstand bestaat uit twee luiken, met name de vrijwillige hulpverlening en de gedwongen hulpverlening. Het onderscheid tussen de twee luiken is zeer diepgaand. De vrijwillige hulpverlening gebeurt op vraag van en met het akkoord van de betrokken partijen (van de jongere en van zijn ouders). Bij gedwongen hulpverlening is de jongere verplicht de hulp te aanvaarden. De vrijwillige hulpverlening is een gemeenschapsbevoegdheid terwijl de gedwongen hulpverlening deels tot de bevoegdheid van de federale overheid hoort.

Schema 3: Structuur en werking van het comité voor bijzondere jeugdzorg

(1) Bijzondere jeugdzorg. Straffer dan straf, Overlegplatform Bijzondere jeugdbijstand Brussel-Halle-Vilvoorde (ondersteund door de BWR en de provincie Vlaams-Brabant).
Bijzondere jeugdbijstand in Vlaanderen, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Administratie Gezin en Maatschappelijk Welzijn: Bestuur Bijzondere Jeugdbijstand, 1994.
Memorie van toelichting bij het ontwerp van decreet inzake bijzondere jeugdbijstand, Vlaamse Raad, 19 april 1985, stuk 309 (1984-1985) – nr. 1.

Vrijwillige hulpverlening

1. Comité voor bijzondere jeugdzorg [1]

Vlaanderen telt twintig comités voor bijzondere jeugdzorg: één per bestuurlijk arrondissement. Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest heeft dus een eigen comité voor bijzondere jeugdzorg.

Het comité voor bijzondere jeugdzorg (CBJ) biedt hulp aan kinderen, jongeren en hun gezinnen in een problematische opvoedingssituatie (POS) uit de regio. Het CBJ komt eveneens tussen in situaties van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen aangetroffen in de regio.

Het initiatief tot aanmelding kan uitgaan van de jongere, de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen of die de jongere onder hun toezicht hebben of om het even wie van mening is dat er ernstige opvoedingsproblemen zijn. De aanmelding gebeurt telefonisch, schriftelijk of door een persoonlijk contact.

Het comité voor bijzonder jeugdzorg bestaat uit 12 leden, benoemd door de Vlaamse regering voor een hernieuwbare termijn van 5 jaar. Ze worden gekozen uit vertegenwoordigers van jeugdorganisaties of diensten die zich actief inzetten voor jongeren en/of hun gezinnen. Er wordt rekening gehouden met de onderscheiden maatschappelijke visies. Ten minste een derde van de leden moet jonger zijn dan 30 jaar. In regio's waar meer dan 5% van de bevolking migrant is en/of waar meer dan 10.000 migranten wonen moet minstens één van de leden een bijzondere deskundigheid bezitten inzake de migrantenproblematiek.
Het bureau voor bijzondere jeugdbijstand komt minstens twaalf keer per jaar samen en bestaat uit de voorzitter en vier leden van het comité.De preventiecel is samengesteld uit de voorzitter en de leden van het comité die geen zitting hebben in het bureau. Ze komen minstens zes maal per jaar samen [2].

De opdracht van het CBJ is tweeledig. Naast de organisatie van de individuele hulpverlening voor jongeren en hun ouders staat het comité in voor het uitbouwen van de algemene preventie vertrekkend vanuit een bredere bekommernis voor de jeugdwelzijnsproblematiek en dus georiënteerd op 'diverse sectoren' uit de samenleving. Elk comité is daarvoor samengesteld uit een **bureau voor bijzondere jeugdbijstand** en een **preventiecel**.

Het ***bureau voor bijzondere jeugdbijstand*** behartigt de individuele hulpverlening aan jongeren en hun ouders door het concretiseren van de dienst- en hulpverlening in een problematische opvoedingssituatie (POS).

(1) Besluit van de Vlaamse regering van 8 december 1998 betreffende de organisatie en de werking van de comités voor bijzondere jeugdzorg (B.S. van 27 maart 1999).
(2) Ministerieel besluit van 27 juli 1993 houdende het profiel van de leden van de comités voor bijzondere jeugdzorg (B.S. van 10 november 1993).

Om vrijwillige hulpverlening maximale kansen te geven, verleent het bureau waarborgen aan de met jeugdzaken belaste parketmagistraten dat er daadwerkelijke hulp en bijstand wordt geboden aan minderjarigen en hun ouders.

De dagelijkse uitvoering van de beslissingen van het comité over de individuele hulpverlening ligt bij de *sociale dienst voor bijzondere jeugdbijstand*. Deze dienst vormt de draaischijf van de dienst- en hulpverlening binnen de sociale jeugdbijstand en brengt geregeld verslag uit bij het bureau. De consulenten en hulpverleners van de sociale dienst organiseren de hulpverlening en werken de hulpverleningsprogramma's uit. Zij onderzoeken de hulpvraag van de cliënt, organiseren het hulpvoorstel en bewaken de evolutie van de hulpverlening. Na de hulptoewijzing is casemanagement (coördineren, opvolgen en evalueren van de hulpverlening) een belangrijke taak van de consulent. De sociale dienst werkt naargelang de hulpvraag samen met voorzieningen binnen de bijzondere jeugdbijstand en met andere diensten uit de regio zoals centra voor leerlingenbegeleiding (CLB), centra voor algemeen welzijnswerk (CAW), OCMW's, het vertrouwenscentrum kindermishandeling, enz. Zowel voor de diagnose, als voor de indicatiestelling (verband tussen de zorgvraag en het zorgaanbod) kan het CBJ zich laten adviseren en ondersteunen door het centrum voor onthaal-, oriëntatie- en observatie (OOOC) en andere welzijnsdiensten.

Het initiatief tot aanmelding kan uitgaan van de jongere, de personen die het ouderlijk gezag uitoefenen of die de jongere onder hun toezicht hebben of om het even wie van mening is dat er ernstige opvoedingsproblemen zijn.

De aanmeldingen worden door het team van consulenten onder leiding van de teamverantwoordelijke besproken op het instroomoverleg. Door wordt beslist of de situatie verder in caseonderzoek gaat. Op het caseoverleg (met consulenten, multidisciplinair team en teamverantwoordelijke) wordt de diagnose en de indicatiestelling besproken. Het besluit van het caseoverleg wordt voorgelegd aan het bureau dat de beslissing neemt over de voorgestelde hulpverlening. De beslissing over hulpvoorstellen met financiële gevolgen ligt eveneens bij het bureau.

De preventiecel organiseert in samenwerking met het regionaal preventieteam projecten van algemene preventie. De cel volgt de lokale probleemconcentraties op en communiceert deze aan het preventieteam, organisaties en de overheid zodat om dergelijke problemen te voorkomen en te bestrijden. De preventieve werking van het CBJ is niet rechtstreeks gericht op de jongeren maar op intermediairen en beleidsverantwoordelijken.

2. Bemiddelingscommissie

De bemiddelingscommissie is in 1990 een nieuw instrument en vormt het sluitstuk van het herdacht concept van de bijzondere jeugdbijstand (art 39 van de GD). In een structuur met een vrijwillige hulpverlening en een gedwongen hulpverlening vormt de bemiddelingscommissie de essentiële schakel in het vrijwaren van een gerechtelijke tussenkomst voor heel wat minderjarigen in een problematische opvoedingssituatie.

De decretale basisdoelstellingen voor de bemiddelingscommissie zijn 'de optimalisering van de vrijwillige hulpverlening' en 'het streven naar emancipatie' waarbij alle betrokken partijen worden gehoord en hun verantwoordelijkheid nemen. Door te bemiddelen[1] moet dit orgaan de vrijwillige hulpverlening mogelijk maken en een gerechtelijke interventie vermijden. De bemiddelingscommissie vormt zodoende de sluis tussen de vrijwillige en de gedwongen hulpverlening. De oprichting van de bemiddelingscommissie is ingegeven door de bekommernis om (door middel van echelonnering en procedure) de rol en de functie van de vrijwillige hulpverlening zuiver te stellen en te stimuleren en de toegangspoort tot de gerechtelijke tussenkomst te versmallen[2].

Er is één bemiddelingscommissie per gerechtelijk arrondissement[3]. De werking van de Brusselse bemiddelingscommissie strekt zich dus uit over het werkterrein van het comité voor bijzondere jeugdzorg van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en dat van Halle-Vilvoorde (twee bestuurlijke arrondissementen).

De Brusselse bemiddelingscommissie telt 11 leden waaronder 1 voorzitter en twee plaatsvervangende voorzitters. De Vlaamse regering benoemt de leden (hernieuwbare termijn van 5 jaar) omwille van hun deskundigheid in problematische opvoedingssituaties[4].

De commissie heeft de volgende taken:

- de kansen op vrijwillige dienst- en hulpverlening maximaliseren;
- de vrijwillige dienst- en hulpverlening tegenover minderjarigen waarborgen;
- oplossingsvoorstellen uitwerken voor minderjarigen en hun ouders die zijn doorverwezen door parketmagistraten;
- de mogelijkheid van een afdwingbare pedagogische maatregel adviseren voor die gevallen waar door overleg en overreding geen minnelijke schikking kon worden bereikt en waar het erg raadzaam is zo'n maatregel te nemen in het belang van de minderjarige.

De oprichting van de bemiddelingscommissie is ingegeven door de bekommernis om (door middel van echelonnering en procedure) de rol en de functie van de vrijwillige hulpverlening zuiver te stellen en te stimuleren en de toegangspoort tot de gerechtelijke tussenkomst te versmallen.

(1) 'Bemiddeling is op te vatten als een alternatieve vorm van conflictbeslechting waarbij in een intermenselijk conflict de conflicterende partijen zelf gezamenlijk een constructieve overeenkomst proberen uit te werken met bijstand van een neutrale derde en waarbij de communicatie - rechtstreeks of onrechtstreeks - op een niveau verloopt dat sterk aansluit bij de belevingswereld van alle betrokkenen' Verdonck Dries, De eigenheid en de verscheidenheid van de bemiddelingscommissies inzake bijzondere jeugdbijstand tien jaar na de start. Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie. Katholieke universiteit Leuven. 2001

(2) Uit ervaringen met de wet van 8 april 1965 bleek immers de behoefte om de identiteit, met eigen werkingsbeginselen van de vrijwillige hulpverlening te verduidelijken. De jeugdbeschermingscomités werden door jongeren, ouders en voorzieningen te veel als uitvoerders van beslissingen van de jeugdrechtbank gezien.

(3) Vermits de bemiddelingscommissie wordt aangeboden als een reëel alternatief voor gerechtelijke tussenkomsten heeft zij hetzelfde werkterrein als de jeugdrechtbanken nl. het gerechtelijk arrondissement.

(4) Ministerieel besluit van 1 oktober 1995 houdende het profiel van de leden van de bemiddelingscommissies voor bijzondere jeugdbijstand (B.S. van 9 november 1995).

Het optreden van de bemiddelingscommissie kan tot 3 resultaten leiden:

- De bemiddeling lukt en de vrijwillige hulpverlening wordt (opnieuw) opgenomen door het comité voor bijzondere jeugdzorg.
- De bemiddelingscommissie komt niet tot een minnelijke schikking en geeft de zaak uit handen. Een gerechtelijk ingrijpen wordt niet noodzakelijk geacht.
- De bemiddelingscommissie komt niet tot een minnelijke schikking en beslist tot doorverwijzing naar de jeugdrechtbank met een gemotiveerd advies voor het openbaar ministerie. In de beslissing om de zaak door te verwijzen naar de rechtbank functioneert de bemiddelingscommissie als brug tussen vrijwillige hulp en gerechtelijk optreden. Deze doorverwijzingsmogelijkheid wordt zeer selectief aangewend.

De efficiëntie van de bemiddelingcommissie is sterk afhankelijk van haar toegankelijkheid. Bemiddelingsverzoeken kunnen zowel schriftelijk als mondeling aanhangig worden gemaakt door elk van de betrokken partijen: de minderjarige of zijn vertrouwenspersoon, de personen die over de minderjarige de ouderlijke macht uitoefenen, de hulpverleners, het bureau en de magistraten belast met jeugdzaken.

Gedwongen hulpverlening

De gedwongen hupverlening wordt per gerechtelijk arrondissement georganiseerd. Aan elke jeugdrechtbank, die onder de federale bevoegdheid valt van de minister van Justitie, wordt een autonome 'sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank' (SDJR) toegevoegd.

1. De jeugdrechtbank

De jeugdrechtbank is een rechtbank voor jongeren, meestal tot hun achttiende verjaardag. De jeugdrechtbank kan tussenkomen als de jongere een als misdrijf omschreven feit heeft gepleegd of als hij in een problematische opvoedingssituatie leeft. De eerste stap in de procedure bij de jeugdrechtbank is op het niveau van het parket. De procureur of het parket worden van de situatie van de jongere op de hoogte gebracht. De verwijzers zijn doorgaans de federale politie, de bemiddelingscommissie en diensten of personen die op de hoogte zijn van de problematische opvoedingssituatie.

De procureur oordeelt over de ernst van de situatie en beslist of een zaak naar de jeugdrechter gaat of niet. Als de procureur een maatregel vraagt aan de jeugdrechter noemt men dat een vordering. De procureur kan de jongere ook aanhouden als hij ernstige feiten heeft gepleegd of in veiligheid brengen als hij zich in een onveilige situatie bevindt.

De jeugdrechter opent het dossier en geeft de sociale dienst van de jeugdrechtbank de opdracht tot een maatschappelijk onderzoek en het formuleren van een advies (in samenspraak met de jongere en zijn ouders).

Zich baserend op het advies van de consulent van de sociale dienst kan de jeugdrechter een van de volgende afdwingbare pedagogische maatregelen opleggen:

- de jongere en zijn gezin onder begeleiding plaatsen van een consulent van de sociale dienst;
- gespecialiseerde diensten inschakelen, zoals thuishulp of een centrum voor algemeen welzijnswerk;
- de jongere verplichten om bijvoorbeeld regelmatig naar school te gaan, wekelijks met een hulpverlener te gaan praten, enz.;
- een thuisbegeleidingsdienst vragen de jongere en zijn gezin te begeleiden;
- een dagcentrum voor schoolgaande jeugd inschakelen, waar de jongere na de school en tijdens de vakanties opgevangen wordt. 's Avonds en in het weekend is de jongere thuis;
- de jongere toevertrouwen aan een onthaal-, oriëntatie- en begeleidingscentrum;
- de jongere tijdelijk plaatsen;
- de jongere berispen. In dat geval omschrijft de jeugdrechter wat er gebeurd is en maant aan dat het niet meer mag gebeuren;
- een gemeenschapsdienst opleggen, bijvoorbeeld enkel uren werken, of een leerproject volgen;
- bij een ernstig misdrijf (bijvoorbeeld moord) beslissen dat een gewone strafrechtbank moet oordelen: dit heet 'uit handen geven'.

De jongere heeft recht op bijstand van een advocaat, telkens hij voor de jeugdrechter komt, nog voor de jeugdrechter een beslissing neemt.

De jongere heeft recht op bijstand van een advocaat, telkens hij voor de jeugdrechter komt, nog voor de jeugdrechter een beslissing neemt. De jongere heeft het recht gehoord te worden, voor de jeugdrechter een beslissing neemt. Indien de jongere niet akkoord gaat met de beslissing kan hij in beroep gaan.

Als de jeugdrechter een vonnis velt, wordt dat vonnis bijgehouden in het centraal strafregister. De feiten komen niet in het gemeentelijk strafregister en ook niet op het getuigschrift van goed zedelijk gedrag. De informatie uit het centraal strafregister is niet toegankelijk voor particulieren, of een werkgever, ook als die werkgever de overheid is. De informatie is alleen toegankelijk als ze onontbeerlijk is, bv. als de jongere na zijn 18 jaar nog ernstige feiten pleegt, of als hij zijn kandidatuur stelt voor leger of de federale politie. De informatie wordt dan medegedeeld tot de leeftijd van 28 jaar. De jongere kan echter verzoeken de informatie van het vonnis te schrappen, vijf jaar na het einde van de opgelegde maatregel.

De jongere kan door de jeugdrechter geplaatst worden:

- in een onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum;
- in een pleeggezin;
- in een private instelling van de bijzondere jeugdbijstand of van Kind & Gezin;
- als de jongere 17 is kan hij begeleid zelfstandig gaan wonen;.
- in een schoolinternaat;
- in een voorziening van het Vlaams Fonds voor de Sociale Integratie van personen met een Handicap (een MPI of een OBC)

- in een jeugdpsychiatrische afdeling;
- in een gemeenschapsinstelling waar de jongere de hele dag onder toezicht staat van de begeleiders;
- in zeer uitzonderlijke situaties, bij ernstige misdrijven en als er nergens plaats is, kan de jongere, vanaf de leeftijd van 14 jaar, in het gesloten centrum van Everberg worden geplaatst.

In de beschikking of het vonnis wordt vastgelegd voor hoe lang de jongere wordt geplaatst, in de meeste gevallen is dat maximum één jaar. Aan het eind van de termijn evalueert de jeugdrechter de plaatsing - een herziening - waarbij hij advies krijgt van de consulent.

2. Sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap van de jeugdrechtbank [1]

Aan elke jeugdrechtbank is een autonome sociale dienst verbonden. Deze dienst zorgt voor de voorbereiding en opvolging van de maatregelen die door de jeugdrechter zijn uitgesproken. De consulenten oefenen het toezicht uit, begeleiden de betrokkenen en voeren andere sociale taken uit die hun door de jeugdrechter zijn toevertrouwd.

De decretale taken (art. 40 en 41 van de GD) van de sociale dienst zijn:

- navorsingsopdrachten in het kader van burgerrechtelijke bepalingen en in het kader van hulp- en bijstandsregeling. De consulent stelt een maatschappelijk onderzoek in en komt in overleg met de jongere en diens ouders tot een advies.
- opdrachten van sociale aard zoals het toezicht over de jongere en de gezinsbegeleiding;
- waken over de uitvoering van de opgelegde pedagogische maatregelen die aan een voorziening werden toevertrouwd;
- onder bepaalde voorwaarden kan de sociale dienst belast worden met de overbrenging van jongeren.

Het hulpverleningsprogramma vormt de leidraad voor de hulpverlening die vanuit het gerechtelijk kader wordt opgezet. De door de sociale dienst uit te werken delen van het hulpprogramma - de formulering van de hulpverleningsdoelen, een voorstel tot pedagogische maatregel en later eventueel tot wijziging en intrekking ervan - vormen de basis van de gerechtelijke beslissing.

Elke jongere krijgt een consulent toegewezen. Bij elke stap worden de jongere en zijn ouders gehoord. De consulent stelt het hulpverleningsprogramma op en organiseert de meest aangewezen hulpverlening. Bij een plaatsing bezoekt de consulent regelmatig de jongere en zijn ouders en evalueert minstens tweemaal per jaar de opgelegde maatregel. De consulent rapporteert en adviseert de jeugdrechter bij een eventuele herziening.

---

(1) Besluit van de Vlaamse regering van 17 juli 1991 houdende organisatie en werkwijze van de sociale diensten van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbanken (B.S. van 17 oktober 1991). Omzendbrief van 22 juli 1991 betreffende dat besluit.

E. Voorzieningen binnen de bijzondere jeugdbijstand

I. Private voorzieningen [1]

Begeleidingstehuizen, gezinstehuizen, onthaal-, oriëntatie- en observatiecentra (OOOC) en de diensten voor pleegzorg (gezinsplaatsingsdienst) zijn residentiële voorzieningen. In dat geval spreekt men van plaatsing. Het dagcentrum is een semi-residentiële voorziening en de thuisbegeleidingsdiensten en de diensten begeleid zelfstandig wonen hebben een ambulante werking. De jongere wordt aan huis begeleid. De verwijzers zijn het comité voor bijzondere jeugdzorg en de jeugdrechtbank. De erkenning en subsidiëring van de private voorzieningen wordt uitsluitend geregeld door de Vlaamse Gemeenschap.

1. Begeleidingstehuis

Een begeleidingstehuis staat in voor de residentiële opvang voor kinderen en jongeren van 0 tot 18 jaar. De voorziening biedt een tijdelijke oplossing voor kinderen uit gezinnen waar het samenleven te moeilijk of tijdelijk onmogelijk is geworden. Een begeleidingstehuis richt zich in eerste instantie naar het kind of de jongere maar werkt gelijktijdig gezinsondersteunend. Essentieel voor de werking is het grote belang dat wordt gehecht aan de samenwerking met het thuismilieu waaronder contactherstel met het gezin of de ouders. Het perspectief van de begeleiding is een mogelijke terugkeer naar huis, het optimaliseren van de pedagogische relatie tussen jongeren en hun ouders en/of het uitbouwen van een zelfstandig bestaan voor de jongere via doorstroming naar kamertraining en begeleid zelfstandig wonen. Er zijn 4 begeleidingstehuizen gevestigd in het BHG (4 X 15 plaatsen), waarvan 1 voorziening zich richt tot de niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. Elk begeleidingsthuis voorziet 3 plaatsen voor begeleid zelfstandig wonen.

2. Gezinstehuizen

Gezinstehuizen nemen in gezinsverband, eventueel naast de eigen kinderen, maximum 10 jongeren van alle leeftijden op. Daar het veelal gaat om plaatsingen van lange duur en de verantwoordelijken (meestal een echtpaar) moeten inwonen, sluit deze formule dicht aan bij een gewoon gezin. Er worden geen gezinstehuizen erkend voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

3. Onthaal-, oriëntatie- en observatiecentrum

Een OOOC neemt voor het ene deel van de totale capaciteit minderjarigen op voor observatie. Voor het andere deel van de capaciteit neemt het centrum op alle uren van de dag en nacht, minderjarigen op die door de federale politie zijn aangehouden en die niet onmiddellijk kunnen wor-

(1) Zie Bijzondere jeugdzorg, Straffer dan straf. Overleg platform bijzondere jeugdbijstand Brussel-Halle-Vilvoorde.

den teruggebracht bij de personen die ze onder hun bewaring hebben noch onmiddellijk voor het parket kunnen worden gebracht. De onthaalfunctie houdt dus in dat het centrum, gedurende het hele jaar, 24 uur op 24 openstaat voor de crisisopvang van meisjes en jongens van 3 tot 18 jaar. De minderjarige verblijft tijdelijk (max. 30 dagen) in het centrum terwijl er gezocht wordt naar de meest aangepaste hulpverlening.
De oriëntatiefunctie betreft de analyse van de (gezins)problematiek door observatie van de jongere en gesprekken met alle betrokkenen (de minderjarige, de ouders en andere familieleden, vrienden, leraars, ...), zowel in het centrum als thuis. Zo'n doorlichting gebeurt in opdracht van het comité voor bijzondere jeugdzorg of de jeugdrechter wanneer de respectieve consulenten onvoldoende zicht krijgen op de situatie van de jongere of te weinig tijd hebben om verdere hulpverlening op te starten. In dat geval kan een jongere aangemeld worden in ambulante of residentiële oriëntatie. Het oriëntatieverslag bevat richtlijnen voor de verdere begeleiding van de minderjarige en het gezin en dient als uitgangspunt voor de opdrachtgevende instantie om verdere stappen te zetten naar de oplossing van het probleem. De verblijfsduur is maximaal 60 dagen voor oriëntatie en 120 dagen voor observatie. Het BHG beschikt over 1 othaal-, oriëntatie- en observatiecentrum (11 plaatsen waarvan 8 voorbehouden voor onthaal en oriëntatie en 3 voor observatie).

4. Dagcentrum

In een dagcentrum worden gezinnen met schoolgaande jongeren tussen 6 en 18 jaar begeleid. Het betreft gezinnen waar de opvoedingssituaties moeilijk verlopen wegens uiteenlopende oorzaken. Het dagcentrum probeert aan de problematiek in zijn globaliteit te werken. In het luik jongerenbegeleiding worden de jongeren op schooldagen na de schooluren tot 19u en op vakantiedagen van 9u tot 17u opgevangen. Centraal in de gezinsbegeleiding staat het verbeteren van het gezinsfunctioneren, zodat de problemen van het gezin opgelost, verminderd of hanteerbaar worden. Onder gezinsfunctioneren wordt zowel de relatie van de gezinsleden ten opzichte van zichzelf, de relatie van de gezinsleden onderling, als de relatie van de gezinsleden met de buitenwereld verstaan. Indien noodzakelijk wordt de begeleiding uitgebreid tot contextbegeleiding waarbij vooral aan schoolbegeleiding wordt gedaan. In het kader van de ouderwerking worden regelmatig ouderbijeenkomsten georganiseerd. De begeleidingsperiode duurt in principe niet langer dan 1 jaar. Het Brusselse dagcentrum 'Het Vlot' heeft drie vestigingen met een totale capaciteit van 44 plaatsen.

5. Thuisbegeleidingsdienst

De thuisbegeleidingsdienst richt de werking niet alleen op de minderjarige, maar op het hele gezin. Het kan daarbij gaan om gezinnen waarin een minderjarige probleemgedrag vertoont (agressiviteit, problemen op school, gedragsmoeilijkheden thuis, ...) of waar het totale gezin slecht functioneert (pedagogische onbekwaamheid, kinderverwaarlozing, kindermishandeling, ...). Meestal gaat het om multiprobleemgezinnen met een chronische en complexe problematiek die zich zowel op praktisch organisatorisch vlak als op opvoedkundig, psychologisch en sociaal vlak situeert.

Door de begeleiding wil men de situatie thuis weer leefbaar maken en het gezin in staat stellen op eigen kracht verder te gaan. Thuisbegeleiding is een intensieve hulpverlening waarbij de thuisbegeleider wekelijks aan huis gaat en aanklampend is wanneer nodig. Het belangrijkste werkinstrument zijn gesprekken: gezinsgesprekken en individuele gesprekken. De begeleiding duurt in principe minstens een jaar. Voor een aantal gezinnen is het nodig een netwerk van steunfiguren op te bouwen zodat het gezin op lange termijn ondersteuning krijgt. De 2 thuisbegeleidingsdiensten met elk 2 vestigingen in het BHG hebben een totale capaciteit van 87 plaatsen.

6. Dienst voor begeleid zelfstandig wonen

Begeleid wonen is bestemd voor jongeren die (nog) niet in staat zijn zelfstandig te wonen maar die, dit met een aangepaste, geïndividualiseerde begeleiding na enkele maanden zeker aan kunnen. De begeleiding duurt minstens zes maanden maar kan tot 18 maanden uitlopen. Indien nodig helpt de dienst bij het vinden van een betaalbare woning. Minstens de helft van de contacten vinden plaats bij de jongere thuis. Op die manier kan de begeleider observeren hoe de jongere zijn zelfstandigheid waarmaakt. Bij crisissen of probleemsituaties komt de vaste begeleider op gepaste manier tussenbeide.

Het belangrijkste werkinstrument zijn gesprekken: gezinsgesprekken en individuele gesprekken.

Voor veel jongeren is het een tussenstap tussen een verblijf in een residentiële instelling en het volledig zelfstandig wonen vanaf de meerderjarigheid. De begeleiding staat open voor 17-jarigen doorverwezen door de jeugdrechtbank of het comité bijzondere jeugdzorg met een mogelijke verlenging tot 21 jaar op vrijwillige basis.

Er is geen dienst voor begeleid zelfstandig wonen gevestigd in het BHG. De Brusselse begeleidingstehuizen besteden elk drie van hun plaatsen (12 plaatsen) aan begeleid zelfstandig wonen.

7. Diensten voor pleegzorg

Pleegzorg is een werkvorm binnen de bijzondere jeugdbijstand waarbij kinderen of jongeren van 0 tot 18 jaar tijdelijk worden toevertrouwd aan een ander gezin. Kinderen worden geplaatst wanneer hun opvoeding en ontwikkeling in het gedrang komt door een probleemsituatie in het gezin. De maatregel wordt genomen door het comité voor bijzondere jeugdzorg (CBJ) of door de jeugdrechtbank (JRB). Een beslissing tot plaatsing (vrijwillig of niet) wordt genomen voor ten hoogste 1 jaar, waarna de maatregel wordt geëvalueerd en al dan niet verlengd. Pleegouderschap is tijdelijk. In principe worden geen banden doorgeknipt met de eigen familie. Contacten tussen pleegkind en eigen ouders en familie worden aangemoedigd.

Een dienst voor pleegzorg (gezinsplaatsingsdienst) organiseert de plaatsingen van kinderen en jongeren in pleeggezinnen. Deze organisatie omvat het screenen van het kandidaat-gezin uit het netwerk (netwerkplaatsing) of de familie (familieplaatsing) en de begeleiding van de kinderen, de pleegouders en de eigen ouders van de kinderen gedurende de plaatsingsperio-

de, vanaf de voorbereiding tot en met de nazorg. Er worden 2 Brusselse diensten voor pleegzorg erkend in het kader van de bijzondere jeugdbijstand.

Bij private plaatsing nemen de ouders zelf het initiatief om hun kind tijdelijk in een ander gezin te laten opgroeien. De ouders doen dit omdat ze tijdelijk in moeilijke omstandigheden leven en de zorg voor hun kind niet volledig kunnen opnemen. In dit geval spreekt men van gezinsondersteunende pleegzorg en is Kind & Gezin de regulerende en subsidiërende instantie. Een aantal diensten voor pleegzorg zijn tevens erkend voor gezinsondersteunende pleegzorg. Ze hebben een preventieve werking.

8. Begeleiding bij alternatieve sancties

Als gerechtelijke reactie op een door hen gepleegd 'als misdrijf omschreven feit' krijgen jongeren steeds vaker een alternatieve sanctie door de jeugdrechtbank opgelegd. 'Alternatief' slaat hierbij niet enkel op het vermijden van plaatsing. 'Alternatief' betekent ook dat deze maatregelen een beroep doen op de verantwoordelijkheid van de minderjarige en hem actief betrekken bij de gevolgen van zijn daden. De jeugdrechter beslist of het een werkproject (van 20u tot 200 u) en/of leerproject wordt. De inhoud van de straf wordt door de dienst begeleiding alternatieve sancties samen met de jongere bepaald: de keuze van de dienst of instelling waar de jongere zal werken, zijn taken, wanneer, ... Eenmaal de jongere start, is het zijn verantwoordelijkheid om de gemaakte afspraken na te leven en zijn alternatieve sanctie tot een goed einde te brengen en zo zijn dossier bij de jeugdrechtbank te laten afsluiten.

Een begeleidingsdienst alternatieve sancties minderjarigen kan afhankelijk van de doorverwijzing van het parket of de jeugdrechtbank nog op andere wijze bemiddelen. Bij herstelbemiddeling gaan de minderjarige dader, zijn ouders en het slachtoffer samen met een neutrale bemiddelaar op zoek naar de best mogelijke oplossing voor de gevolgen van het misdrijf. Herstelgericht groepsoverleg bestaat uit begeleid overleg tussen de dader met zijn familie en achterban, het slachtoffer en mogelijke steunfiguren, de advocaat van de jongere en een politieagent. Het overleg wordt begeleid door een moderator van de bemiddelingsdienst, die neutraal het gesprek in goede banen leidt. In beide gevallen bekende de dader minstens een deel van de feiten en is het onderzoek afgelopen. Het akkoord van de jongere is vereist.
Ter financiering van de schade kunnen jonge daders een beroep doen op een provinciaal vereffeningsfonds. In ruil voor een aantal uren vrijwilligerswerk in een door de jongere zelfgekozen non-profit organisatie bepaalt het fonds een vergoeding aan het slachtoffer. Daders dienden een officiële aanvraag in bij het fonds en het comité Vereffening beslist of er al dan niet geld wordt toegekend. Vaak gaat het om jongeren die geen andere mogelijkheid hebben om zelf iets te verdienen om het slachtoffer te vergoeden.[1]

(1) Berghmans Min, Herstelbemiddeling in de praktijk, Nieuwsbrief jeugdrecht. sept/okt 2003. p.10-14

Er bestaat geen wettelijk kader voor de herstelbemiddeling en het herstelgericht groepsoverleg. Voorlopig wordt deze bemiddeling in een aantal Vlaamse arrondissementen waaronder het gerechtelijk arrondissement Brussel, als experiment georganiseerd. Ook de diensten die instaan voor de begeleiding bij alternatieve sancties worden niet erkend als voorziening BJB en worden enkel projectmatig gesubsidieerd. De Brusselse begeleidingsdienst alternatieve sancties (BAS!), begeleid jongeren uit het Brussels Gewest en Vlaams-Brabant.

II. Gemeenschapsinstellingen

De gesloten en halfopen gemeenschapsinstellingen (GBJ) vormen het sluitstuk van de bijzondere jeugdbijstand. De meeste minderjarigen die geplaatst worden in een GBJ hebben reeds een dossier lopen bij het parket, de jeugdrechtbank en/of consulent. De GBJ's hebben een opnameplicht tegenover minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd en tegenover minderjarigen die ernstig vluchtgedrag vertonen of zich in een problematische opvoedingssituatie bevinden. Enkel de jeugdrechtbank kan een plaatsing opleggen in een gemeenschapsinstelling.

De jongeren worden in verschillende leefgroepen ondergebracht:

- In *de eerste opvang* worden minderjarigen voorlopig opgenomen die wachten op een overplaatsing naar een andere instelling, die voor korte tijd uit hun milieu moeten worden weggehouden, voor wie een opvoedende oriëntatie wordt gezocht door de bevoegde overheid, die door de politie zijn aangehouden en niet kunnen worden teruggebracht bij de personen die hen onder bewaring hebben noch onmiddellijk voor de overheid, bevoegd tot een beslissing tot plaatsing, kunnen worden gebracht.
- In de *observatieleefgroepen* worden de jongeren multidisciplinair onderzocht met het oog op een verdere oriëntatie.
- Het gestructureerd karakter van de *opvoedingsleefgroepen* varieert naargelang het regime (gesloten of halfopen).

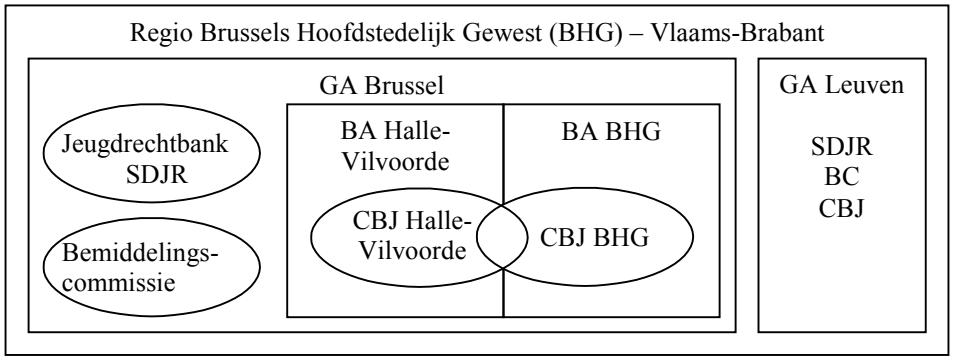
In Vlaanderen verblijven delinquente jongeren en jongeren uit problematische opvoedingssituaties op dezelfde afdelingen. Het door een jongere gepleegd misdrijf wordt gezien als een symptoom van een dieperliggende problematiek: 'achter elke MOF zit een verdoken POS'. Minderjarige delinquenten worden niet enkel als dader maar ook als slachtoffer beschouwd. De Vlaamse gemeenschap verkiest daarom (gesloten) instellingen waar begeleiding, hulpverlening, onderwijs en gezondheidszorg gericht zijn op één finaliteit: de jongere een volwaardige plaats laten verwerven in de samenleving.

Brusselse realiteit [1]

A. Bestuurlijke problematiek

Het bestuurlijke kluwen waarin het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) zich bevindt, is zeer complex. Naast de restbevoegdheid van de federale overheid is er de bevoegdheidsverdeling tussen de Vlaamse Gemeenschap, de Franse Gemeenschap, de Vlaamse Gemeenschapscommissie (VGC), de Franse Gemeenschapscommissie (COCOF) en de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC). Door de beperking van de persoonsgebonden bevoegdheid van de gemeenschappen tot de instellingen die tot de respectieve gemeenschap behoren, zijn de Vlaamse decreten niet van kracht in het BHG. In afwachting van een ordonnantie van de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie en een samenwerkingsakkoord tussen de betrokken gemeenschappen bleef de federale wetgeving in voege. De ordonnantie inzake hulpverlening aan jongeren werd op 29 april 2004 door de Verenigde Vergadering aangenomen en verscheen op 1 juni 2004 in het Belgisch Staatsblad.

Schema 4: Structuur en werking van de bijzondere jeugdbijstand

De comités bijzondere jeugdzorg worden per bestuurlijk arrondissement (BA) georganiseerd. Het CBJ Brussel en het CBJ Halle-Vilvoorde werken echter nauw samen. Ze delen de voorzitter en de teamverantwoordelijke en zijn op hetzelfde adres gesitueerd. Het gerechtelijk arrondissement (GA) Brussel omvat het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en het bestuurlijk arrondissement Halle-Vilvoorde. De bemiddelingscommissie, de jeugdrechtbank en de sociale dienst van de jeugdrechtbank (SDJR) worden per gerechtelijk arrondissement (GA) georganiseerd. De taalwet van 1935 [2] voorziet dat het tweetalige gerechtelijk arrondissement Brussel zo-

(1) Vaststellingen en knelpunten vanuit het overleg BJB Brussel/Halle-Vilvoorde. Overlegplatform Bijzondere Jeugdbijstand Brussel/Halle-Vilvoorde.

Wet van 15 juni 1935 betreffende het gebruik der talen in gerechtszalen (B.S. van 22 juni 1935). De wet voorziet in een ingewikkelde regeling die bepaalt dat minstens 1/3 van de magistraten Nederlandstalig is, minstens 1/3 Franstalig is en ministens 2/3 heeft een 'kennis van de andere taal'.

(2) Wet van 4 mei 1984 houdende wijziging van het Gerechtelijk Wetboek met het oog op de oprichting van twee Orden van advocaten in het gerechtelijk arrondissement Brussel (B.S. van 7 september 1984). Er gaan steeds meer stemmen op voor een gelijkaardige splitsing van het gerechtelijke arrondissement Brussel.

wel instaat voor de rechtsbedeling in het tweetalige BHG als in het Nederlandstalige Halle-Vilvoorde. In 1984 werd de balie Brussel-Halle-Vilvoorde gesplitst in een Franstalige balie die beperkt is tot de 19 Brusselse gemeenten en een Nederlandstalige balie voor de Brusselse gemeenten en Halle-Vilvoorde. Vanaf 2003 wordt het niveau regio toegevoegd voor wat betreft de organisatie van de Afdeling Bijzondere Jeugdbijstand en 'de buitendiensten' (sociale diensten van het CBJ en de JRB). Het BHG vormt voortaan samen met de provincie Vlaams-Brabant één regio. Binnen die regio neemt het Brussels Hoofdstedelijk Gewest als tweetalig gebied waar de Vlaamse decreten slechts gedeeltelijk van kracht zijn een aparte positie in.

B. Niet-toepasbaar zijn van de Vlaamse wetgeving

Een van de belangrijkste krachtlijnen van de Vlaamse decreten omtrent bijzondere jeugdbijstand is de uitdrukkelijke scheiding tussen vrijwillige en gerechtelijke hulpverlening. De voorkeur gaat uit naar de vrijwillige hulpverlening. De gedwongen hulpverlening met een gerechtelijke tussenkomst bij een POS moet tot het minimum beperkt blijven.

Door het niet-toepasbaar zijn van de Vlaamse decreten in het BHG zijn belangrijke instrumenten in dat kader zoals de bemiddelingscommissie en de maatregelen bij hoogdringendheid niet-afdwingbaar. De bemiddelingscommissie kan bij een vastlopende vrijwillige hulpverlening door overleg met al de betrokken partijen (jongere, ouders, consulent en voorziening, ...) een doorverwijzing naar de jeugdrechtbank vermijden. Het is meestal het CBJ dat een problematische hulpverlening bij de bemiddelingscommissie signaleert [1]. In het BHG kan elk van de betrokken partijen, de tussenkomst van de bemiddelingscommissie weigeren en zich bij het vastlopen van de vrijwillige hulpverlening rechtstreeks richten tot het parket van jeugdzaken. Wegens het grote aantal dossiers beschikt het gerechtelijke arrondissement Brussel over een dubbele bemiddelingscommissie.

In 2003 behandelde de bemiddelingscommissie 112 verzoeken. In de meeste gevallen is de verzoeker het CBJ (54 van CBJ Halle-Vilvoorde, 15 van CBJ Brussel, 24 gevallen werd een bemiddelingsverzoek door de parketmagistraat geformuleerd. In 21,43% kwam men tot een minnelijke schikking [2].

De parketmagistraat kan bij hoogdringendheid een POS voor de jeugdrechtbank brengen in geval van acute en ernstige situaties, die een bedreiging vormen voor de minderjarige, zoals kindermishandeling en incest. De gecoördineerde decreten voorzien dat hoogdringendheid wordt ingeroepen indien vrijwillige hulpverlening niet onmiddellijk kan worden opgestart. Tijdens de voorlopige maatregelen (45 dagen) wordt

(1) Verdonck Dries, De eigenheid en de verscheidenheid van de bemiddelingscommissies inzake bijzondere jeugdbijstand tien jaar na de start. Onderzoeksgroep Jeugdcriminologie. Katholieke universiteit Leuven. 2001.
(2) Bemiddelingscommissie gerechtelijk arrondissement Brussel, Jaarverslag 2003.

al het mogelijke gedaan om de vrijwillige hulpverlening alsnog in te schakelen. Volgens de jeugdbeschermingswet van 1965 wordt ingeval van 'kind in gevaar' de gerechtelijke hulpverlening rechtstreeks ingeschakeld[1]. De Brusselse ordonnantie inzake hulpverlening aan jongeren heeft de bepalingen van de wet van 1965 in dit kader op.

De Nederlandstalige parketmagistraten en (3) jeugdrechters werken zoveel mogelijk 'in de geest' van de Vlaamse decreten maar strikt genomen blijft er een onderscheid tussen de regelgeving voor het BHG en voor Vlaanderen en Wallonië. De Franstalige parketmagistraten en (13) jeugdrechters handelen volgens de wet van 1965 zoals die in het BHG bij problematische situaties van toepassing is.

De Brusselse ordonnantie inzake hulpverlening aan jongeren [2]

Het ontwerp van ordonnantie inzake hulpverlening aan jongeren beoogt een regeling inzake de dwingende hulpverlenende maatregelen die de jeugdrechtbank kan nemen met betrekking tot jongeren van minder dan 18 jaar (eventueel tot 20 jaar) waarvan de veiligheid of de gezondheid in ernstig gevaar verkeren en die hun gezinsverblijfplaats hebben in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest of er zonder gekende verblijfplaats verblijven, de zogenaamde niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. Door de goedkeuring van de ordonnantie wordt een einde worden gemaakt aan de ongelijke behandeling van de Brusselse jongeren in moeilijkheden, op wie de wet van 8 april 1965 nog steeds van toepassing was. Deze beschermingswet voorziet immers niet in het subsidiariteitprincipe waarbij de voorkeur uitgaat naar de vrijwillige hulpverlening ten opzichte van de dwingende gerechtelijke tussenkomst.

De Gemeenschappelijke Gemeenschapcommissie (GGC) is bevoegd voor de gerechtelijke bescherming van de jongeren in moeilijkheden en de maatregelen die in dat kader door de jeugdrechtbank kunnen worden opgelegd. Voor de uitvoering van die maatregelen doet de GGC een beroep doen op de diensten georganiseerd en erkend door de Vlaamse en de Franse Gemeenschap. De ordonnantie is dus onlosmakelijk verbonden met een samenwerkingsakkoord tussen de drie betrokken gemeenschappen.

De ordonnantie respecteert de werking van de respectievelijke diensten en voorzieningen van de gemeenschappen. De toewijzing van de jongere aan een dienst of een voorziening van de Vlaamse of de Franse Gemeenschap wordt bepaald door de taal van de voor de jeugdrechtbank gevoerde rechtspleging. De op die manier vastgestelde bevoegde gemeenschappen staan in voor de kosten die voortvloeien uit de opgelegde maatregelen.

---

(1) Het decreet van 5 mei 2004 houdende de wijziging van de decreten inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, wat betreft de gerechtelijke jeugdbijstand ter bescherming tegen mishandeling en verwaarlozing in urgente gevallen, herziet de procedure bij hoogdringendheid. Zie Stuk 755 (2000-2001) – nr. 1 (nog niet gepubliceerd in het B.S).
(2) Stuk B-133/1 – 2003/2004, Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie.

Het ontwerp van ordonnantie voorziet in een maatregel die de jeugdrechtbank bij hoogdringendheid neemt wanneer vrijwillige hulpverlening niet onmiddellijk mogelijk is. Die voorlopige maatregel is geldig voor een termijn van 30 dagen, die éénmaal kan worden verlengd. Tijdens de maatregel wordt vrijwillige hulpverlening indien mogelijk opgestart door het CBJ of de 'service d'aide à la jeunesse' (SAJ) afhankelijk van de taal van de voor de jeugdrechtbank gevoerde rechtspleging (art. 12). Andere maatregelen (art. 10) die afwijken van de 'geest' van de gecoördineerde decreten (GD) zijn het toelaten aan de jongere om vanaf 16 jaar (GD 17 jaar) zelfstandig of onder permanent toezicht te wonen. Bij hoogdringendheid kan de jongere enkel worden toevertrouwd aan een onthaalcentrum (GD kan ook de familie zijn). In het kader van de ordonnantie mogen jongeren die zich in een problematische opvoedingssituatie bevinden niet langer worden geplaatst in een gesloten gemeenschapsinstelling.

C. Taalproblematiek

In het tweetalige gewest met een minderheid aan Nederlandstaligen doen niet enkel de Franstaligen een beroep op de Nederlandstalige instellingen. Allochtonen en niet-begeleide buitenlandse minderjarigen van zeer diverse origine melden zich aan. De Nederlandstalige voorzieningen staan immers open voor iedereen. Voor de sector bijzondere jeugdbijstand geldt de afspraak dat alle kinderen en jongeren die in het Nederlandstalige onderwijs schoollopen onder de bevoegdheid vallen van het Brusselse comité voor bijzondere jeugdzorg. De kinderen en jongeren in het Franstalige schoolnet kunnen terecht bij de SAJ[1] . Dit is echter geen verplichting. Ouders en jongeren hebben de grondwettelijke vrije keuze tussen het Nederlandstalige comité bijzondere jeugdzorg en de Franstalige 'service d'aide à la jeunesse' (SAJ). In sommige gezinnen zijn beide diensten aanwezig voor verschillende kinderen.

Tabel 1: CBJ- Brussel (effectieve) dossiers 2003: verdeling volgens nationaliteit van de betrokken jongeren

Onder de jongeren met Belgische nationaliteit bevinden zich de genaturaliseerde Belgen met diverse landen van origine. De verdeling volgens nationaliteit geeft geen informatie over de kennis van het Nederlands van de jongeren en/of zijn familie en omgeving.

Belg			126
Niet-Belg	Eruopese Unie	16	
	Noord-Afrika	18	78
	Vluchteling	25	
	Andere	19	
TOTAAL			204

Bron: CBJ-Brussel 2003

(1) Zie p. 56-60.

Het publiek van het Nederlandstalige onderwijs in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is zeer heterogeen. Volgens de telling van februari 2004 komt 12,1% van de kinderen in het kleuteronderwijs uit een homogeen Nederlandstalig gezin (HN), 20,8% uit een taalgemengd gezin (TG), 35,1% uit een homogeen Franstalig gezin (HF) en 32% uit een homogeen anderstalig gezin (HA), voor het lager onderwijs zijn de cijfers 16,2% HN, 25,7% TG, 29,4% HF, 28,7% HA en voor het secundair onderwijs zijn de cijfers 41,4% HN, 28,1% TG, 14,7 HF en 15,7 HA[1]. Wat het kleuter- en lager onderwijs betreft spreken 60% tot 70% van de kinderen nooit Nederlands buiten de school en groeien dus op in een niet-Nederlandstalige omgeving. Voor het secundair onderwijs vormt deze groep 27,4% van de leerlingen. Het is dan ook niet verwonderlijk dat 75% van de dossiers van het Brussels comité bijzondere jeugdzorg niet in het Nederlands verlopen. In de toekomst zal dit aandeel van de dossiers alleen maar toenemen. Deze situatie bemoeilijkt het vinden van de meest aangepaste oplossing voor de jongere of het kind dat zich in een problematische opvoedingssituatie bevindt. De toegang tot de Franstalige voorzieningen is anders georganiseerd. Hiervoor is een doorverwijzing van de SAJ vereist. Gezins- en contextgericht werken, toch twee van de basisprincipes van de bijzondere jeugdbijstand, is niet eenvoudig in een meertalige context. De consulenten van het CBJ en de sociale dienst van de jeugdrechtbank zijn immers Vlaamse ambtenaren. Kennis van het Frans is echter een noodzaak. Er is nood aan een tolkendienst om een kwaliteitsvolle hulpverlening te garanderen voor jongeren en hun ouders die Nederlands onkundig zijn.

De sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank (SDJR) wordt omwille van het territorialiteitsbeginsel met een bijkomende taalproblematiek geconfronteerd. Een Franstalige minderjarige uit het bestuurlijk arrondissement Halle-Vilvoorde kan voor de Franse taalrol kiezen waardoor de gerechtelijke procedure in het Frans door een Franstalige jeugdrechter wordt afgehandeld. Ingeval het een 'misdaad omschreven feit', dus een MOF-dossier betreft is de federale regelgeving van toepassing en wordt de onderzoeksopdracht en de opvolging van de gerechtelijke maatregelen uitgevoerd door de 'service de protection de la jeunesse' (SPJ)[2]. Voor een minderjarige in een 'problematische opvoedingssituatie', een POS, zijn de Vlaamse gecoördineerde decreten van toepassing. De Franstalige POS-dossiers van Franstalige jongeren uit Halle-Vilvoorde, kunnen worden toegewezen aan de Nederlandstalige sociale dienst voor de opvolging van de gerechtelijke maatregelen. De continuïteit van de hulpverlening is helemaal zoek wanneer de Franstalige dienst SPJ betrokken wordt bij de voorbereidende rechtspleging maar de Nederlandstalige SDJR aangesteld wordt vanaf er een gerechtelijke maatregel wordt opgelegd. De Franstalige jeugdrechters zijn niet altijd op de hoogte van de werking van de Nederlandstalige SDJR en van de Nederlandstalige voorzieningen. Voor de bijzondere jeugdbijstand in Vlaanderen primeert de woonplaats om het publiek te definiëren. Voor de 'service d'aide à la jeunesse' primeert de taal. Een voorbeeld van complexiteit is: wanneer de

(1) http://bop.vgc.be/onderwijs/tellingen/februari04.html
(2) Zie p. 56-60.

Brusselse jeugdrechtbank een maatregel heeft genomen voor een jongere die in het BHG woont en deze jongere verhuist naar Gent, wordt het dossier in Brussel gesloten en moet dit in Gent opnieuw worden aangemeld. Het Gentse CBJ moet de situatie opnieuw onderzoeken en indien nodig, de weg via de bemiddelingscommissie volgen om vervolgens de zaak terug aanhangig te maken op de jeugdrechtbank. In Gent (Vlaanderen) is immers een andere wetgeving van toepassing dan in het BHG nl de Vlaamse gecoördineerde decreten. Omgekeerd kan een POS-dossier dat vanuit de JRB van Gent wordt doorverwezen naar de jeugdrechtbank van Brussel - voor een gezin uit het BHG -, rechtstreeks worden gevorderd door de procureur des Konings waarop het dossier rechtstreeks wordt doorverwezen naar de jeugdrechter.

D. Grootstedelijke problematiek

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest wordt bovendien geconfronteerd met een concentratie aan problematische situaties omwille van zijn aantrekkingskracht als grootstad. De vele arme wijken trekken vooral maatschappelijk kwetsbare gezinnen aan. Er is een grote concentratie van jongeren zonder of in een precair verblijfsstatuut.

Het Observatorium voor Gezondheid en Welzijn van Brussel-Hoofdstad brengt in het armoederapport de situatie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest in kaart. Deze gegevens schetsen een beeld van het aantal gezinnen, kinderen en jongeren die in armoede leven. Het leven in armoede levert gegarandeerd problematische situaties op. Het is echter verkeerd te stellen dat het om problematische opvoedingssituaties in de betekenis van de bijzondere jeugdbijstand gaat. Wel is zeker, dat armoede gezinnen maatschappelijk kwetsbaar maakt.

De verhoogde en de gewaarborgde gezinsbijslag vormen belangrijke indicatoren voor het meten van het minimum aantal kinderen dat in moeilijke omstandigheden leeft. Het stelsel van de Gewaarborgde Gezinsbijslag werd ingevoerd in 1971 voor die gezinnen die geen recht hebben op kinderbijslag in een ander stelsel. De kinderen moeten ten laste zijn van een natuurlijke persoon die in België verblijft, van wie het inkomen het vastgelegd plafond niet overschrijdt. Leefloners (vroeger bestaansminimumtrekkers) hebben recht op gewaarborgde gezinsbijslag voor de kinderen die ze ten laste hebben. Vreemdelingen ingeschreven in het vreemdelingenregister en gerechtigden op het equivalent leefloon kunnen er geen beroep op doen. De cijfers geven dus een onderschatting van de problematiek maar geven desalniettemin een belangrijke tendens aan.

Tabel 2: gewaarborgde gezinsbijslag: vergelijking per gewest, situatie op 31/12/2002

	Aantal bijslagtrekkende gezinnen	Aantal rechtgevende kinderen	Gemiddeld aantal rechtgevende per gezin	Totale bevolkingsaantallen op 31/12/2002	Aantal rechtgevenden per 1.000 inwoners
België	7.109	14.778	2,08	10.355.844	1,43
BHG	2.657	5.336	2,01	992.041	5,38
Vlaams Gewest	1.797	3.908	2,17	5.995.553	0,65
Waals Gewest	2.628	5.475	2,08	3.296.679	1,66

Bron: Rijksdienst Kinderbijslag voor werknemers

Op 31 december 2002 telde het BHG 5.336 rechtgevende kinderen op gewaarborgde kinderbijslag. Dat is 17% meer dan het jaar voordien en 36% van het aantal rechtgevende kinderen in België. Het aandeel kinderen dat recht heeft op gewaarborgde kinderbijslag ten opzicht van het totaal aantal 0 tot 19-jarigen bedraagt 2,3% in het BHG, dat is 8 maal hoger dan in Vlaanderen en 3,5 maal hoger dan in Wallonië. Deze verhouding geeft duidelijk de groeiende mate van achtergesteldheid aan van de Brusselse kinderen [(1)]. In het 8ste armoederapport werd bovendien aangetoond dat eind 2002, 30% van de Brusselse huishoudens met kinderen verhoogd kindergeld ontvingen en dat slechts 60% van de kinderen in het BHG in een huishouden leeft waar een inkomen uit arbeidsprestatie komt [(2)].

De Brusselse bevolking groeit sinds 1996 verhoudingsgewijs sneller dan in Vlaanderen en Wallonië. Deze continue stijging is voornamelijk toe te schrijven aan een stijging in de jongste leeftijdscategorieën. Iets meer dan de helft van de Brusselse huishoudens bestaat uit een alleenstaande (voor België is dat 1/3). In vergelijking met 2002 nam het aandeel koppels, (al dan niet met kinderen) af, terwijl het aandeel alleenstaanden met kinderen toenam. Ook dit wijst op een toenemende kwetsbaarheid van de huishoudens. Een andere groep van maatschappelijk kwetsbare personen zijn de kandidaat-vluchtelingen die sinds 1995 in het wachtregister worden ingeschreven. In 2002 was gemiddeld 3,4% van de Brusselse bevolking ingeschreven in het wachtregister (34.601 mensen), in België was dit net iets minder dan 1 % (100.384 mensen). Over het aantal illegalen die zich in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest vestigden zijn geen cijfers [(3)].

(1) Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, 9de armoederapport, nog niet verschenen.
(2) Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, 8ste armoede rapport, 2002, p 50.
(3) Observatorium voor Gezondheid en Welzijn, 9de armoede rapport, nog niet verschenen.

Een maatschappelijk erg kwetsbare groep vormen de niet-begeleide buitenlandse minderjarigen. Brussel oefent ook op hen een aantrekkingskracht uit, als grootstad en door de aanwezigheid van een internationale luchthaven en diensten zoals de Dienst Vreemdelingenzaken. Deze niet-begeleide buitenlandse minderjarigen vragen bijzondere maatregelen, zowel op juridische vlak als op het vlak van aangepaste opvang en hulpverlening.

In het jaar 2001 werden 1.427 niet-begeleide buitenlandse minderjarigen in België geregistreerd, van wie er 927 asiel aanvroegen bij de Dienst Vreemdelingenzaken. De overige 500 vroegen geen asiel aan en verbleven op het ogenblik van hun aantreffen illegaal in België. De opvang van niet-begeleide minderjarige asielzoekers behoort tot de bevoegdheid van de federale overheid. De asielprocedure die van toepassing is op meerderjarige asielzoekers is ook op hen van toepassing. Wanneer de asielprocedure wordt geweigerd, wordt de uitwijzing meestal opgeschort tot hun meerderjarigheid. Vanaf 15 jaar wordt de minderjarige asielzoeker geplaatst in een centrum van het Rode Kruis of een federaal opvangcentrum voor vluchtelingen. Onder de 15 jaar gebeurt de plaatsing via het comité bijzondere jeugdzorg (CBJ) of de 'Service d'Aide à la Jeunesse' (SAJ). De opvang van de illegale niet-begeleide buitenlandse minderjarigen (die geen asiel aanvragen) valt onder de bevoegdheid van de gemeenschappen. Ze worden geplaatst via het CBJ of de SAJ. Jeugdrechters worden vaak geconfronteerd met het nijpend tekort aan aangepaste opvangcentra voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen en slachtoffers van mensenhandel. Deze jongeren worden bij gebrek aan alternatief soms geplaatst in gesloten of open gemeenschapsinstellingen [(1)].

In België zijn er 4 centra gespecialiseerd in de opvang van niet-begeleide buitenlandse minderjarigen: 't Huis in Aalst, Minor-Ndako in Brussel, Esperanto in Chimay en Fondation Joseph Denamur in Gembloux. Het begeleidingstehuis voor niet-begeleide buitenlandse minderjarigen Minor-Ndako opende in 2002 zijn deuren.

Op 1 mei 2004 vond de officiële opening plaats van de dienst Voogdij voor niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. De voogd staat in voor de juridische, culturele en menselijke aspecten van het ouderlijk gezag. Het doel is een duurzame oplossing uit te werken in het belang van de betrokken buitenlandse minderjarigen . De voogd treedt op met de steun van de dienst Voogdij en onder toezicht van de vrederechter [(2)].

E. Werking van de Brusselse diensten

De Vlaamse Gemeenschap gaat voor het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (BHG) uit van de '300.000-norm' wat betekent dat ze 1/3 van de

(1) Child Focus, De verdwijning van niet-begeleide minderjarigen en minderjarige slachtoffers van mensenhandel. 2002.
(2) Titel XIII, Hoofdstuk 6 van de programmawet van 24 december 2002 inzake de Voogdij over niet-begeleide minderjarige vreemdelingen, zoals gewijzigd door art. 385 van de programmawet van 22 december 2003, uitgevoerd door het KB van 22 december 2003 (B.S. van 29 januari 2004, ed. 2).

Brusselse bevolking beschouwt als haar doelpubliek. Het BHG heeft echter een centrumfunctie waardoor heel wat mensen die elders wonen zich richten tot de Brusselse diensten. De programmatie van de private diensten binnen de bijzondere jeugdbijstand voor Brussel-Halle-Vilvoorde is niet volledig ingevuld.

Door de sector wordt herhaaldelijk gewezen op een tekort aan plaatsen binnen de psychiatrie voor jongeren, crisisopvang, time-out mogelijkheden, kandidaat-pleeggezinnen, ... Om hulpverlening op maat te bieden is het soms nodig dat gelijktijdig meerdere maatregelen worden genomen. Het opzetten van nieuwe initiatieven en experimenten moet worden vereenvoudigd. Een structurele subsidiëring en erkenning van succesvolle projecten zijn belangrijk [(1)].

De werking van het comité voor bijzondere jeugdzorg en de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap wordt niet alleen bepaald door de stedelijke context maar ook door de aanwezigheid van bepaalde voorzieningen en het aantal beschikbare plaatsen. Het CBJ Brussel respecteert waar mogelijk het subsidiariteitsprincipe en geeft de voorkeur aan ambulante hulpverlening op residentiële.

Tabel 3: Vrijwillige hulpverlening met geldelijke last voor de Afdeling Bijzondere Jeugdbijstand, 2003

Maatregel	Aantal	%
Residentiële voorziening	38	29,69
Begeleid zelfstandig wonen	14	10,93
Dagcentrum	13	10,17
Thuisbegeleiding	17	13,28
Pleeggezinplaatsing	35	27,34
Sociaal programma	11	8,59
TOTAAL	128	100,00

Bron: CBJ 2003

De consulenten van de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap (SDJR) begeleiden voornamelijk jongeren in een problematische opvoedingssituatie (POS) bij opgelegde pedagogische maatregelen. De jongeren die een 'misdrijf omschreven feit' (MOF) pleegden vormen de minderheid [(2)]. Zowel in het geval van een POS, als in geval van een MOF wordt plaatsing indien mogelijk vermeden. In het gerechtelijk arrondissement Brussel wordt in een MOF-dossier het opleggen van gemeenschapsdienst of leerproject relatief systematisch toegepast en op alle types van jongeren. De aanwezigheid van een goed functionerende dienst voor begeleiding van alternatieve sancties (BAS!) en een parket dat samen met de jeugd-

(1) Overlegplatform Bijzonder jeugdbijstand Brussel-Halle-Vilvoorde: Vaststellingen en knelpunten vanuit het overleg BJB Brussel/Halle –Vilvoorde (versie 2 maart 2004).
(2) Gegevens omtrent het BHG zijn niet voorhanden. Registratie vindt plaats op niveau van het gerechtelijk arrondissement Brussel.

rechters zijn vorderingsbeleid afstemt op alternatieve sancties, maakt dat mogelijk. In 2003 werden twee nieuwe projecten (Project Intensieve Trajectbegeleiding of PIT en het Basta-project) opgestart als alternatief voor plaatsing. De jongere en zijn omgeving worden gedurende zes maanden zeer intensief begeleid. Het PIT begeleidde tot nu toe enkel jongeren in een zware problematische opvoedingssituatie. Het Basta-project richt zich tot jongeren tussen de 15 en 18 jaar die ernstig delinquent gedrag vertonen en dreigen geplaatst te worden. De motivatie van de jongeren om niet geplaatst te worden is voldoende om in het project te stappen.

Integrale jeugdhulp [1]

Met de integrale jeugdhulp wil men in Vlaanderen de jeugdhulpverlening optimaliseren en meer vraaggestuurd maken. De krachtlijnen van integrale hulpverlening zijn voldoende vroegtijdige hulp, vraaggestuurde hulp, zo licht en kort mogelijke hulp, naadloze hulp en een betere intersectorale organisatie. Dit alles wil men bekomen door meer netwerkvorming, differentiatie en flexibilisering van de hulp, modulering van het hulpaanbod, het realiseren van een continuïteit in de hulp, het realiseren van cliëntbetrokkenheid en het garanderen dat jongeren met een nood aan hulp, ook wanneer die meer ingrijpend is, de gepaste hulpverlening krijgen. De zes minimale partners in de integrale jeugdhulp zijn: het algemeen welzijnswerk, centra voor leerlingenbegeleiding, bijzondere jeugdbijstand, Kind & Gezin, de gehandicapten- en de geestelijke gezondheidssector, althans voor hun werking met jongeren. Het kaderdecreet betreffende de integrale jeugdhulpverlening heeft niet de intentie de bestaande sectorale regelgeving op de heffen. De werking binnen de sectoren wordt de komende jaren echter aangepast en bijgestuurd. De niet-rechtstreeks toegankelijke hulpverlening zal als eerst worden aangepast.

De zes minimale partners in de integrale jeugdhulp zijn: het algemeen welzijnswerk, centra voor leerlingenbegeleiding, bijzondere jeugdbijstand, Kind & Gezin, de gehandicapten- en de geestelijke gezondheidssector, althans voor hun werking met jongeren.

Een tijdelijk decreet[2] geeft aan drie pilootregio's (Antwerpen, Gent-Meetjesland en Limburg) de mogelijkheid te experimenteren met de bakens van de integrale jeugdhulp: rechtstreeks toegankelijke hulp, modulering, toegangspoort, onderscheid, trajectbegeleiding, dwang als modaliteit en crisishulp. Tegelijkertijd wordt in thematische werkgroepen gediscussieerd over de invulling van deze bakens. De komende maanden volgt een grondige evaluatie van deze experimenten.

Het Brussels Hoofdstedelijk Gewest werd niet weerhouden als pilootproject ondanks de ervaring van het Brussels Overleg Jeugdzorg (BOJ) met het intersectoraal werken. Al in 1995 werd vanuit de BOJ-stuurgroep, de intersectorale werkgroep Adolescentenhulpverlening

(1) www. jeugdhulp.vlaanderen.be
(2) Decreet van 19 juli 2002 betreffende integrale jeugdhulp (B.S. van 27 augustus 2002).

Brussel-Halle-Vilvoorde opgericht. In de volgende jaren worden diverse ontmoetingsinitiatieven georganiseerd over de sectorale grenzen heen. In februari 1999 wordt het project 'een regionaal en intersectoraal samenwerkingsexperiment inzake adolescentenhulpverlening in de regio Brussel-Halle-Vilvoorde', ingediend bij de toenmalige minister van Welzijn. Het project was een antwoord op de vastgestelde nood aan verder doorgedreven intersectorale samenwerking met als finale doelstelling een intersectoraal, laagdrempelig, integraal hulpverleningsaanbod aan adolescenten in Brussel en Halle-Vilvoorde. Een project integrale jeugdzorg 'avant la lettre'. Het project werd in mei 2000 dan ook herschreven en opnieuw ingediend bij de minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke kansen, in het kader van de toewijzing van de pilootregio's integrale jeugdzorg.

Het Brussels Overleg Jeugdzorg bleef niet bij de pakken zitten. De BOJ-stuurgroep evolueerde van een vrijblijvend overlegorgaan tot een intersectoraal Brussels platform voor de jeugdzorg. Het bestaat uit vertegenwoordigers van de zes sectoren van de integrale jeugdhulp [(1)]. De doelstellingen zijn het bevorderen van samenwerking tussen de verschillende sectoren in de jeugdzorg, het uitwisselen van informatie, het uitwerken van een gemeenschappelijke strategie voor de verdere uitbouw van de jeugdzorg [(2)].

De BOJ-stuurgroep volgt de integrale jeugdzorg op, voor Brussel en geeft signalen aan het beleid inzake specifieke Brusselse problemen rond integrale jeugdzorg. De achterban wordt voortdurend op de hoogte gehouden van de ontwikkelingen in Vlaanderen o.a. door een seminariereeks 'integrale jeugdzorg'. Het rapport 'Jeugdhulpverlening: een recht voor alle Brusselse jongeren', een project rond moeilijk doorverwijsbare jongeren, geeft een overzicht van intersectorale knelpunten in de jeugdhulpverlening en aanzetten naar oplossingen voor jongeren die momenteel moeilijk worden bereikt [(3)].

Een knelpunt voor de implementatie van de integrale jeugdzorg in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest is de regio-afbakening. Is het aangewezen dat het BHG een aparte regio binnen de integrale jeugdzorg wordt, dan wel één regio zal vormen met Vlaams-Brabant, al dan niet met subregio's ? Het overlegplatform BJB Brussel/Halle-Vilvoorde is voorstander van één regio (Vlaams-Brabant en het BHG) met twee subregio's (zorgregio Leuven en zorgregio BHG).

---

(1) De VGC-administratie en het kabinet Chabert zijn waarnemend lid. De Brusselse Welzijns- en gezondheidsRaad coördineert het overleg en zit het voor.
(2) Brussels Overleg Jeugdzorg anno 2004, nota februari 2004.
(3) Het rapport-is on-line beschikbaar op de website van de BWR, www.bwr.be, rubriek 'publicaties'.

Hoofdredenen zijn de leefbaarheid van de voorzieningen van de BJB, de cliëntstromen en de centrumfunctie van het BHG voor Halle-Vilvoorde. Elke visie heeft zijn voor- en nadelen en dus ook zijn voor- en tegenstanders. Een belangrijk argument voor opsplitsing is dan weer het grote percentage aan anderstaligen onder het Brusselse doelpubliek over de sectorale grenzen heen. Misschien kan bij het opheffen van de grenzen tussen sectoren, een begin worden gemaakt met het slopen van de muren tussen de gemeenschappen.

Afkortingen

BA: bestuurlijk arrondissement
BC: bemiddelingscommissie
BHG: Brussels Hoofdstedelijk Gewest
BJB: bijzondere jeugdbijstand
BOJ: Brussels overleg jeugdzorg
B.S.: Belgisch Staatsblad
BWR: Brusselse welzijns- en gezondheidsraad
CAW: centrum voor algemeen welzijnswerk
CBJ: comité voor bijzondere jeugdzorg
CKG: centrum voor kinderzorg en gezinsondersteuning
CLB: centrum voor leerlingenbegeleiding
COCOF: Commission Communautaire Française (Franse Gemeenschapscommissie)
GA: gerechtelijk arrondissement
GBJ gemeenschapsinstelling bijzondere jeugdbijstand
GD: gecoördineerde decreten van 4 april 1990
GGC: Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
HA: homogeen anderstalig gezin
HF: homogeen Franstalig gezin
HN: homogeen Nederlandstalig gezin
JRB: jeugdrechtbank
MOF: misdaad omschreven feit
MOF'er: minderjarige die een als misdaad omschreven feit pleegde
MPI: medisch pedagogisch instituut
OBC: centrum voor observatie, oriëntering en medische, psychologische en pedagogische behandeling
OCMW: openbaar centrum voor maatschappelijk welzijn
OOOC: opvang,-, oriëntatie- en observatiecentrum
OTA: ondersteuningsteam allochtone jongeren
POS: problematische opvoedingssituatie
POS'er: minderjarige die zich in een problematische opvoedingssituatie bevindt
SAJ: 'service d'aide à la jeunesse'
SDJR: sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank
SPJ: 'service protection judiciaire'
TG : taalgemengd gezin
VGC: Vlaamse Gemeenschapscommissie
VK: vertrouwenscentrum kindermishandeling

Interessante adressen

Adelheid Byttebier,
Vlaams minister van Welzijn, Gezondheid en Gelijke Kansen
Koolstraat 35
1000 Brussel
☎: 02/553.24.11
🖷: 02/553.24.05
kabinet.byttebier@vlaanderen.be
www.adelheidbyttebier.be

Jos Chabert,
collegelid bevoegd voor Welzijn en Gezondheid voor de VGC
'Stefanie I', Louizalaan 54, bus 12
1050 Brussel
☎: 02/517.13.33
🖷: 02/511.50.83
info.chabert@chabert.irisnet.be
www.chabert.irisnet.be

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap
Departement Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur
Afdeling Bijzondere Jeugdbijstand
Markiesstraat 1
1000 Brussel
☎: 02/553.31.75
🖷: 02/553.34.15
bijzonderejeugdbijstand@vlaanderen.be
www.wvc.vlaanderen.be/bijzonderejeugdbijstand

JO-LIJN : 0800/900.33
jolijn@wvc.vlaanderen.be

Regio Vlaams-Brabant en het Brusselse Hoofdstedelijk Gewest
Zandstraat 3, 5de verdieping
1000 Brussel
☎: 02/553.18.16
🖷: 02/ 553. 18.15
Veronique.vanhoutryve@wvc.vlaanderen.be

Comité voor bijzondere jeugdzorg Brussel-Halle-Vilvoorde
Antwerpselaan 20
1000 Brussel
☎: 02/211.35.60
🖷: 02/219.39.59
staf.wouters@wvc.vlaanderen.be

Bemiddelingscommissie voor bijzondere jeugdbijstand – Brussel
Koningsstraat 215, 6de verdieping
1210 Sint-Joost-ten-Node
☎: 02/219.86.83
🖷: 02/219.83.49
frieda.vandevelde@wvc.vlaanderen.be

Sociale dienst van de Vlaamse gemeenschap bij de jeugdrechtbank
Waterloolaan 34
1000 Brussel
☎: 02/550.14.60
🖷: 02/550.14.79
mieke.houthuys@wvc.vlaanderen.be

Jeugdrechtbank van het gerechtelijk arrondissement Brussel
Regentschapsstraat 63
1000 Brussel
☎: 02/519.88.31
🖷: 02/519.88.37

Overlegplatform Bijzondere Jeugdbijstand Brussel-Halle-Vilvoorde
P/a Brusselse Welzijns- en gezondheidsRaad
Leopold II-laan 204 bus 1
1080 Sint-Jans-Molenbeek
☎: 02/414.15.85
🖷: 02/414.17.19
marian.haspeslagh@bwr.be
www.bwr.be

Kinderrechtencommissariaat
Leuvenseweg 86
1000 Brussel
☎: 02/552.98.00
🖷: 02/552.98.01
kinderrechten@vlaamsparlement.be
www.kinderrechtencommissariaat.be

De adressen van de voorzieningen actief in de bijzondere jeugdbijstand zijn beschikbaar op het CMDC.

HULPVERLENING AAN DE JEUGD VOLGENS DE FRANSE GEMEENSCHAP

Sophie Lefèvre [1]

Sociaal-politieke context

De hulpverlening aan de jeugd vormt een complex thema dat verschillende problematieken omvat. We willen een overzicht geven van de organisatie ervan zoals bepaald in het decreet van de Franse Gemeenschap en de bijzondere kenmerken van Brussel. In dit korte bestek kunnen we echter niet alle problemen behandelen waarmee de sector te kampen heeft sinds het decreet van kracht is.

1. Evolutie van de hulpverlening aan jongeren na de communautarisering: hoofdprincipes van het decreet van de Franse Gemeenschap

Ingevolge de kritiek op de wet van 1965 beslist de Franse Gemeenschap een decreet op te stellen dat de vorige evoluties bevestigt en versterkt en de onvolkomenheden in de vroegere wetgeving bijstuurt. De sector wordt sterk gewijzigd. De idee achter deze verandering is verwoord in de titel van de wettekst: de wetgeving voor bescherming van de jeugd wordt de wetgeving inzake hulpverlening aan de jeugd.

De hulpverlening wordt beschouwd als een gespecialiseerde hulpverlening die de algemene sociale hulpverlening aanvult.

Verschillende hoofdprincipes liggen aan de basis van het nieuwe decreet, waaronder de volgende :
1°) De hulpverlening wordt beschouwd als een **gespecialiseerde** hulpverlening die de algemene sociale hulpverlening **aanvult**. Ze is gespecialiseerd omdat ze wordt uitgevoerd door daartoe opgeleide personeelsleden en voorzieningen. Ze vormt een aanvulling op de algemene maatschappelijke hulpverlening van de OCMW's, CLG-werking, centra voor geestelijke gezondheidszorg, consultaties van de O.N.E., PMS-centra enz. De actoren van de hulpverlening aan jongeren moeten eerst een beroep doen op de diensten voor algemene hulpverlening. Gespecialiseerde hulpverlening mag enkel worden ingeroepen indien algemene hulpverlening niet voldoende is, niet bestaat of niet passend is.

2°) Het decreet **vrijwaart de belangen en de rechten van de jongere**. Daartoe worden verschillende beschikkingen getroffen zoals de erkenning van het recht op verdediging, de kennisname van het probleem van mishandeling en de aanstelling van een kinderrechtencommissaris. Elke jongere heeft recht op gespecialiseerde hulpverlening die hem gelijke ontplooiingsmogelijkheden biedt met het oog op een levenswijze die in overeenstem-

(1) Verbonden aan de dienst publicaties-studies, e-mail: slevevre@cdcs.irisnet.be
(2) Decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd (B.S. van 12 juni 1991).

ming is met de menselijke waardigheid. Iedereen die optreedt in het kader van het decreet dient de rechten van de jongere te eerbiedigen en diens belangen zo goed mogelijk te behartigen.

3°) Het decreet steunt op een ander fundamenteel principe namelijk vermijden dat een breuk ontstaat tussen de jongere en zijn gezinsleden en vriendenkring teneinde marginalisering te voorkomen. De jongere moet **in het gezin** kunnen **blijven.** Indien een plaatsing zich opdringt, mag residentiële opname slechts in uitzonderlijke gevallen een optie zijn.

4°) Het nieuwe hulpverleningssysteem is gericht op **preventie**, waardoor de tussenkomst van gespecialiseerde voorzieningen wordt vermeden. De preventie behelst zowel de maatschappelijke hulpverlening en hulpverlening aan gezinnen als onderwijs en opvoeding, gezondheid, vrijetijdsbesteding, sport, cultuur... Om te voorkomen dat een dossier behandeld wordt in het kader van de hulpverlening aan jongeren, moet een hele reeks eerstelijnsvoorzieningen in werking kunnen treden.
Dat veronderstelt een algemene reflectie over de aanpak van bepaalde problematieken (werkgelegenheid, huisvesting, gezondheid...) om te vermijden dat een jongere en zijn gezinsleden terechtkomen in het systeem van hulpverlening aan jongeren (wat jammer genoeg nog het geval is). Het is duidelijk dat een gezin zonder woning, zonder fatsoenlijk inkomen en dat in moeilijke omstandigheden leeft, maatschappelijk veel kwetsbaarder is.
Het decreet voorziet eveneens in specifieke preventievoorzieningen in de sector van de gespecialiseerde maatschappelijke hulpverlening. Alle structuren opgericht in het kader van het decreet zijn rechtstreeks of onrechtstreeks gericht op preventie.

De jongere moet in het gezin kunnen blijven.

5°) Alle vormen van hulpverlening waaraan de jongere en het gezin hun toestemming en medewerking willen verlenen, worden uit de gerechtelijke sfeer gehaald. Deze **dejuridisering** is een antwoord op de kritiek op de wet van 1965 en vormt een van de grondslagen van het decreet dat voorrang geeft aan het zoeken naar een oplossing in overleg met de jongere en zijn gezin en aan hun actieve deelname aan de verwezenlijking ervan. Als er geen oplossing uit de bus komt, kan een gedwongen hulpverlening worden opgelegd. De scheiding tussen vrijwillig aanvaarde hulpverlening en gedwongen hulpverlening wordt bekrachtigd door de oprichting van de twee pijlers van de sector: de 'service d'aide à la jeunesse' (SAJ) en de 'service de protection de la jeunesse' (SPJ).

2. SAJ en SPJ: hoekstenen van het systeem [1]

De SAJ (één per gerechtelijk arrondissement) onder leiding van de adviseur[2], biedt individuele hulpverlening aan jongeren onder de 18 in moeilijkheden of in gevaar en aan hun gezinsleden. De dienst bestaat uit

(1) Het betreft hier de sector zoals die in de Franse Gemeenschap is georganiseerd. De specifieke kenmerken van het Brussels Gewest worden later behandeld.
(2) Hij staat onder het gezag van de ambtenaar die de leiding van de bevoegde administratie heeft.

een sociale afdeling, een administratieve afdeling en een afdeling algemene preventie. De SAJ ontvangt de hulpaanvragen van particulieren die zich rechtstreeks tot hem wenden of door andere diensten worden verwezen en de aanvragen van het parket. Hulp wordt verleend op vraag van en met het akkoord van de jongere en zijn gezinsleden. De maatregelen worden uitgevoerd met het akkoord van de jongere ouder dan 14 en zijn ouders. Is de jongere nog geen 14, dan zijn het ouders die de overeenkomst met de adviseur ondertekenen. De adviseur kan geen maatregelen opleggen aan het gezin. Is er geen overeenkomst mogelijk en is de jongere niet in gevaar, dan wordt het dossier gesloten.

De adviseur en zijn afgevaardigden verwijzen in de eerste plaats naar de algemene maatschappelijke hulpverlening namelijk de eerstelijnsvoorzieningen (OCMW's, centra voor geestelijke gezondheidszorg, consultaties voor kinderen van de O.N.E, PMS-centra enz.) waarvan hij de acties coordineert. Indien geen beroep kan worden gedaan op deze diensten, bewerkstelligt de adviseur de tussenkomst van een dienst uit de gespecialiseerde hulpverlening (COE, CAU, dienst voor plaatsing in een gezin,... die onder mandaat werken).
De adviseur onderzoekt de hulpaanvragen, verwijst de jongere en de gezinsleden naar de geschikte dienst(en) en ondersteunt hen bij de stappen die ze daarbij moeten zetten. Hij coördineert de acties door de samenwerking aan te moedigen tussen de verschillende betrokken diensten.

De SAJ organiseert acties voor algemene preventie (op het vlak van sociale, economische, psychologische factoren die uitsluiting en marginaliteit kunnen veroorzaken) waartoe de arrondissementsraad (CAAJ) heeft besloten.

De SAJ richt zich tot jongeren met sociale of familiale problemen maar ook tot ouders die problemen ondervinden bij de opvoeding van hun kind. De behandelde dossiers betreffen zowel verwaarlozing door de ouders, mishandeling, weglopen, schoolverzuim als relationele problemen met een jongere 'die geen gezag erkent'.

Indien er geen akkoord tot stand komt en de jongere in gevaar[1] verkeert (lichamelijke of psychische mishandeling, ernstige verwaarlozing, acute psychiatrische problemen...) of indien de plaatsing van een kind of jongere in gevaar dringend noodzakelijk is en de adviseur geen toestemming heeft gekregen van de jongere en de gezinsleden, brengt de SAJ het gerecht hiervan op de hoogte om de zaak aanhangig te maken bij de jeugdrechtbank (pijl nr. 2 [2]). Het dossier gaat naar de procureur des Konings.

(1) Artikel 38 van het decreet van 4 maart 1991: "De lichamelijke of psychische integriteit wordt beschouwd als ernstig bedreigd, ofwel wanneer het kind gewoonlijk en herhaaldelijk gedragingen heeft die deze werkelijk en rechtstreeks bedreigen, hetzij wanneer het kind het slachtoffer is van ernstige nalatigheid, mishandeling, misbruik van gezag of seksuele misbruiken, die deze rechtstreeks en werkelijk bedreigen".
De notie van gevaar wordt door elke SAJ verschillend geïnterpreteerd volgens de specifieke criteria die ze hebben vastgelegd.
(2) Zie schema verder.

Hij beslist of de jeugdrechtbank moet optreden. Hij heeft de bevoegdheid om het dossier te klasseren indien uit het onderzoek op last van het parket (uitgevoerd door de politiediensten) blijkt dat er geen gevaar bestaat.

Indien een vordering wordt ingesteld bij de jeugdrechtbank, neemt deze maatregelen ten aanzien van de jongere en zijn gezinsleden op basis van de aard van het dossier. Indien de jeugdrechter een maatregel bij hoogdringendheid neemt naar aanleiding van artikel 39 van het decreet, kan hij de adviseur de toelating geven de jongere voorlopig te plaatsen voor een periode van hoogstens 14 dagen. Als de adviseur, de jongere en de gezinsleden tot een akkoord komen inzake een hulpverlenende maatregel, wordt dit door de jeugdrechtbank gehomologeerd. De maatregel wordt vervolgens uitgevoerd door de SAJ (pijl nr. 1). De jeugdrechtbank kan betwistingen behandelen in verband met de toestemming in, de weigering of de nadere regels voor de toepassing van een maatregel inzake individuele hulpverlening [1].

De SPJ (één per gerechtelijk arrondissement), onder leiding van een directeur [2], voert de maatregelen uit die door de jeugdrechtbank worden genomen. Het betreft hier gedwongen hulpverlening.

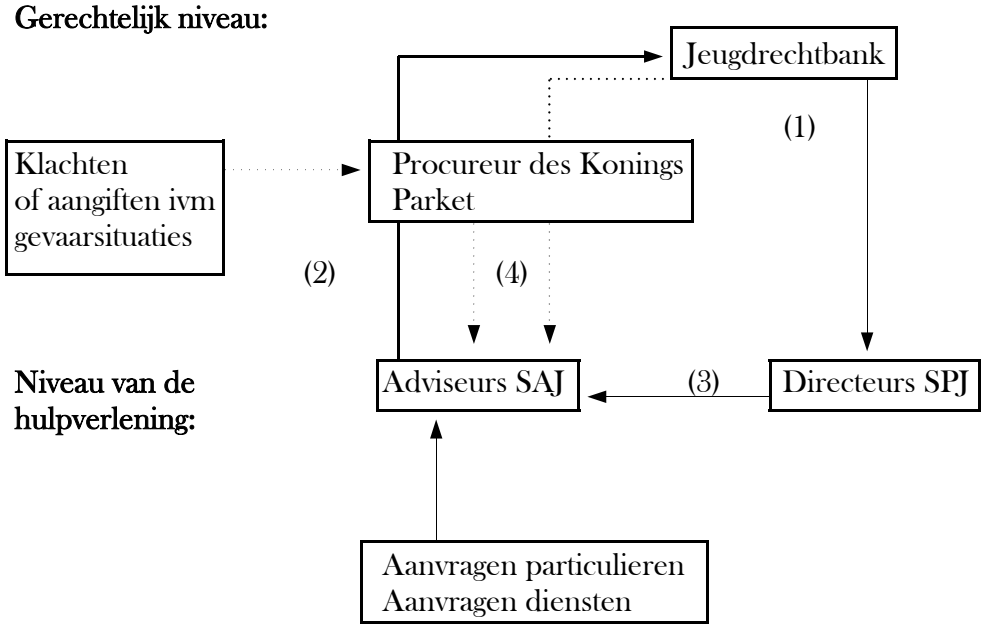
De directeur beschikt over speelruimte voor de toepassing van de maatregelen. De rechter kan bijvoorbeeld beslissen dat de jongere niet langer in het gezin verblijft. De directeur heeft de keuze om de jongere te plaatsen in een gezin, een voorziening, een schoolinternaat of een initiatief voor begeleid zelfstandig wonen. Desgevallend kan de directeur van de SPJ een andere maatregel overwegen met de toestemming van de partijen. De homologatie van de overeengekomen maatregel door de jeugdrechtbank maakt een einde aan de gevolgen van de rechterlijke beslissing. Zodra de homologatie is doorgevoerd, kan de nieuwe maatregel door de SAJ worden toegepast (pijl nr. 3). De SPJ is samengesteld uit een sociale en een administratieve afdeling.

Niet alle dossiers inzake jongeren in moeilijkheden of in gevaar komen noodzakelijkerwijs van in het begin bij de SAJ terecht. Een derde kan het parket rechtstreeks op de hoogte brengen van de situatie van deze jongeren. Het parket onderzoekt eerst of vrijwillige hulpverlening mogelijk is. Is dat niet het geval dan gaat het dossier naar de jeugdrechtbank (pijl nr.4).

---

(1) Volgens artikel 37 van het decreet van 4 maart 1991.
(2) Hij staat onder het gezag van de ambtenaar die de leiding van de bevoegde administratie heeft.

De verschillende mogelijkheden worden in het volgende schema voorgesteld:

Bij gevaar kan de adviseur een dossier doorsturen naar de gerechtelijke instanties als de jongere en de gezinsleden geen medewerking of toestemming verlenen. Deze mogelijkheid hangt als het zwaard van Damocles boven de hoofden van de jongere en de gezinsleden. Het risico van juridisering van het dossier indien geen akkoord tot stand komt, vormt een van de neveneffecten van het systeem. De jongere en zijn gezinsleden kunnen zich enigszins verplicht voelen om te onderhandelen en mee te werken.

Tussen 1997 en 2000 werden jaarlijks voor 5.700 jongeren maatregelen getroffen.
Voor het jaar 2000 ging het om ongeveer 2.600 meisjes en 3.200 jongens [1].

Dit schema betreft de dossiers van minderjarigen in gevaar waarover de rechter desgevallend beschikt op basis van het decreet van 4 maart 1991.
Wat delinquente minderjarigen betreft treft de rechter beschikkingen op grond van de wet van 8 april 1965. De SPJ moet de door de rechter getroffen maatregelen uitvoeren. Indien de jongere reeds voor de feiten ten laste werd genomen door de SAJ, kan de jeugdrechter samen met de adviseur beslissen dat de SAJ blijft instaan voor de sociale begeleiding.

Zowel bij vrijwillige hulpverlening als bij gedwongen hulpverlening kunnen de adviseur en de directeur een beroep doen op verschillende privédiensten erkend in het kader van het decreet om te maatregelen uit te voeren. In dat geval treden ze op als lastgever. Zij kunnen ook de hulp inroe-

(1) Direction générale de l'aide à la jeunesse, jaarverslag 2001.

pen van diensten voor gespecialiseerde opvang van kinderen erkend en gesubsidieerd of ingericht door de O.N.E. voor de opvang van kinderen[1] onder de 7 jaar (behalve indien een van de broers of zussen jonger dan 7 jaar, wordt opgenomen in dezelfde dienst) en tot ze hoogstens 12 jaar zijn.

Tussen 01/01/1999 en 31/12/2000 werden 1.602 kinderen van 7 jaar en jonger geplaatst. Het Brussels Gewest neemt 1/5 van de plaatsingen voor zijn rekening.
Oorzaken in Brussel waren de afwezigheid van de ouders (10,8%), problemen van de ouders (45,2%), de bescherming van de kinderen (21,3%), kansarmoede (7,3%) en andere redenen (15,1%)[2]. Redenen tot plaatsing in een gespecialiseerde opvangdienst zijn vooral verwaarlozing, overlijden of afwezigheid van de ouders. Bij plaatsing in een dienst voor hulpverlening aan de jeugd betreft het plaatsing in een SAAE (98,8%), een CA (0,6%) en een CAU (0,5%)[3].

3. Algemene preventie is prioritair

De gespecialiseerde hulpverlening georganiseerd in het kader van het decreet bestaat uit individuele hulpverlening (vrijwillig op het niveau van de SAJ en gedwongen op het niveau van de SPJ) en algemene preventie.
Voor het laatste werden twee aparte diensten opgericht: de afdeling algemene preventie van de SAJ onder de leiding van de adviseur en de arrondissementsraad (CAAJ) samengesteld uit 12 tot 24 leden (leden van de raden voor maatschappelijk welzijn van het arrondissement, welzijnswerkers, personen die ervaring hebben met of kennis hebben van sociale, medische, culturele, educatieve aangelegenheden, op het vlak van huisvesting, tewerkstelling en opleiding ten gunste van jongeren en het gezin). De adviseur van de SAJ en de directeur van de SPJ nemen met raadgevende stem deel aan de werkzaamheden van de CAAJ. De adviseur zorgt voor de uitvoering van de beslissingen van de raad en neemt het secretariaat waar. De 13 CAAJ (één per gerechtelijk arrondissement behalve wanneer de bevolkingsdichtheid of de geografische configuratie de oprichting van meerdere raden vereisen) van de Franse Gemeenschap bestuderen de problemen van de jongeren in hun respectieve arrondissement.

De gespecialiseerde hulpverlening georganiseerd in het kader van het decreet bestaat uit individuele hulpverlening en algemene preventie.

(1) Deze diensten, de vroegere 'pouponnières' of 'centres d'accueil de crise', vangen tijdelijk kinderen op met het oog op het bevorderen van hun terugkeer in het gezin. Hun opdrachten worden bepaald in het besluit van de regering van de Franse Gemeenschap houdende algemene regeling en tot vaststelling van de modaliteiten van subsidiëring van de gespecialiseerde opvangdiensten voor het jonge kind erkend door de 'Office de la Naissance et de l'Enfance' van 17 januari 2002 (B.S. van 1 maart 2002).
(2) Het gaat vooral om verslavingsproblemen van de ouders, geweld in het gezin of mishandeling.
(3) DELVAUX Dominique, Les jeunes enfants dans les services privés de l'Aide à la Jeunesse. Recensement 1999-2000. Observatoire de l'Enfance, de la Jeunesse et de l'Aide à la Jeunesse. December 2002.

Zij moedigen de coördinatie aan inzake algemene preventie en voeren de supervisie over de acties die in het arrondissement worden ontplooid. Zij stellen voor de begroting inzake algemene preventie te bestemmen voor de doelstellingen die zij bepalen en controleren de aanwending ervan. De CAAJ onderzoeken samen met de lokale structuren de behoeften van de jongeren inzake algemene preventie en stellen een programmatie op van de behoeften van het arrondissement op het vlak van diensten. Zij moedigen de oprichting van nieuwe voorzieningen aan. Minstens éénmaal om de drie jaar brengen ze advies uit, aangaande de opportuniteit van de pedagogische projecten rekening houdend met de programmatiebehoeften van de diensten wier hoofdzetel gevestigd is in hetzelfde arrondissement en maken hiervan een evaluatie. Ze vestigen de aandacht van de overheid op elke toestand die nadelig kan zijn voor de ontwikkeling van de persoonlijkheid van de jongeren en voor hun inschakeling in de maatschappij. De CAAJ brengen de overheid op de hoogte van de lacunes en de successen op het vlak van preventie. Het jaarverslag van de CAAJ omvat de activiteitenbalans, de kritische analyse van de toestand in het arrondissement en het programma van de aanbevolen acties.

De gemeenschapsraad voor hulpverlening aan de jeugd (CCAJ) coördineert en moedigt de werking aan van de arrondissementsraden. Hij fungeert ook als overwegingsorgaan dat de algemene bevoegdheid heeft om, zelfs op eigen initiatief, adviezen uit te brengen en voorstellen te doen. De raad geeft advies over de normen voor de erkenning en de subsidiëring van de diensten, over het algemeen reglement van de IPPJ's en de aard van de sancties die opgelegd worden aan diensten die de rechten van de jongeren niet naleven. De CCAJ brengt adviezen uit over de algemene oriëntatie op het vlak van hulpverlening aan jongeren, over de programmatie van de privé-diensten en de organisatie van de openbare diensten en de deontologie. De CCAJ bestaat uit vertegenwoordigers van de CAAJ, vertegenwoordigers van werknemersorganisaties uit de openbare sector en de privé-sector, organisaties actief in de sector van het kinderwelzijn en de jeugd, organisaties of federaties van de SAJ en de SPJ die meewerken aan het toepassen van het decreet, vertegenwoordigers van de magistraten en de betrokken ministers. De CCAJ bestaat verder ook nog uit vertegenwoordigers van de sector wetenschappelijk onderzoek, van de administratie, een vertegenwoordiger van de O.N.E en de kinderrechtencommissaris.

4. De diensten opgericht door het decreet van 1991 en zijn uitvoeringsbesluiten

Het decreet voorziet in de erkenning van diensten voor gespecialiseerde hulpverlening die de algemene maatschappelijke hulpverlening aanvullen wanneer deze ontoereikend is. De erkenningsvoorwaarden van deze diensten worden vastgesteld in de uitvoeringsbesluiten van het decreet van 15 maart 1999 (B.S. van 1 juni 1999).

Doel van de decreten is de sector van de privé-diensten te hervormen. Er worden nieuwe diensten ingevoerd zoals de SAIE, de CAEVM, de SAAE, de CPA, de CAS en de CJ. De residentiële diensten moeten zich omschakelen tot een van deze diensten teneinde de problematiek van de sector gerichter te kunnen aanpakken. De bedoeling is dat het aantal plaatsingen wordt verminderd ten voordele van de gezinsbegeleiding. Een vermindering van het aantal bedden met 25% werd vooropgesteld. Het aantal diensten voor gezinsbegeleiding wordt verhoogd.
Het decreet schudt het hulpverleningslandschap in de 13 arrondissementen van de Franse Gemeenschap grondig door elkaar. Diensten die in bepaalde regio's ontbreken moeten worden opgericht. De private residentiele voorzieningen moeten een deel van de erkende bedden omzetten in niet-residentiële diensten op basis van de behoeften.
In het Brussels Gewest is de hervorming bijna rond.

De verschillende diensten worden beknopt voorgesteld.

4.1. Services d'aide en milieu ouvert (AMO)

Een AMO biedt preventieve hulp aan jongeren in hun leefomgeving en hun sociale relaties. De hulpverlening omvat individuele hulpverlening, een communautaire actie en eventueel een collectieve actie. De individuele hulpverlening is een sociale en educatieve hulpverlening die de persoonlijke ontplooiing van de jongere in zijn sociale en familiale omgeving beoogt om te verhinderen dat er een breuk ontstaat met deze omgeving. Centraal daarbij staan luisterbereidheid, begeleiding, sociaal-pedagogische interventie van de jongere en de bemiddeling tussen de jongere en het gezin. Deze hulpverlening biedt geen psychotherapeutische begeleiding. De communautaire actie heeft tot doel de sociale omgeving van de jongere te verbeteren, een globaal antwoord te bieden op individuele problemen en een dynamiek van netwerk en sociale communicatie uit te werken. De collectieve actie heeft als doel samen met de jongeren en in interactie met hun sociale omgeving collectieve antwoorden op algemene of individuele problemen in te leiden en te verwoorden. Deze werking is gericht op een pedagogisch project met als doel een dynamiek inzake sociale solidariteit en verantwoordelijkheidsgevoel tot stand te brengen tussen de jongeren en hun omgeving. Een AMO kan ook andere preventie-activiteiten ontplooien die daartoe bijdragen. De toegang is vrij.

De dienst werkt zonder mandaat.

Er zijn 79 AMO actief in de Franse Gemeenschap. 19 daarvan bevinden zich in het Brussels Gewest. Er zijn ook nog 2 AMO die 24 uur per dag werken waarvan 1 in Brussel [1].

(1) Gegevens beschikbaar op de administratie op 25/03/2004. De erkenning van sommige Brusselse diensten is nog niet afgerond.

4.2. Centres d'orientation éducative (COE)

Het COE geeft aan de jongere, zijn ouders of leefgenoten een sociale, educatieve en psychologische begeleiding in hun leefomgeving. Het centrum zorgt ervoor dat de jongere in zijn familiale omgeving kan blijven. Soms moet het centrum jongeren die tijdelijk uit het gezin worden verwijderd, begeleiden naar meer zelfstandigheid. De bedoeling is hulp te bieden aan de hand van gesprekken (individueel en/of met het gezin), te zorgen voor sociale begeleiding en opvoedingsondersteuning, en de mogelijkheden van de jongere, het gezin en de eerstelijnsvoorzieningen daarbij in te zetten. Het centrum werkt op mandaat van de adviseur, de directeur of de jeugdrechtbank.

Er zijn 20 COE in de Franse Gemeenschap waarvan 5 in het Brussels Gewest [1].

4.3. Services de prestations éducatives ou philantropiques (SPEP)

Een SPEP richt zich tot minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd. De dienst organiseert opvoedkundige en filantropische prestaties (diensten die vrijwillig worden uitgevoerd ten voordele van de samenleving met de bedoeling het misdrijf symbolisch te herstellen). De SPEP zoekt en wendt de nodige middelen aan om de prestaties uit te voeren en begeleidt de jongere tijdens zijn prestatie. De bedoeling is dat jongere zich bewust wordt van de schade die hij aan de samenleving heeft berokkend en dat hij via zijn prestatie een positieve stap zet. De SPEP werkt op mandaat van de jeugdrechtbank.

Er zijn 13 SPEP in de Franse Gemeenschap waarvan 3 in het Brussels Gewest [2].

4.4. Services de protutelle (SP)

Deze diensten hebben als enige opdracht provoogden te zoeken en te begeleiden. De SP werkt op mandaat van de adviseur. De dienst geeft hem alle nodige informatie met het oog op het aanwijzen van de provoogden, betreffende de uitoefening van hun rechten en plichten inzake de provoogdij, betreffende de mogelijkheden om ouders die uit hun ouderlijk gezag ontzet zijn opnieuw in hun rechten te herstellen.

Er zijn 7 SP erkend in de Franse Gemeenschap waarvan 1 in het Brussels Gewest [3].

(1) Gegevens beschikbaar op de administratie op 25/03/2004. De erkenning van sommige Brusselse diensten is nog niet afgerond.
(2) Idem.
(3) Idem.

4.5. Centres d'accueil d'urgence (CAU)

Deze centra bieden doorlopend collectieve opvang aan, aan jongeren die dringend hulp nodig hebben. Ze werken eveneens mee aan de uitwerking van programma's voor hulpverlening die ten uitvoer kunnen worden gebracht voor de nazorg van de jongere volgens de richtlijnen van de beslissende instantie. Het CAU werkt op mandaat van de adviseur, de directeur of de jeugdrechtbank. Het kan uitzonderlijk, zonder mandaat van een beslissende instantie en niet langer dan 24 uren, andere minderjarigen opvangen op gemotiveerd verzoek van de procureur des Konings, van een OCMW, een AMO of een SAIE.

Er zijn 7 CAU in de Franse Gemeenschap waarvan 1 in het Brussels Gewest [1].

4.6. Centres d'orientation et d'observation (COO)

De centra organiseren de collectieve opvang en opvoeding van 10 tot 15 jongeren voor wie een gespecialiseerde hulpverlening buiten het gezin vereist is wegens hun stoornissen en hun gedragingen en voor wie de observatie, de grondige analyse en een specifieke interventie verantwoord zijn teneinde de crisis te overwinnen met een aangepaste begeleiding. Zij maken voor iedere jongere een verslag op inzake observatie en een oriënteringsproject om zo mogelijk en indien het geen nadeel berokkent aan de jongere, zijn terugkeer naar het gezin te bevorderen. De COO werken op mandaat van de adviseur, de directeur of de jeugdrechtbank.

Er zijn 5 COO in de Franse Gemeenschap waarvan 3 in het Brussels Gewest [2].

4.7. Institutions de protection de la jeuness (IPPJ)

De IPPJ zijn open of gesloten residentiële voorzieningen. De eerste zijn bedoeld voor jongeren die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd, de tweede voor jongeren die een misdaad hebben gepleegd. Ze hebben een educatieve en pedagogische opdracht. De IPPJ passen uiteenlopende pedagogische acties toe om de behoeften van de jongeren zo goed mogelijk te beantwoorden. Deze acties omvatten een crisisopvang van hoogstens 15 dagen, een oriëntatie met een maximale duur van 40 dagen, opvoeding, individuele benadering en intensieve begeleiding, tijdelijke en individuele begeleiding van jongeren in een crisissituatie met het oog op de herinschakeling in hun leefgroep in de voorziening en de begeleiding van jongeren buiten de voorziening.

---

(1) Gegevens beschikbaar op de administratie op 25/03/2004. De erkenning van sommige Brusselse diensten is nog niet afgerond.
(2) Idem

Bij de individuele educatieve begeleiding wordt aangeduid welke aspecten in het gedrag voor verbetering vatbaar zijn, maar wordt ook de nadruk gelegd op de positieve kenmerken van de jongere om een zelfbeeld op te bouwen dat minder stigmatiserend is. De verschillende IPPJ passen dit principe toe in verschillende projecten. Vier voorzieningen vangen jongens op: Jumet en Wauthier-Braine (open regime), Kasteelbrakel (gesloten regime) en Fraipont (open regime met een gesloten afdeling). Een vijfde voorziening vangt meisjes op in een gesloten regime (Saint-Servais).
Er is geen IPPJ op het grondgebied van het Brussels Gewest.

Het aantal plaatsen in de gesloten afdelingen is tijdens de huidige regeerperiode gestegen van 27 naar 59.

Hoewel het bepalen van de maatregelen voor delinquente minderjarigen tot de bevoegdheid van de jeugdrechter behoort en dus een federale materie is, zijn het de gemeenschappen die de gerechtelijke maatregelen toepassen. Daarom maken deze voorzieningen voor delinquente minderjarigen deel uit van de diensten die worden opgericht door het decreet.

Sinds enkele jaren worden de IPPJ geconfronteerd met een nieuw publiek. De minderjarige delinquenten zijn jonger en recidiveren vaker dan vroeger. Ze gedragen zich gewelddadiger tegenover volwassenen. De jongere of de gezinsleden vertonen vaker psychopathische afwijkingen (persoonlijkheidsstoornissen, mentale stoornissen, verslaving).

4.8. Services de placement familial (SPF)

Deze diensten zorgen voor de opvang en de opvoeding door particulieren van kinderen die gespecialiseerde hulp buiten het gezin nodig hebben. Ze organiseren de selectie van particulieren en zorgen voor supervisie en pedagogische en sociale begeleiding. Ze ijveren voor het behoud van persoonlijke contacten tussen het kind, de ouders, broers en zussen behalve indien dat strijdig is met het belang van het kind. Een SPF bewerkstelligt de terugkeer van de kinderen in het gezin. Is dat niet mogelijk dan zoekt de dienst naar een andere oplossing in het belang van de jongere. De SPF werkt op mandaat van de adviseur, de directeur of de jeugdrechtbank.

12 SPF, 4 voor plaatsing op korte termijn en 1 SPF voor plaatsing in crisissituaties, zijn actief in de Franse Gemeenschap. Vijf daarvan (waaronder 1 voor plaatsing op korte termijn) bevinden zich in het Brussels Gewest [1].

(1) Gegevens beschikbaar op de administratie op 25/03/2004. De erkenning van sommige Brusselse diensten is nog niet afgerond.

4.9. Services d'aide et d'intervention éducative (SAIE)

Deze diensten werken gezinsondersteunend of begeleiden jongeren die zelfstandig wonen. Hun werking omvat elke vorm van hulpverlening die de opvoedingssituatie van de jongeren kan verbeteren wanneer deze bedreigd is door het gedrag van de jongere of door de moeilijkheden die de ouders ervaren. De SAIE werken op mandaat van de adviseur, de directeur of de jeugdrechtbank.

Er zijn 43 SAIE in de Franse Gemeenschap waarvan 6 in het Brussels Gewest [1].

4.10. Centres d'aide aux victimes de maltraitances (CAEVM)

Deze centra bieden (dringende) opvang aan 15 jongeren die het (vermoedelijke) slachtoffer zijn van mishandeling en bijzondere en gespecialiseerde hulp nodig hebben. Ze begeleiden de jongere nadat de opname beëindigd is. Ze bieden sociale, psychologische en pedagogische hulp aan de ouders. De centra werken op mandaat van de adviseur, de directeur of de jeugdrechtbank.

Er zijn 3 CAEVM actief in de Franse Gemeenschap maar geen enkel op het grondgebied van het Brussels Gewest [2].

4.11. Services d'accueil et d'aide éducative (SAAE)

De werking van de SAAE is viervoudig :

1. door socio-educatieve acties in het gezin hulp bieden aan jongeren en gezinnen in moeilijkheden;
2. de collectieve opvang en opvoeding van jongeren organiseren die gespecialiseerde hulp nodig hebben buiten het gezin;
3. hulpverleningsprogramma's uitwerken met het oog op de terugkeer van de jongere in het gezin;
4. de supervisie en de pedagogische en sociale begeleiding verzekeren van jongeren die zelfstandig wonen.

Deze diensten werken op mandaat van de adviseur, de directeur of de jeugdrechtbank.

Er zijn 121 SAAE in de Franse Gemeenschap waarvan 19 in het Brussels Gewest[3].

(1) Gegevens beschikbaar op de administratie op 25/03/2004. De erkenning van sommige Brusselse diensten is nog niet afgerond.
(2) Idem.
(3) Idem.

4.12. Centres de premier accueil (CPA)

De CPA organiseren de collectieve opvang en de opvoeding van 15 tot 20 jongeren die gespecialiseerde hulpverlening buiten het gezin nodig hebben. Deze jongeren zijn voor de eerste keer geplaatst of werden reeds opgevangen door een erkend centrum voor crisisopvang. De centra stellen een oriëntatieproject op dat de terugkeer van de jongere in het gezin aanmoedigt.
De CPA werken op mandaat van de adviseur, de directeur of de jeugdrechtbank.

Er is 1 CPA actief in de Franse Gemeenschap.

4.13. Centres d'accueil spécialisé (CAS)

De CAS organiseren de collectieve opvang van jongeren die bijzondere en gespecialiseerde hulp nodig hebben wegens hun agressieve gedrag, zware psychologische problemen, herhaalde als misdrijf omschreven feiten of wanneer de aanvraag tot opvang een jongere betreft die toevertrouwd is aan een IPPJ. De centra werken mee aan de uitwerking en de begeleiding van programma's voor hulpverlening met het oog op de terugkeer van de jongere in het gezin of op begeleid zelfstandig wonen. De centra werken op mandaat van de adviseur, de directeur en de jeugdrechtbank.

Er zijn 6 CAS actief in de Franse Gemeenschap waarvan 1 in het Brussels Gewest [1].

4.14. Centres de jour (CJ)

De CJ hebben de opdracht educatieve hulp te bieden door de jongeren overdag op te vangen en het gezin te begeleiden. De educatieve hulp bestaat erin de opvoedingssituatie van de jongere te verbeteren wanneer deze bedreigd wordt door het gedrag van de jongere of door de moeilijkheden die de ouders ervaren. De centra werken op mandaat van de adviseur, de directeur of de jeugdrechtbank.

Er zijn 3 CJ actief in de Franse Gemeenschap maar geen in het Brussels Gewest [2].

(1) Gegevens beschikbaar op de administratie op 25/03/2004. De erkenning van sommige Brusselse diensten is nog niet afgerond.
(2) Idem.

4.15. Services qui mettent en œuvre un projet pédagogique particulier (PPP)

Deze diensten zijn belast met de organisatie van een bijzonder en uitzonderlijk hulpverleningsproject voor kinderen en jongeren in moeilijkheden. De hulp wordt verleend volgens bijzondere bepalingen die niet vastgesteld zijn in de specifieke besluiten. Naar gelang het project kunnen de diensten werken met of zonder mandaat van de adviseur, de directeur of de jeugdrechtbank.

Er zijn 29 PPP actief in de Franse Gemeenschap waarvan 8 in het Brussels Gewest [1].

Behalve de IPPJ (die zoals de SAJ en de SPJ openbare diensten zijn) zijn alle diensten die gespecialiseerde hulp bieden privé-initiatieven.
Ondanks de verscheidenheid aan diensten blijven sommige situaties problematisch zoals de opname van jongeren in de psychiatrie hoewel ze er niet thuishoren maar die wegens hun gedrag geen passende begeleiding kunnen krijgen in de diensten die beschreven werden.
Volgens de sector zijn de residentiële en de niet-residentiële voorzieningen overbelast en zijn er steeds vaker wachttijden voor ze een jongere kunnen begeleiden.
Naast deze verschillende diensten kan de jeugdrechter beslissen de jongere naar het federaal gesloten centrum in Everberg [2] te sturen.

5. Transversaliteit van de hulpverlening aan jongeren

De voorzieningen worden met verschillende problematieken geconfronteerd.
Hier volgt een korte toelichting.

5.1 Mishandeling

Sinds het begin van de jaren tachtig is de O.N.E. belast met de hulpverlening aan kinderen die het slachtoffer zijn van mishandeling. De organisatie heeft het toezicht over de multidisciplinaire teams ('équipes SOS-enfants' [3]) gespecialiseerd in de opsporing en het behandelen van kinderen die het slachtoffer zijn van mishandeling, ontberingen of zware verwaarlozing. Het decreet voorziet dat de SAJ en de SPJ samenwerken met deze teams. De centra die mishandelde kinderen opvangen, vangen ook kinderen op die hun door de teams worden toevertrouwd.

---

(1) Gegevens beschikbaar op de administratie op 25/03/2004. De erkenning van sommige Brusselse diensten is nog niet afgerond.
(2) Zie historiek.
(3) Deze teams zijn gespecialiseerd in de opsporing en de begeleiding van situaties van kindermishandeling. Zij bieden passende hulp aan kinderen die het slachtoffer zijn of dreigen te worden van mishandeling.

Bovendien is het algemeen bestuur van de bevoegde administratie van de Franse Gemeenschap (Direction générale de l'aide à la jeunesse) verantwoordelijk voor het secretariaat van de permanente commissie voor mishandelde kinderen. Deze commissie heeft als opdracht de strijd tegen de mishandeling aan te moedigen, adviezen uit te brengen inzake de werking van de teams 'S.O.S.-Enfants' en de diensten 'Ecoute-Enfants', aanbevelingen te formuleren voor de CCAJ en voorstellen te formuleren inzake de programma's voor de opleiding en de voortgezette opleiding van de actoren.
De adviseurs van de SAJ zijn belast met de organisatie en het voorzitterschap van de coördinatiecommissies voor hulpverlening aan mishandelde kinderen. Deze commissies dienen de actoren alle nuttige en geschikte informatie te verstrekken over de hulpverlening aan mishandelde kinderen. Ze stimuleren, bevorderen en verzekeren de coördinatie van de diensten en voorzieningen die deze kinderen begeleiden. De coördinatiecommissies zorgen dat de procedures voor het optreden in situaties van mishandeling worden verbeterd en vestigen de aandacht van de overheid op de problemen in verband met de behandeling en de follow-up van situaties van mishandeling. De coördinatiecommissies doen voorstellen aan de CAAJ in het kader van de algemene preventie en werken doeltreffend samen met deze raad. De opdrachten en de samenstelling van de coördinatiecommissies (één per gerechtelijk arrondissement) worden vastgesteld door het decreet van 16 maart 1998 inzake hulpverlening aan mishandelde kinderen (B.S. van 23 april 1998). Dit decreet is binnenkort niet langer actueel. De regering van de Franse Gemeenschap buigt zich over een nieuw voorontwerp van decreet dat de huidige wetgeving wijzigt.

5.2. Adoptie

Adoptie is een juridische daad waarbij de afstamming van het biologische gezin overgedragen wordt naar het adoptiegezin. Adoptie behoort tot het burgerlijk recht en maakt deel uit van de bevoegdheden van de federale regering [(1)]. De gemeenschappen zijn bevoegd voor de organisaties die kandidaat-adoptanten begeleiden.
Het decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan jongeren organiseert en reglementeert deze sector [(2)]. Het decreet handelt over de erkenning van de adoptieorganisaties. Het bepaalt dat alleen publiekrechtelijke of privaatrechtelijke rechtspersonen opgericht als vzw kunnen optreden als tussenpersoon bij adoptie en dat ze een erkenning moeten hebben. De erkenningsprocedures dienen het professionalisme van deze voorzieningen te verzekeren, hun activiteiten met betrekking tot de adoptieouders, de kinderen en de biologische ouders vast te stellen en transparantie en integriteit te waarborgen. De voorzieningen verstrekken informatie,

(1) Wet van 24 april 2003 tot hervorming van de adoptie (B.S. van 16 mei 2003).
(2) Het toepassingsbesluit van de regering van de Franse Gemeenschap betreffende de erkenning van de adoptie-instellingen werd op 11 juni 1999 goedgekeurd.

stellen een medisch en psychosociaal dossier op, zorgen voor de voorbereiding, de begeleiding in het land van herkomst bij internationale adoptie en voor de nabegeleiding.
De Franse Gemeenschap werkt aan een voorstel voor een nieuw decreet dat de sector hervormt. Deze hervorming betreft vooral de voorbereiding van de kandidaat-ouders op de adoptie en beoogt de aanpassing aan de bepalingen van de nieuwe federale wet.

5.3. Jongerenrechten

De bepalingen van het decreet van 4 maart 1991 met betrekking tot de vrijwillig aanvaarde hulpverlening zijn van rechtswege van toepassing in het Brussels Gewest. De gedwongen hulpverlening stelt echter een probleem.

Het decreet van 4 maart 1991 voert voor alle jongeren het recht op gespecialiseerde hulpverlening in om gelijke ontplooiingskansen te bieden opdat de jongeren een leven kunnen leiden in overeenstemming met de menselijke waardigheid. De personen die meewerken aan de uitvoering van het decreet dienen de rechten van de jongere en zijn religieuze, politieke en filosofische overtuiging te eerbiedigen.

Om de rechten en de belangen van het kind te vrijwaren heeft de Franse Gemeenschap de functie van 'délégué général aux droits de l'enfant' ingesteld [(1)]. Hij is belast met de promotie van de rechten en de belangen van het kind en met de organisatie van informatiecampagnes. Hij ziet toe op de correcte toepassing van de wetten, decreten, ordonnanties en reglementeringen aangaande kinderen. Hij legt de regering, de raad van de Franse Gemeenschap en elke autoriteit bevoegd voor kinderen, voorstellen voor betreffende de aanpassing van de wetgeving. Informatie, klachten of bemiddelingsaanvragen over inbreuken op de rechten en de belangen van de kinderen komen bij hem terecht. Hij voert op vraag van de raad van de Franse Gemeenschap onderzoeken uit over de werking van de administratieve diensten van de Franse Gemeenschap die bij deze opdracht betrokken zijn. De 'délégué général aux droits de l'enfant' richt interpellaties of onderzoeksaanvragen nodig voor de uitvoering van zijn opdracht aan de federale overheid, de overheden van de Gemeenschap, de gewesten, de provincies of iedere voorziening die van deze overheden afhangt.

5.4. Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

Alle jongeren in gevaar of in een probleemsituatie die zich op het grondgebied van de Franse Gemeenschap bevinden hebben recht op de gespecialiseerde hulpverlening bepaald door het decreet van 4 maart 1991. Dat geldt ook voor jongeren die geen Belgisch onderdaan zijn, begeleid of niet. De SAJ en de SPJ behandelen bijgevolg ook dossiers in verband met de tenlasteneming van niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Ze worden meestal in een voorziening geplaatst. Zo niet krijgen ze niet-residentiële hulpverlening.

---

(1) Decreet van 20 juni 2002 tot instelling van een algemeen afgevaardigde van de Franse Gemeenschap voor de rechten van het kind (B.S. van 19 juli 2002).

Brusselse realiteit

De situatie in het Brussels Gewest met betrekking tot dit thema is bijzonder. Er is een gemengd systeem van toepassing waarin gemeenschapswetgeving (decreten van de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap) en federale wetten (wet van 8 april 1965) naast elkaar bestaan.

De bepalingen van het decreet van 4 maart 1991 met betrekking tot de vrijwillig aanvaarde hulpverlening zijn van rechtswege van toepassing in het Brussels Gewest. De gedwongen hulpverlening stelt echter een probleem. Artikel 5, §1, II, 6° van de bijzondere wet van 8 augustus 1980 [1] tot hervorming van de instellingen en artikel 128 [2] van de Grondwet laten niet toe dat er in het Brussel Gewest afdwingbare maatregelen worden opgelegd voorzien door een gemeenschapsdecreet. De gemeenschapsdecreten kunnen enkel worden toegepast op voorzieningen die worden beschouwd uitsluitend te behoren tot de ene of de andere gemeenschap. De Brusselaars kunnen per definitie niet worden beschouwd te behoren tot de Franse Gemeenschap of tot de Vlaamse Gemeenschap. Het is de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) die wat de persoonsgebonden materies betreft, bevoegd is voor de maatregelen gericht op personen of op voorzieningen die niet uitsluitend tot een gemeenschap behoren. Zolang de GGC afdwingbare maatregelen ten aanzien van de Brusselaars niet goedkeurt in een ordonnantie, blijft de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming van toepassing.
Artikels 37 (betwisting van de hulpverlening), 38 (gedwongen hulpverlening door uitspraak van de rechter) en 39 (dringende plaatsing) van het decreet van de Franse Gemeenschap zijn bijgevolg niet van kracht in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest.

Het is de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie (GGC) die wat de persoonsgebonden materies betreft, bevoegd is voor de maatregelen gericht op personen of op voorzieningen die niet uitsluitend tot een gemeenschap behoren.

(1) Art. 5, §1, II, 6°: De persoonsgebonden aangelegenheden bedoeld in het artikel 59 bis, §2 bis van de Grondwet omvatten, wat de bijstand aan personen betreft, de jeugdbescherming, met inbegrip van de sociale bescherming en de gerechtelijke bescherming. De volgende materies blijven echter tot de bevoegdheid van de federale wetgever behoren: de burgerrechterlijke regels betreffende het statuut van de minderjarigen en het gezin zoals vastgesteld door het burgerlijk wetboek en de aanvullende wetgeving; de strafrechterlijke regels waarbij gedragingen die inbreuk plegen op de jeugdbescherming als misdrijf worden omschreven en waarbij op die inbreuken straffen worden gesteld, met inbegrip van de bepalingen die betrekking hebben op de vervolgingen; de organisatie van de jeugdgerechten, hun territoriale bevoegdheid en de rechtspleging voor die gerechten; de opgave van de maatregelen die kunnen worden genomen ten aanzien van minderjarigen die een als misdrijf omschreven feit hebben gepleegd; de ontzetting van het ouderlijk gezag en het toezicht op de gezinsbijslag of andere sociale uitkeringen.
(2) Art. 128: §1. De Raden van de Vlaamse en de Franse Gemeenschap regelen, ieder wat hem betreft, bij decreet, de persoonsgebonden aangelegenheden, alsook, voor deze aangelegenheden, de samenwerking tussen de gemeenschappen en de internationale samenwerking, met inbegrip van het sluiten van verdragen. Een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid, stelt deze persoonsgebonden aangelegenheden vast, alsook de vormen van samenwerking en de nadere regelen voor het sluiten van verdragen.
§2. Deze decreten hebben kracht van wet respectievelijk in het Nederlandse taalgebied en in het Franse taalgebied, alsmede, tenzij wanneer een wet aangenomen met de in artikel 4, laatste lid, bepaalde meerderheid er anders over beschikt, ten aanzien van de instellingen gevestigd in het tweetalige gebied Brussel-Hoofdstad die, wegens hun organisatie, moeten worden beschouwd uitsluitend te behoren tot de ene of de andere gemeenschap.

Er is echter een oplossing in de maak. De GGC heeft de ordonnantie inzake hulpverlening aan jongeren[1] op 29 april 2004 gestemd (B.S. van 1 juni 2001).

1. Organisatie van de hulpverlening aan jongeren in het Brussels Gewest

Zoals in de andere gerechtelijke arrondissementen op het grondgebied van de Franse Gemeenschap, zijn er in het Brussels Gewest een SAJ en een SPJ. Aangezien het decreet van 4 maart 1991 in de hele Franse Gemeenschap van toepassing is voor de vrijwillige hulpverlening, vervult de Brusselse SAJ dezelfde opdrachten. Tijdens de (fysieke of telefonische) permanenties kunnen de jongere en zijn gezinsleden een beroep doen op de SAJ.
De dienst bestaat uit een adviseur, drie adjunct-adviseurs en een dertigtal medewerkers. Zij behandelen jaarlijks 1.300 tot 1.400 dossiers[2]. Er wordt één dossier geopend per gezin (dat meerdere kinderen kan tellen voor wie maatregelen worden uitgevoerd).

Het Brussels parket handelt naar de geest van het decreet en verwijst de dossiers hoofdzakelijk door naar de SAJ. Het kan de dossiers ook rechtstreeks naar de jeugdrechtbank doorsturen zonder gebruik te maken van de mogelijkheid tot vrijwillig aanvaarde hulpverlening, aangezien het deel van het decreet dat handelt over de gedwongen hulpverlening niet van toepassing is in het Brussels Gewest.

Artikels 37, 38 en 39 van het decreet van 4 maart 1991 zijn niet van toepassing in het Brussels Gewest. Bijgevolg behandelt de jeugdrechtbank de dossiers betreffende minderjarigen in gevaar op basis van artikel 36, 2° van de wet van 8 april 1965[3]. Als de gezondheid, de veiligheid, de zedelijkheid of de leefomstandigheden van de minderjarige gevaarlopen, kan de jeugdrechtbank een maatregel voor opvoedingsbijstand opleggen ten aanzien van de personen die de minderjarige onder hun bewaring hebben [4]. De jeugdrechtbank behandelt ongeveer 600 dossier per jaar in het kader van dit artikel.

---

(1) Gewone zitting 2003-2004.
Documenten van de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. - Ontwerp van ordonnantie, B-133/1. - Verslag, B-133/2. - Amendementen na verslag, B-133/3.
Volledig verslag.—Bespreking en aanneming. Vergadering van vrijdag 23 april 2004.
(2) Sommige dossiers worden verschillende jaren gevolgd. Het betreft dus geen 1.300 nieuwe dossiers per jaar. Dossiers in verband met schoolverzuim gemeld door de schooldirecties zijn niet opgenomen in deze cijfers.
(3) 'De jeugdrechtbank neemt kennis van de vorderingen van het openbaar ministerie betreffende minderjarigen wier gezondheid, veiligheid of zedelijkheid gevaar loopt hetzij wegens het milieu waarin zij leven hetzij wegens hun bezigheden, of wanneer de omstandigheden waarin zij worden opgevoed, gevaar opleveren door het gedrag van degenen die hen onder hun bewaring hebben.'
(4) Artikel 30 van de wet van 8 april 1965 betreffende de jeugdbescherming.

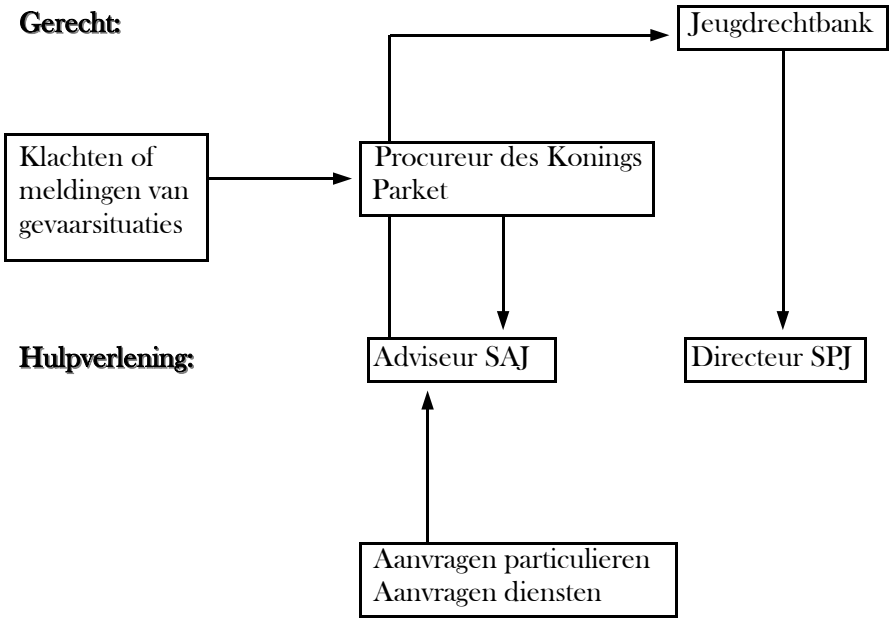
De jeugdrechtbank maakt deel uit van de rechtbank van eerste aanleg in het Brussels Gewest. Zij bestaat uit 9 Franstalige en 2 Nederlandstalige magistraten, van wie sommigen tweetalig zijn. De rechtspleging wordt georganiseerd in de taal waarin het procesverbaal werd opgesteld door de politie of het parket. De jeugdrechter kan de taalkeuze aanvechten indien het in het belang van het kind is dat het wordt geholpen door een anderstalige voorziening.

De SPJ dient de maatregelen opgelegd door de jeugdrechter, toe te passen. In tegenstelling tot de rest van de Franse Gemeenschap beschikt de directeur van de SPJ hierbij niet over dezelfde speelruimte. Hij moet de maatregelen in strikte zin toepassen en kan dus geen andere maatregel bedingen met toestemming van de partijen die dan door de jeugdrechtbank wordt gehomologeerd. Dossiers kunnen niet worden doorgestuurd van de SPJ naar de SAJ. In het Brussels Gewest fungeert de SPJ als sociale dienst voor de jeugdrechtbank. De dienst voert onderzoek uit en past de maatregelen toe. De directrice van de SPJ vervult dus de rol van diensthoofd.
Het gebeurt dat de jeugdrechter kennis neemt van een dossier (in het kader van artikel 36, 2°) dat reeds wordt behandeld door de SAJ. De SAJ trekt zich dan terug. Indien de rechter een maatregel treft inzake de dringende plaatsing van een jongere, kan hij de adviseur geen toelating geven tot voorlopige plaatsing. De adviseur kan ook geen vrijwillig aanvaarde hulpverlening organiseren zoals voorzien in artikel 39 van het decreet.
Gerechtelijke maatregelen moeten elk jaar worden herzien. De magistraat stelt bijvoorbeeld vast dat de jongere en het gezin positief meewerken. Voor het parket een nieuwe zitting vastlegt om de maatregel te verlengen, kan het parket de SAJ vragen om te onderzoeken of vrijwillig aanvaarde hulpverlening mogelijk is. Deze gevallen zijn echter zeldzaam.

Er kan in het Brussels Gewest ook geen beroep worden ingesteld bij de jeugdrechtbank bij geschillen over de hulpverlening aan de minderjarige en het gezin (art. 37).

Hier volgt een schematische voorstelling:

Zoals in de rest van de Franse Gemeenschap zijn de privé-diensten in het Brussels Gewest overbelast.

Zowel bij vrijwillige als bij gedwongen hulpverlening kan de adviseur of de jeugdrechter een beroep doen op de verschillende privé-diensten erkend in het kader van het decreet voor de toepassing van de maatregelen en op de diensten voor gespecialiseerde opvang erkend door de O.N.E. Ze treden dan op als lastgever.
Zoals in de rest van de Franse Gemeenschap zijn de privé-diensten in het Brussels Gewest overbelast. Er is meestal een wachttijd voor ze een dossier kunnen behandelen. De hervorming van de diensten heeft een vermindering van het aantal beschikbare bedden voor plaatsing met 25% tot gevolg. Voor sommige actoren in de sector zijn de problemen nog niet van de baan. Er worden tussenoplossingen genomen zoals het sturen van jongeren naar schoolinternaten. De vermindering van de bedden bedoeld om het aantal plaatsingen te beperken, moest worden gecompenseerd door een groter aanbod aan voorzieningen actief in het familiaal milieu. In het Brussels Gewest is dat nog niet gebeurd.
Binnenkort krijgen de nieuwe diensten een erkenning.

Bijkomende diensten ten gevolge van de hervorming [1]	Totaal aantal diensten [2]
1 SPF	4 SPF
	1 SPF (korte termijn)
19 SAAE	19 SAAE
6 SAIE	6 SAIE
1 COE	5 COE
1 CAS	1 CAS
2 COO	3 COO
6 PPP	8 PPP
1 CAU	1 CAU
1 AMO 24/24	1 AMO 24/24
	19 AMO
	1 SPT
	3 SPEP

De Brusselse SAJ en SPJ beschikken over onvoldoende personeel. Sommige dossiers wachten op een behandeling door de SPJ, wat soms nadelig is voor de jongere. Doordat zijn situatie verergerd moeten zwaardere maatregelen worden getroffen. Bovendien doet het afbreuk aan de geloofwaardigheid van het systeem.
De Franse Gemeenschap heeft een schreeuwend gebrek aan middelen om haar beleid in de sector van de hulpverlening aan jongeren uit te voeren. Door te investeren in de begeleiding van de jongere in zijn leefmilieu zoals voorzien door de hervorming, kunnen meer ingrijpende maatregelen worden vermeden. Wegens plaatsgebrek in de diensten worden soms onaangepaste maatregelen getroffen: kinderen worden geplaatst terwijl de begeleiding van het gezin de geschikte maar niet beschikbare oplossing is of ze worden geplaatst in een voorziening die niet aan hun problematiek beantwoordt. De open afdelingen van de IPPJ zitten vol waardoor sommige jongeren onterecht in de gesloten afdeling belanden enz.

Het doelpubliek van de maatregelen in het Brussels Gewest vertoont door de bank genomen dezelfde kenmerken als die van de grote steden in de andere gerechtelijke arrondissementen. Als hoofdstedelijk gewest heeft Brussel echter meer bewoners die sociaal kwetsbaar en kansarm zijn. De problemen zijn er veel complexer zodat een groot aantal eerstelijnsdiensten problemen moeten behandelen op het vlak van huisvesting, elektriciteit, vervangingsinkomens enz. De moeilijkere levensomstandigheden (denk maar aan de huurprijzen die veel hoger zijn dan in de rest van België) veroorzaken meer misdrijven van minderjarigen.
Het Brussels Gewest telt ook een groot aantal niet-begeleide minderjarige vreemdelingen en illegalen die een beroep doen op de diensten voor hulpverlening aan jongeren.

(1) In het Brussels Gewest wachten de diensten nog op hun erkenning.
(2) Idem.

Tussen 1997 en 2000 waren er in het Brussels arrondissement meer jongeren voor wie voor de eerste keer een maatregel werd getroffen dan in de andere arrondissementen in de Franse Gemeenschap. Zoals in alle andere arrondissementen zijn het vooral jongens.[1]

Toestand op 20/05/1999:
In het Brussels Gewest waren er 611 maatregelen voor vrijwillige hulpverlening, 929 maatregelen voor gedwongen hulpverlening en 589 beschermingsmaatregelen in uitvoering.

35,69% ervan werden toegepast in de sector van de residentiële hulpverlening aan jongeren; 38,32% in de andere diensten; 3,08% in de O.N.E.; 0,65% in ziekenhuizen; 0,25% door het RIZIV; 4,94% in internaten; 17,08% in andere sectoren (voorzieningen voor personen met een handicap, opvangcentra voor volwassenen, psychologen...)[2]

89% van de maatregelen inzake residentiële plaatsing in het Brussels Gewest betreft kinderen van 6 tot 18 jaar.
61,39% van deze plaatsingen gebeurden in het kader van de gedwongen hulpverlening, 30,17% in het kader van de vrijwillig aanvaarde hulpverlening en 8,45% in het kader van beschermingsmaatregelen[3].

Er bestaan weinig contacten tussen de SAJ van de Franse Gemeenschap en het Comité voor Bijzondere Jeugdzorg van de Vlaamse Gemeenschap behalve indien een dossier van de ene dienst naar de andere verhuist.

2. Oplossingen op bicommunautair niveau

De GGC is enkel bevoegd om de gerechtelijke bescherming van jongeren in moeilijkheden te regelen aangezien het een persoonsgebonden materie betreft. De GGC kan echter geen criteria vaststellen op grond waarvan uitgemaakt wordt tot welke gemeenschap een kind of een jongere in het tweetalig gebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest behoort om aldus te kunnen bepalen welke reglementering van toepassing is op het vlak van de hulpverlening aan jongeren. De GGC kan ook geen taken opdragen aan voorzieningen die georganiseerd of erkend en gesubsidieerd zijn door een van de gemeenschappen. Zij kan een beroep doen op deze diensten indien ze een samenwerkingsakkoord sluit met de betrokken gemeenschappen.

---

(1) Direction générale de l'aide à la jeunesse, rapport d'activités 2001.
(2) Cartographie et données du secteur de l'Aide à la jeunesse. Observatoire de l'Enfance, de la Jeunesse et de l'Aide à la Jeunesse. Mars 2000.
(3) Idem.

Om te vermijden dat het Brussels Gewest hopeloos achterblijft op de twee andere gemeenschappen die een meer adequate wetgeving hebben (omdat voor de gedwongen hulpverlening de wet van 1965 nog altijd van toepassing is), besloot de GGC een ordonnantie op te stellen met de regelgeving in verband met de dwingende hulpverlenende maatregelen die door de jeugdrechtbanken kunnen worden getroffen met betrekking tot jongeren van minder dan 18 jaar (eventueel tot 20 jaar) van wie de veiligheid of de gezondheid ernstig in gevaar verkeren en die, hetzij hun hoofdverblijfplaats hebben in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, hetzij geen gekende verblijfplaats hebben in België en zich bevinden in dat gebied.

De tekst vormt een compromis tussen de decreten van de Vlaamse Gemeenschap en van de Franse Gemeenschap[1] en heeft tot doel een einde te maken aan de verschillende behandeling van jongeren in moeilijkheden in het Brussels Gewest. Artikel 39 van het decreet van 4 maart 1991 is niet toepasbaar in het Brussels Gewest. Deze leemte wordt aangevuld door artikel 9 (dringende maatregelen), artikel 10 (verschillende maatregelen die de rechter kan nemen indien er geen vrijwillige hulpverlening tot stand komt), §1, 7°, 8°, 9°, 10° en artikel 12 (vervolg van de rechtspleging namelijk beroep op de Brusselse SAJ in geval van dringende maatregelen voorzien in artikel 9), §1 van de ordonnantie. Artikel 38 door de artikels 8 (mogelijkheid van de rechtbank om maatregelen te treffen indien de vrijwillige hulpverlening niet kan worden uitgevoerd), 10, 11 en 12. Voor artikel 37 biedt de ordonnantie geen equivalent[2].

Voor de jeugdrechter wordt ingeschakeld, moet het parket nagaan of vrijwillige hulpverlening mogelijk is. Nadat de jeugdrechter heeft vastgesteld dat de vrijwillige hulpverlening werd geweigerd of mislukt is en dat de gezondheid of de veiligheid van de jongere ernstig in het gedrang komt, treft hij een reeks maatregelen op basis van artikelen 8 en 10 van de ordonnantie. Bij hoogdringendheid en wanneer de jongere in gevaar is kan hij een voorlopige maatregel treffen die geldig is voor een periode van 30 dagen en éénmaal kan worden verlengd. De Brusselse SAJ probeert ondertussen de vrijwillige hulpverlening te organiseren. Slaagt de dienst daarin dan wordt de maatregel ingetrokken en wordt de vrijwillige hulpverlening opgestart na homologatie door de rechtbank. Zo niet maakt het openbaar ministerie de zaak aanhangig bij de jeugdrechtbank op grond van artikel 8. De Brusselse SAJ zal nu de ordonnantie van kracht is een groter aantal dossiers moeten behandelen

(1) De ordonnantie gaat uit van het decreet van de Franse Gemeenschap voor de criteria in verband met de gevaarsituatie van de jongere en op het decreet van de Vlaamse Gemeenschap wat de rechtspleging betreft. De belangrijkste artikelen van de ordonnantie worden achteraan het tijdschrift opgenomen.
(2) Franstalige Brusselaars en Franstalige Walen worden nog altijd verschillend behandeld. Het is dus perfect mogelijk om in beroep te gaan bij het Arbitragehof.

Voor de SPJ verandert er niets. De dienst moet de beslissingen van de rechter uitvoeren met betrekking tot delinquente minderjarigen, maar ook ten aanzien van jongeren in gevaar afhankelijk van de maatregelen die de rechter treft op grond van de bicommunautaire ordonnantie (volgens het samenwerkingsakkoord tussen de gemeenschappen en de GGC). De prerogatieven van de directeur blijven beperkt in vergelijking met die van de andere directeurs in de Franse Gemeenschap. Hij beschikt niet over dezelfde actiemiddelen als die toegekend door de Franse Gemeenschap. In het Brussels Gewest is het nog altijd niet mogelijk het dossier te dejuridiseren indien het ten laste wordt genomen door de SPJ (zoals voorzien in het decreet wanneer de directeur tot een akkoord komt met de families). De ordonnantie heeft de dejuridisering tot doel (de rechter onderzoekt eerst of vrijwillige hulpverlening mogelijk is). Zodra een dossier echter wordt behandeld door de SPJ, is er geen terugkeer mogelijk.

3. Interventie van de Cocof in de jongerensector

De hulpverlening voor jongeren valt onder de bevoegdheid van de Franse Gemeenschap. De Franse Gemeenschapscommissie van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest (Cocof) heeft hieromtrent geen enkele bevoegdheid. Zij subsdidieert wel de jongerenbewegingen en de verenigingen die zich tot jongeren richten voor de inrichting en de verbetering van hun lokalen.
Zij kent ook subsidies toe aan sommige diensten die de jongeren als doelgroep hebben (zoals de AMO, de buitenschoolse opvangvoorzieningen, huiswerkklassen enz.) in het kader van de 'Eté-Jeunes'[(1)]-programma's en van haar beleid inzake integratie en cohabitatie. De programma's zoals 'Intégration-Cohabitation', 'Eté-Jeunes' en 'Insertion sociale' zijn het voorwerp van het voorstel van decreet inzake de sociale cohesie.
De Cocof investeert in een informatiebeleid voor jongeren via de vzw Bruxelles-J die de Brusselse informatiecentra voor jongeren verenigt en hun een elektronische databank ter beschikking stelt.

(1) Deze programma's financieren een hele reeks culturele, sportieve en socio-educatieve activiteiten voor jongeren uit kansarme wijken.

Wetgeving

Talrijke wetteksten dienen als referentie. Het is niet mogelijk deze verregaand te onderzoeken. U vindt een volledig overzicht van de wetgeving op de website 'leges' van de 'Direction générale de l'aide à la jeunesse' (www.cfwb/aide-jeunesse/LEGES/index.htm).
We vermelden de meest relevante artikelen van de wet van 1965 en van het decreet van 4 maart 1991 namelijk de artikelen die tot 1 juni 2004 niet van toepassing waren in het Brussels Gewest.

1. Wet van 1965 betreffende de jeugdbijstand (B.S. van 15 april 1965)

Gezien het feit dat een deel van het gemeenschapsdecreet niet wordt toegepast, zijn sommige artikelen van de wet van 1965 die opgeheven zijn in het Waals Gewest, nog steeds van toepassing in het Brussels Gewest.

Artikel 30 (nog van toepassing in het Brussels Gewest tot de goedkeuring van de ordonnantie van de GGC die het artikel opheft): 'Wanneer de gezondheid, de veiligheid, de zedelijkheid van een minderjarige gevaar lopen, of wanneer de omstandigheden waarin hij wordt opgevoed, gevaar opleveren, kan de jeugdrechtbank, op vordering van het openbaar ministerie, een maatregel voor opvoedingsbijstand bevelen ten aanzien van degenen die hem onder hun bewaring hebben.'

Artikel 31 (nog van toepassing in het Brussels Gewest tot de goedkeuring van de ordonnantie van de GGC die het artikel opheft): 'De opvoedingsbijstand verzekert aan de personen die de minderjarige onder hun bewaring hebben, de hulp van het jeugdbeschermingscomité of van een afgevaardigde bij de jeugdbescherming. Die maatregel kan, daarenboven, naar gelang van de omstandigheden, voor dezelfde personen een of meer van de volgende verplichtingen inhouden:
1° de minderjarige onderwerpen aan het toezicht van het jeugdbeschermingscomité of van een afgevaardigde bij de jeugdbescherming;
2° hem onderwerpen aan de pedagogische of medische richtlijnen van een centrum voor opvoedkundige voorlichting of geestelijke hygiëne;
3° hem geregeld een school voor gewoon of bijzonder onderwijs doen bezoeken;
4° uitzonderlijk, hem plaatsen bij een betrouwbaar persoon of in een geschikte inrichting met het oog op zijn huisvesting, behandeling, opvoeding, onderrichting of beroepsopleiding.
Het jeugdbeschermingscomité of de afgevaardigde bij de jeugdbescherming belast met de opvoedingsbijstand, waakt over de vervulling van deze verplichtingen onder het toezicht van de jeugdrechtbank. Tot opvoedingsbijstand kan worden besloten afgezien van enigerlei rechtspleging ten opzichte van de minderjarige.'

Artikel 36: 'De jeugdrechtbank neemt kennis :
1° van de klachten ingediend door de personen die de ouderlijke macht uitoefenen, of in rechte of in feite een minderjarige beneden de leeftijd van achttien jaar onder hun bewaring hebben, die door zijn wangedrag of onbuigzaamheid ernstige redenen tot ontevredenheid geeft;
2° van de vorderingen van het openbaar ministerie betreffende minderjarigen wier gezondheid, veiligheid of zedelijkheid gevaar loopt hetzij wegens het milieu waarin zij leven hetzij wegens hun bezigheden, of wanneer de omstandigheden waarin zij worden opgevoed, gevaar opleveren door het gedrag van degenen die hen onder hun bewaring hebben;
3° van de vorderingen van het openbaar ministerie betreffende minderjarigen beneden de volle leeftijd van achttien jaar die bedelend of zwervend worden aangetroffen of van bedelarij of landloperij een gewoonte maken;
(1° tot 3° zijn nog van toepassing tot de goedkeuring van de ordonnantie van de GGC die ze opheft.)
4° van de vorderingen van het openbaar ministerie ten aanzien van de personen die vervolgd worden wegens een als misdrijf omschreven feit, gepleegd vóór de volle leeftijd van achttien jaar.'

Artikel 37:
§1. De jeugdrechtbank kan de voor haar gebrachte personen maatregelen van bewaring, behoeding en opvoeding opleggen.
§2. Zij kan naar gelang van de omstandigheden :
1° hen berispen en hen, met uitzondering van de personen die de leeftijd van achttien jaar hebben bereikt, laten bij degenen onder wier bewaring zij staan, dan wel hen aan de betrokkenen teruggeven, en dezen er, in voorkomend geval, toe aanmanen in het vervolg beter toezicht op hen te houden;
2° hen onder het toezicht plaatsen van de bevoegde sociale dienst, die moet waken over de naleving van de door de rechtbank gestelde voorwaarden.
De rechtbank kan het behoud van de in § 1 bedoelde personen in hun milieu met name afhankelijk maken van een of meer van de volgende voorwaarden :

a) geregeld een school voor gewoon of buitengewoon onderwijs bezoeken;
b) een prestatie van opvoedkundige of filantropische aard leveren in verhouding tot hun leeftijd en hun middelen;
c) de pedagogische en medische richtlijnen van een centrum voor opvoedkundige voorlichting of geestelijke hygiëne in acht nemen;

3° hen onder toezicht van de bevoegde sociale dienst uitbesteden bij een betrouwbaar persoon of plaatsen in een geschikte inrichting, met het oog op hun huisvesting, behandeling, opvoeding, onderricht of beroepsopleiding;
4° hen toevertrouwen aan een openbare voorziening voor observatie en opvoeding onder toezicht of aan de groep openbare voorzieningen voor observatie en opvoeding onder toezicht. (...).'

2. Decreet van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd (B.S. van 12 juni 1991):

Artikel 2: 'Dit decreet is van toepassing op :
1° jongeren in een probleemsituatie, alsook personen die grote moeilijkheden hebben bij de uitvoering van hun ouderlijke verplichtingen;
2° ieder kind waarvan de gezondheid of de veiligheid gevaar loopt, of waarvan de opvoedingsomstandigheden dreigen slechter te worden omwille van zijn gedrag, het gedrag van zijn gezin of van zijn leefgenoten.
Het is eveneens van toepassing op de natuurlijke en rechtspersonen die hun medewerking verlenen voor de uitvoering van individuele beslissingen die door de gemeenschapsoverheden of de rechterlijke overheden werden genomen inzake hulpverlening aan de jeugd en jeugdbescherming.'

Artikel 3: 'Iedere jongere bedoeld in artikel 2 heeft recht op gespecialiseerde hulpverlening, georganiseerd in het kader van dit decreet. Deze hulpverlening heeft tot doel hem gelijke ontplooiingsmogelijkheden te bieden met het oog op de toegang tot een levenswijze die in overeenstemming is met de menselijke waardigheid.'

Artikel 4: 'Hij die zijn medewerking verleent voor de uitvoering van dit decreet is ertoe gehouden de erkende rechten van de jongere te eerbiedigen en diens belangen zo goed mogelijk te behartigen.
De natuurlijke of rechtspersoon, de groep overheidsvoorzieningen en de diensten die hun medewerking verlenen voor de toepassing van dit decreet, zijn ertoe gehouden de godsdienstige, wijsgerige en politieke overtuiging van de jongere te eerbiedigen. (...).'

Artikel 9: 'De door de adviseur of de directeur van de hulpverlening aan de jeugd getroffen maatregelen en beslissingen hebben als voornaamste doel de ontplooiing van de jongere in zijn familiale leefmilieu aan te moedigen. Indien de jongere, in zijn eigen belang, echter uit dit milieu moet worden verwijderd, moet de hulp die aan de jongere wordt verleend hem in elk geval levens- en ontwikkelingsmogelijkheden bieden die aangepast zijn aan zijn behoeften en zijn leeftijd.'

Artikel 38:
§1. 'De jeugdrechtbank neemt kennis van de maatregelen die te nemen zijn ten aanzien van een kind, zijn gezin of zijn leefgenoten, wanneer de lichamelijke of psychische integriteit van een kind bedoeld in artikel 2, lid 1, 2°, thans ernstig bedreigd is, en wanneer één van de personen die de ouderlijke macht uitoefenen of die het kind in rechte of in feite onder hun bewaring hebben, de hulp van de adviseur weigert of die hulp niet benut.'
§2. 'De lichamelijke of psychische integriteit wordt beschouwd als ernstig bedreigd, ofwel wanneer het kind gewoonlijk en herhaaldelijk gedragingen heeft die deze werkelijk en rechtstreeks bedreigen, hetzij wanneer het kind het slachtoffer is van ernstige nalatigheid, mishandeling, misbruik van gezag of seksuele misbruiken, die deze rechtstreeks en werkelijk bedreigen.'

§3. 'De jeugdrechtbank kan (...)
1° het kind, zijn gezin en zijn leefgenoten of één van hen onderwerpen aan richtlijnen of aan een begeleiding van educatieve aard;
2° in uitzonderlijke omstandigheden, beslissen dat aan het kind een tijdelijke huisvesting buiten zijn familiaal leefmilieu wordt verleend met het oog op zijn behandeling, zijn opvoeding, het onderwijs dat hij moet volgen, of zijn beroepsopleiding;
3° het kind dat meer dan zestien jaar oud is de mogelijkheid bieden om zelfstandig of onder toezicht te verblijven, en zich te laten inschrijven in het bevolkingsregister van die verblijfplaats. Deze maatregelen worden aangewend door de directeur, bijgestaan door de dienst voor gerechtelijke bescherming (...);
§4. '(...) De directeur kan een andere maatregel overwegen waarmee de partijen het eens zijn. Hij brengt er de jeugdrechtbank en de adviseur van op de hoogte. De homologatie van de overeengekomen maatregel door de jeugdrechtbank maakt een einde aan de gevolgen van de rechterlijke beslissing. Zodra de homologatie is doorgevoerd, kan de nieuwe maatregel die de toestemming van de partijen heeft gekregen, door de adviseur worden toegepast. De rechtbank kan alleen de homologatie weigeren indien de overeengekomen maatregel strijdig is met de openbare orde.'

Artikel 39:
§1. 'Wanneer het dringend noodzakelijk is te voorzien in de plaatsing van een kind waarvan de lichamelijke of psychische integriteit thans rechtstreeks ernstig bedreigd is, en wanneer er geen toestemming is van de jongere en/of van de personen die de jongere in feite onder hun bewaring hebben, kan de jeugdrechtbank, hetzij een voorlopige maatregel van bewaring treffen voor een periode die niet langer dan veertien dagen mag zijn, hetzij de adviseur toelaten het kind beneden de leeftijd van veertien jaar voorlopig te plaatsen voor een periode die niet langer dan veertien dagen mag zijn. De jeugdrechtbank en de adviseur kunnen het kind in een erkende residentiële dienst plaatsen indien geen enkele betrouwbare leefgenoot, vreemd aan de ernstige bedreiging, bereid is het kind voorlopig onder zijn bewaring te nemen.
De adviseur onderzoekt met het kind, zijn gezin en zijn leefgenoten, de aanwending van een aanvaarde hulp. Indien de adviseur en/of het gezin tot een akkoord komen, wordt van een afschrift van dat akkoord aan de jeugdrechtbank bij een aangetekende brief onverwijld kennis gegeven. De nieuwe maatregel wordt aangewend door de adviseur zodra hij door de jeugdrechtbank is gehomologeerd of zodra de rechtbank haar vorige beslissing heeft ingetrokken. De rechtbank kan de homologatie alleen weigeren indien de maatregel strijdig is met de openbare orde. (...) kan de jeugdrechtbank de voorlopige maatregel van bewaring voor een niethernieuwbare termijn van ten hoogste zestig dagen verlengen.'

Afkortingen :

AMO: Service d'aide en milieu ouvert
CAAJ: Conseil d'arrondissement de l'aide à la jeunesse
CAEV: Centre d'aide aux enfants victimes de maltraitances
CAS: Centre d'accueil spécialisé
CAU: Centre d'accueil d'urgence
CCAJ: Conseil communautaire de l'aide à la jeunesse
CJ : Centre de jour
COE: Centre d'orientation éducative
COO: Centre d'orientation et d'observation
CPA : Centre de premier accueil
DAAJ: Direction d'administration de l'aide à la jeunesse
IPPJ: Institutions publiques de protection de la jeunesse
PPP: Projet pédagogique particulier
SAAE: Service d'accueil et d'aide éducative
SAIE: Service d'aide et d'intervention éducative
SAJ: Service d'aide à la jeunesse
SP: Service de protutelle
SPEP: Service de prestations éducatives ou philanthropiques
SPF: Service de placement familial
SPJ: Service de protection judiciaire

Interessante adressen

De adressen van de voorzieningen actief in de bijzondere jeugdbijstand zijn beschikbaar op het CMDC.

Cabinet de Madame Nicole Maréchal
Ministre de l'Aide à la Jeunesse et de la Santé
Belliardstraat 9-13
1040 Brussel
☎ : 02/213.35.11
🖷 : 02/213.35.13
Cabinet.marechal@cfwb.be

Administration générale de l'Aide à la Jeunesse, de la Santé et du Sport
Direction générale de l'aide à la Jeunesse
Léopold II-laan 44
1080 Brussel
☎ : 02/413.23.11
🖷 : 02/413.20.49
www.cfwb.be/aide-jeunesse
Téléphone vert 0800.20.000

SAJ de Bruxelles
Léopold II-laan 20
1080 Brussel
☎: 02/413.39.15
🖷: 02/413.38.42
saj.bruxelles@cfwb.be

Délégué général aux droits de l'enfant
Verenigingstraat 11
1000 Brussel
☎ : 02/223.36.99
🖷 : 02/223.36.46
dgde@cfwb.be
www.cfwb.be/dgde

SPJ de Bruxelles
Léopold II-laan 44
1080 Brussel
☎ : 02/413.25.52
🖷 : 02/413.40.0
spj.bruxelles@cfwb.be

Service Droit des Jeunes de Bruxelles
Kiekenmarkt 30
1000 Brussel
☎ : 02/209.61.61
🖷 : 02/209.61.60
sdjbxl@skynet.be

Observatoire de l'Enfance, de la Jeunesse et de l'Aide à la Jeunesse
Léopold II-laan 44
1080 Brussel
☎ : 02/413.37.65
🖷 : 02/413.34.78
observatoire.enfance-jeunesse@cfwb.be
www.cfwb.be/oejaj

ORDONNANTIE INZAKE HULPVERLENING AAN JONGEREN VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE[1]

De ordonnantie van 29 april 2004 betreffende hulpverlening aan jongeren heeft lang op zich laten wachten (B.S. van 1 juni 2004). Heel wat klippen dienden te worden omzeild. Vanaf de eerste aanzetten tot een Brusselse regelgeving wees de Raad van State op de nood aan een samenwerkingsakkoord tussen de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie, de Vlaamse gemeenschap en de Franse Gemeenschap[2]. Een gemeenschappelijke visie op de sector waarvoor binnen de twee gemeenschappen een verschillende aanpak bestaat leidt tot levendige debatten. Tijdens de onderhandelingsperiode wisselde de Vlaamse regering niet alleen van bevoegde minister, ook de administratie bijzondere jeugdbijstand en haar werkwijze werden grondig geherstructureerd. Een eventuele wijziging van de beschermingswet van 1965, nog van kracht in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, waardoor het tweetalig gebied Brussel in een gerechtelijk vacuüm zou terecht komen, trok uiteindelijk iedereen over de streep.

Het samenwerkingsakkoord voorziet dat de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap hun respectieve diensten (de 'Service de protection judiciaire' en de sociale dienst van de Vlaamse Gemeenschap bij de jeugdrechtbank van het Brussels Gewest) en de door hen erkende voorzieningen in het kader van de hulpverlening aan jongeren ter beschikking stelt van de GGC. De gemeenschappen dragen de kosten verbonden aan de tenlasteneming van de jongeren. Het samenwerkingsakkoord wordt gesloten voor een duur van twee jaar die stilzwijgend wordt verlengd. De oprichting van een bicommunautaire sociale dienst voor de uitvoering van de maatregelen opgelegd door de Brusselse jeugdrechters met betrekking tot jongeren in gevaar, zoals aanvankelijk voorzien in de onderhandelingen tussen de gemeenschappen en de GGC, werd in de uiteindelijke tekst van de ordonnantie niet weerhouden.

Door de ordonnantie inzake hulpverlening aan jongeren worden de jongeren in gevaar in het Brussels Gewest op gelijke voet behandeld als in de Franse en de Vlaamse Gemeenschap. Dankzij deze ordonnantie zullen de jeugdrechters zich niet langer moeten beroepen op de wet van 8 april 1965 wat jongeren in gevaar betreft. De tekst werd zo opgesteld dat hij toepasbaar is op de voorzieningen van de Franse en Vlaamse Gemeenschap. Het samenwerkingsakkoord voorziet immers dat de gemeen-

(1) Gewone zitting 2003-2004.
Documenten van de Verenigde Vergadering van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie. - Ontwerp van ordonnantie, B-133/1. - Verslag, B-133/2. - Amendementen na verslag, B-133/3.
Volledig verslag. - Bespreking en aanneming. Vergadering van vrijdag 23 april 2004.
(2) Advies van de Raad van State van 23 mei 1996.

schapsvoorzieningen verbonden aan de jeugdrechtbank de maatregelen uitvoeren.

De ordonnantie vormt een eerste stap in de vereenvoudiging van de Brusselse situatie. Toch blijven de procedures in het gerechtelijk arrondissement Brussel afwijken en is er nog geen sprake van totale gelijkheid met de jongeren in de rest van het land.

De belangrijkste artikels van de ordonnantie:

Artikel 2: 'Voor de toepassing van deze ordonnantie wordt verstaan onder:
1° jongere: de persoon jonger dan achttien jaar of jonger dan twintig jaar voor wie hulpverlening vóór de leeftijd van achttien jaar wordt aangevraagd;
(...)
7° gezinsverblijfplaats: de verblijfplaats van de ouders, voogden of personen die de jongere onder hun bewaring hebben, waar hij met ten minste een van hen verblijft of bij gebreke aan gezinsverblijfplaats, de plaats waar de jongere wordt opgevoed en in zijn behoeften wordt voorzien.'

Artikel 3: 'De ordonnantie is van toepassing op:
1° de jongeren wier gezinsverblijfplaats in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest gevestigd is en die zich in één van de situaties bevinden als bedoeld in de artikelen 8 en 9;
2° subsidiair, de jongeren die geen gekende verblijfplaats in België hebben, maar die zich bevinden op het grondgebied van het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en die zich in één van de situaties bevinden als bedoeld in de artikelen 8 en 9;
3° de personen die deel uitmaken van de familie of naasten van de jongeren;
4° de natuurlijke personen of rechtspersonen die hun medewerking verlenen aan de uitvoering van de individuele beslissingen die, op basis van deze ordonnantie, werden genomen door de rechterlijke overheden inzake hulp aan en bescherming van jongeren.'

Artikel 4: 'Elke jongere bedoeld in artikel 3 heeft recht op de hulp die wordt georganiseerd in het kader van deze ordonnantie. Deze hulp strekt ertoe hem toe te laten zich te ontwikkelen met gelijke kansen en met het vooruitzicht om een menswaardig bestaan te kunnen leiden.'

Artikel 5: 'De personen die aan de uitvoering van deze ordonnantie meewerken, zijn gehouden zoveel mogelijk te handelen in het belang van de jongere.'

Artikel 6: 'De natuurlijke personen of de rechtspersonen die belast worden om hun medewerking te verlenen aan de toepassing van deze ordonnantie zijn gehouden de filosofische, godsdienstige en politieke overtuigingen, de seksuele geaardheid van de jongere te respecteren, alsook de taal van de familie waartoe de jongere behoort.'

Artikel 8: 'Nadat de jeugdrechtbank heeft vastgesteld dat de gezondheid of de veiligheid van de jongere onmiddellijk en ernstig in het gedrang is en dat de vrijwillige hulpverlening, die eerder in aanmerking moest worden genomen, hetzij op basis van het decreet van de Franse Gemeenschap van 4 maart 1991 inzake hulpverlening aan de jeugd, hetzij op basis van de decreten van de Vlaamse Gemeenschap inzake bijzondere jeugdbijstand, gecoördineerd op 4 april 1990, geweigerd werd of mislukt is, kan zij ten aanzien van deze jongere, van zijn familie of van zijn naasten een maatregel nemen voorzien in artikel 10.

De gezondheid of de veiligheid van een jongere wordt geacht onmiddellijk en ernstig in het gedrang te zijn wanneer zijn fysieke of psychische integriteit bedreigd is, hetzij omdat hij/zij gewoonlijk of herhaaldelijk gedragingen stelt die op reële en rechtstreekse wijze zijn mogelijkheden tot affectieve, sociale of intellectuele ontplooiing belemmeren, hetzij omdat hij/zij het slachtoffer is van ernstige nalatigheden, van mishandelingen, van misbruik van gezag of van seksueel misbruik die hem op rechtstreekse en reële wijze bedreigen.'

Artikel 9: 'In geval van hoogdringendheid wanneer de fysieke of psychische integriteit van de jongere onmiddellijk en rechtstreeks blootgesteld is aan een ernstig gevaar en wanneer is aangetoond dat het belang van de jongere niet toelaat de organisatie en het concreet verlenen van vrijwillige hulpverlening af te wachten, kan de jeugdrechtbank ten aanzien van deze jongere een voorlopige maatregel treffen waarvan de aard en de modaliteiten bepaald zijn in artikel 12.'

Artikel 10:
'§1. – Indien de voorwaarden voorzien bij artikel 8 vervuld zijn, kan de jeugdrechtbank één of meerdere van de volgende afdwing-bare pedagogische maatregelen treffen:

1° een pedagogische richtlijn verstrekken aan de personen die titularis het ouderlijk gezag uitoefenen ten aanzien van de jongere of die de jongere onder hun bewaring hebben;
2° de jongere onder toezicht van de bevoegde sociale dienst stellen en hem desgevallend onderwerpen aan volgende voorwaarden:
   a) geregeld een school voor gewoon of bijzonder onderwijs bezoeken;
   b) de pedagogische en medische richtlijnen opvolgen van een centrum voor opvoedkundige voorlichting of geestelijke hygiëne;
   c) geregeld een onderhoud hebben met de bevoegde maatschappelijk werker.
3° een familiale, psychosociale, opvoedende en/of therapeutische begeleiding bevelen ten aanzien van de jongere, zijn familie en/of zijn naasten;
4° de jongere, zijn familie en/of zijn naasten een opvoedend project opleggen;
5° de jongere een semi-residentiële voorziening doen bezoeken;

6° de jongere, die ouder is dan zestien jaar, toelaten om zelfstandig of onder permanent toezicht te wonen en om zich op deze verblijfplaats te laten inschrijven in de bevolkingsregisters;
7° bij hoogdringendheid, de jongere toevertrouwen aan een onthaalcentrum;
8° de jongere onder de begeleiding stellen van een observatie- en/of oriëntatiecentrum;
9° de jongere toevertrouwen aan een gezin of aan een betrouwbaar persoon;
10° in uitzonderlijke omstandigheden, bevelen dat de jongere tijdelijk zal verblijven in een gepaste open instelling, met het oog op zijn behandeling, opvoeding, zijn onderrichting of zijn professionele opleiding;

§2. – De toepassing van de maatregelen waarin voorzien in dit artikel moet steeds gericht zijn op het herstel van de goede relaties in het gezin en te dien einde zal de afstand tussen de plaats van uitvoering van de maatregel en de verblijfplaats van de familie van de jongere in de mate van het mogelijke beperkt worden, tenzij, in bepaalde uitzonderlijke gevallen, wordt aangetoond dat het persoonlijk welzijn van de jongere een andere oplossing vereist.'

Artikel 11:
§1. – De maatregelen bedoeld in artikel 10, §1 kunnen zowel tijdens de voorbereidende fase van de rechtspleging als tijdens de rechtspleging ten gronde worden genomen. De maatregelen die tijdens de voorbereidende fase van de rechtspleging worden genomen, zijn evenwel samen beperkt tot zes maanden tenzij, op verzoek van de jongere, van zijn familie of van zijn naasten, ze vooraf bij vonnis worden verlengd voor een of meerdere periodes die de dag van rechtspleging ten gronde niet overschrijden.

§2. – De maatregelen bedoeld in artikel 10, §1 kunnen te allen tijde, op verzoek van de jongere, van zijn familie of zijn naasten, of van het openbaar ministerie, worden ingetrokken of worden vervangen door een andere maatregel waarin voorzien in dit artikel.

§3. – De duur van de maatregelen bedoeld in artikel 10, §1 is beperkt tot maximum één jaar, te rekenen vanaf de dag dat de maatregel door de jeugdrechtbank werd getroffen.
Behalve de in artikel 10, §1, 4°, 7° en 8° bedoelde maatregelen kunnen de andere maatregelen worden verlengd voor een of meerdere periodes van maximaal één jaar.

§4. – De maatregelen bedoeld in artikel 10, §1 worden geschorst wanneer de jongere onder de wapens is of wanneer hij in een psychiatrische inrichting moet verblijven krachtens de wet van 26 juni 1990 betreffende de bescherming van de persoon van de geesteszieke.

§5. – De maatregelen bedoeld in artikel 10, §1 eindigen van rechtswege op de dag dat de jongere de leeftijd van achttien jaar bereikt tenzij, op verzoek van het openbaar ministerie, van de jongere, van zijn familie of

van zijn naasten, ze vooraf bij vonnis worden verlengd voor een of meerdere periodes die de dag waarop de jongere de leeftijd van twintig jaar bereikt, niet overschrijden.'

Artikel 12:
'§1. – In het geval bedoeld in artikel 9, kan de jeugdrechtbank één van de maatregelen bedoeld onder artikel 10, §1, 7°, 8°, 9° of 10° treffen.

§2. – De maatregel die de jeugdrechtbank bij hoogdringendheid neemt, is geldig voor een termijn van 30 dagen, die éénmaal kan worden verlengd.

§3. – Wanneer de jeugdrechtbank een maatregel bij hoogdringendheid heeft genomen, wordt hetzij de 'conseiller de l'aide à la jeunesse de Bruxelles', hetzij het comité voor bijzondere jeugdzorg van Brussel hiervan ogenblikkelijk verwittigd, volgens de taal van de voor de jeugdrechtbank gevoerde rechtspleging, zodat deze eventueel een vrijwillige hulpverlening kunnen organiseren.
Indien de jongere de taal van de rechtspleging niet begrijpt, kan de jeugdrechtbank een dienst of een instelling ressorterend onder een andere overheid aanwijzen.

§4. – Indien de vrijwillige hulpverlening kon worden georganiseerd binnen de eerste termijn van 30 dagen, wordt de jeugdrechtbank, alsook het openbaar ministerie, hiervan minstens 24 uur vóór het verstrijken van deze termijn verwittigd door de bevoegde instantie.
De door de jeugdrechtbank bevolen maatregel wordt onmiddellijk ingetrokken. De maatregel van vrijwillige hulpverlening wordt aangevoerd hetzij door de 'conseiller de l'aide à la jeunesse de Bruxelles', hetzij door het comité voor bijzondere jeugdzorg van Brussel, zodra hij door de jeugdrechtbank is gehomologeerd.
De rechtbank kan de homologatie slechts weigeren indien de maatregel strijdig is met de openbare orde.
Indien de vrijwillige hulpverlening niet kon worden georganiseerd binnen de eerste termijn van dertig dagen, zal de jeugdrechtbank, alsook het openbaar ministerie, hiervan eveneens minstens 24 uur vóór het verstrijken van deze termijn door de bevoegde instantie worden verwittigd.
De jeugdrechtbank kan dan, mits de voorwaarden bedoeld in artikel 9 nog steeds vervuld zijn, de maatregel verlengen voor een nieuwe termijn van dertig dagen. Wanneer de jeugdrechtbank echter meent dat de verlenging van de maatregel inopportuun is, wordt het openbaar ministerie hiervan meteen op de hoogte gebracht, dat daarna, overeenkomstig artikel 8, de zaak aanhangig kan maken bij de rechtbank.
Indien de vrijwillige hulpverlening niet kon worden georganiseerd binnen de tweede termijn van dertig dagen, wordt de jeugdrechtbank hiervan vóór het verstrijken van deze termijn door de bevoegde instantie verwittigd. De jeugdrechtbank verwittigt hiervan dan het openbaar ministerie dat daarna, overeenkomstig artikel 8, de zaak aanhangig kan maken bij de jeugdrechtbank.'

Artikel 13: 'De medewerking van instellingen en diensten die onder de bevoegdheid vallen van de Franse en de Vlaamse Gemeenschap aan de uitvoering van de maatregelen bedoeld in de artikelen 10 en 12, maakt het voorwerp uit van een samenwerkingsakkoord dat de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie met de Franse Gemeenschap en de Vlaamse Gemeenschap sluit.
De uitvoering van de bedoelde maatregelen kan slechts geschieden door diensten die door de bevoegde overheid zijn erkend.'

Interessante adressen

Kabinet van minister Eric Tomas
Regentlaan 21-23
1000 Brussel
☎: 02/506.33.11
🖷: 02/513.50.80
Info.tomas@tomas.irisnet.be
www.tomas.irisnet.be

Kabinet van minister Guy Vanhengel
Kunstlaan 9
1210 Sint-Joost-ten-Node
☎: 02/209.28.11
🖷: 02/209.28.12
Info.vanhengel@vanhengel.irisnet.be
www.vanhengel.info

Administratie van de Gemeenschappelijke Gemeenschapscommissie
Louizalaan 183
1050 Brussel
☎: 02/502.60.01
🖷: 02/502.59.05

Graag willen we volgende personen danken voor hun bijdrage aan de realisatie van dit nummer: Veronique Vanhoutryve en Sonia Fort van de Regio Vlaams-Brabant en het BHG, Mieke Houthuys van de Sociale dienst van de jeugdrechtbank Brussel, Staf Wouters van het Comité voor bijzondere jeugdzorg Brussel en Marian Haspeslagh en Hendrik Vandenbussche van de Brusselse Welzijns en gezondheidsRaad ; dhr. Defroyere van 'Service d'aide à la jeunesse de Bruxelles', Benoît Van Keirsbilck van 'Service Droits des Jeunes de Bruxelles', Léo Lévy van 'Conseil d'arrondissement de l'aide à la jeunesse de Bruxelles' en Pascale Pensis van het kabinet van minister Tomas.

Brussel onder de loep – juni 2004
Brussel onder de loep is het tijdschrift van het Centrum voor Maatschappelijke Documentatie en Coördinatie vzw.

Verantwoordelijk uitgever
Marie-Jeanne Schoenmaekers-Clerckx
Louizalaan 183
1050 Brussel

Coördinatie
Solveig Pahud

Studie/Onderzoek/Redactie
Nicole Mondelaers
Sophie Lefèvre

Vertaling
Katelijn Van Cauwenberge

Adressen bijzondere jeugdbijstand
Nicole Mondelaers
Yolanda Puttemans
Katelijn Van Cauwenberge
Catherine Giet
Amélie Jacquet
Khadija Kouhail
Sophie Lefèvre

Vormgeving
Sylvie Deroose

Illustratie
Marin Strebelle

Raad van Bestuur:
Dirk D'Haenens
Marc Dumont
Yvette Melery
Pierre Reniers
Marie-Jeanne Schoenmaekers-Clerckx
Marc Struyf
Marc Thommes

Het CMDC, dat betekent

❶

• Meer dan 10 000 Brusselse verenigingen en organisaties in een databank. Behalve informatie zoals het adres en de activiteiten bevat de databank heel wat documenten zoals statuten en voorstellingsbrochures.
• Een bestand met actoren, experts en partners.
• Een documentatiebestand met: duizenden artikels uit kranten en gespecialiseerde tijdschriften ; boeken ; onderzoeksrapporten ; jaarverslagen ; brochures ; verslagen van colloquia, seminaries, studiedagen ; gidsen.

❷

www.cmdc.irisnet.be

❸

Een "grensoverschrijdend" werkinstrument
Als bicommunautaire dienst voor informatieverstrekking biedt het CMDC eenvoudig en snel toegang tot informatie, initiatieven en professionals uit de Franstalige welzijnssector in Brussel.

❹

Een team dat ter beschikking staat van maandag tot vrijdag van 9u tot 12u ; in de namiddag na afspraak.

CMDC
Centrum voor Maatschappelijke
Documentatie en Coördinatie
Louizalaan 183
1050 Brussel
Tel: 02/511.08.00
Fax: 02/512.25.44
E-mail: info.cmdc@cmdc.irisnet.be
http://www.cmdc.irisnet.be